THEMANUMMER OVER WAT TELT ALS EEN SUCCESVOL LEVEN

De waarden achter SUCCES

HUMANIST • ZOMER 2001 • F 7,95 • € 3,61

 Foto: HH/Christina G. Rodero

Theater uit noodzaak pagina 32 Foto: Sjouke Dijkstra

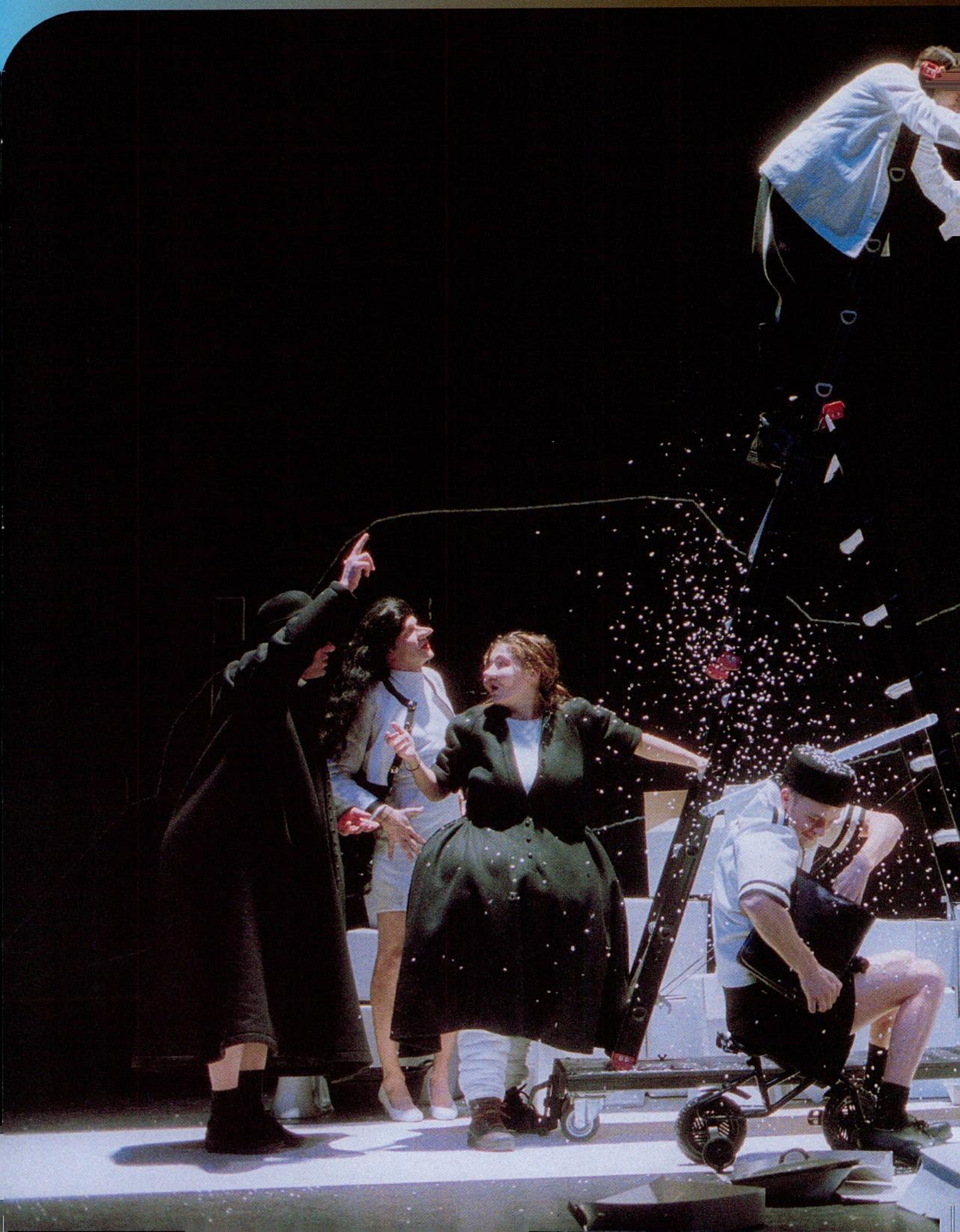

"You never had it so clean!"

Never before Tide was it possible to get your family wash so clean!

NEVER BEFORE
such cleaning power!

When science brought you Tide, it gave you the greatest cleaning power the world had ever known... a cleaning power that got clothes cleaner than any other washing product you had ever used! Yes, Ma'am! Till Tide came along, *you never had it so clean!*

SO MILD! SO SAFE!

And now Tide combines that terrific cleaning power with amazing *mildness*... the first and *only* product to give you so much cleaning power with so much mildness. Tide is so *safe* for all wash colors! So kind to hands... more so than any other leading detergent—even the kind made especially for *fine fabrics* and *dishwashing!*

NO BLEACHING! NO BLUING!

Except for stubborn stains, no need to bleach! No need to blue! All by itself, Tide gets clothes dazzling WHITE. Next washday, rinse out a Tide wash—see for yourself!

NOTHING ELSE WILL WASH AS CLEAN AS Tide

yet is so mild

—no heavy-duty soap, no other leading detergent made!

 Foto: Sijmen Hendriks

INHOUD

RECLAMEPRAATJES / 10
Hoe spelen reclamemakers in op ons verlangen naar succes? 'Je moet vaak op het randje balanceren om de juiste toon te zetten.' Marketing.

ONTHECHT / 13
Mensen die zeggen dat maatschappelijk succes hen gelukkig maakt, zullen heus niet liegen. Maar Patricia de Martelaere denkt dat er een andere houding mogelijk is, één van echte en onvervreemdbare sereniteit. Essay.

HOOGBEGAAFD / 18
De broer van Alice Broeksma was vroeger supergoed in alles. Ze vond hem maar een misselijk mannetje, totdat bleek dat talent niet altijd leidt tot maatschappelijk succes. Persoonlijk.

DE STRAAT / 21
De Utrechtse Bandoengstraat ligt in een typisch stedelijke volksbuurt. Wat telt voor de bewoners als succes? Reportage.

TEGEN DE BIERKAAI / 29
Hulpverleners zien hun succes zelden terug in mooie statistieken. 'Soms ben ik al blij als iemand weer dagelijks zijn tanden poetst.' Zorg.

THEATER UIT NOODZAAK / 32
Theatermaker Dirk Tanghe gruwt van het woord succes. Theater maak je niet voor het applaus, theater maak je uit noodzaak. Interview.

EN VERDER...
H-NIEUWS 64 | HETE BRIJ 66 | ZOOM 68 | DE ZEKERHEID 70

Humanist, 55-ste jaargang nr. 6/7/8, zomer 2001

Redactieadres: : Postbus 75490, 1070 AL Amsterdam. Tel.: 020 - 5219030 (ma,di,vr tussen 14.00 en 17.00 uur) **e-mail:** redactie@humanist.nl **Vragen over abonnementen:** 020 - 5219000 **Kantooradres:** Sarphatikade 13, Amsterdam **Fax:** 020 - 5219080 **Algemene informatie:** Tel.: 020 - 5219000 **Redactie:** Huib Afman, Sandra Langendijk, Rien Jans, Leonie van den Schoor, Marjan Slob (hoofdredacteur) **Basisvormgeving:** -SYB- grafisch ontwerp **Opmaak:** 2 PK Produkties **Lithografie:** Van Zijl, Utrecht **Druk:** Veenman drukkers, Ede **Medewerkers aan dit nummer:** Sevtap Baycili, Eut van Berkum, Kees de Boer, Alice Broeksma, Caecilia van der Drift, Régine Dugardyn, Sijmen Hendriks, Marianne Kalkman, Robert Knoth, Mark van Kollenburg, Hellen Kooijman, Berthold van Maris, Patricia de Martelaere, Adriënne M. Norman, Charlotte Nieuwland, Paul Pesman, Linda van Putten, Paul Romijn, Norbert Voskens **Omslagfoto:** Ruud Jonkers **Redactiecommissie:** Marleen Janssen Groesbeek, Jan Haasbroek, Saskia ter Kuile, Hans Martens, Willem Offenberg **Internet:** Humanist wordt aangekondigd op de HV-homepage: http://www.humanist.nl **Teletekst:** Humanist staat regelmatig aangekondigd op teletekst 326 **Gesproken Humanist:** Humanist wordt ingesproken op cassette. Een jaarabonnement kost ƒ60,-. Aan te vragen bij de abonnementenadministratie van het HV, tel. 020 - 5219000. **Opzegtermijn:** Lidmaatschappen en abonnementen lopen automatisch door tenzij voor 1 november schriftelijk is opgezegd **Advertenties:** Uitgeverij Recent, Den Haag. Tel. 070 - 3385400, Fax 070 - 3587299 **Papier:** Humanist wordt gedrukt op gerecycled biofly-papier **ISSN:** 0025-9489 Humanist is een uitgave van het Humanistisch Verbond, een vereniging die opkomt voor humanistische waarden als zelfbeschikking, gelijke behandeling en verdraagzaamheid. Humanisten beroepen zich daarbij niet op een hogere macht, maar gaan uit van menselijke vermogens.

INHOUD

NEDERLAND SUCCESLAND 37
Sinds zijn oprichting strijdt het Humanistisch Verbond voor zelfbeschikking. Die zelfbeschikking is inmiddels aardig in onze wet verankerd. Maakt dat Nederland tot een succes? Opinie.

IN DE KROEG / 45
Alles wat de mensen aan elkaar vertellen, blijft gezellig ongehoord in de kroeg waar Sevtap graag komt. Totdat hij opeens een succesje boekt. Kort verhaal.

DE ROEM VOORBIJ / 52
Een paar weken waren ze publiek bezit. Het plotselinge succes zette hun leven op hun kop. En toen werd het weer stil. Ervaringen.

BEWONDEREN / 55
Succes bereik je in de ogen van anderen. Die moeten je mooi, slim, goed of leuk vinden. Vier fans over hun idool. 'Ik ben blij dat ik zo enthousiast kan worden.' Fans.

HAUTE-COUTURE / 60
Als broekie van 23 meldde Mart Visser zich in de modewereld. Hij moest zijn plaats echt bevechten. 'Ik heb gewoon gebruik gemaakt van mijn netwerk.' Een gesprek.

TE WENSEN OVER / 17 / 28 / 36 / 49 / 63
Soms willen dingen in het leven niet lukken. Over de andere kant van succes. Serie.

SUCCES willen we allemaal. Maar we vullen succes allemaal anders in. De een streeft naar glitter en glamour en dat heerlijke gevoel te winnen. De ander wil oorspronkelijk en sereen zijn. Dit themanummer verkent de verschillende waarden die schuilgaan achter dat ene woordje: SUCCES.

Zomaar lollig zijn werkt niet.

Hoe spelen reclamemakers anno 2001 in op ons verlangen naar succes? Niet door een product op gelikte wijze te associëren met succes. Wel door een 'slice of life' te bieden of 'over the top' te doen. Maar het doel is onveranderd: scoren bij de doelgroep.

Het woord succes valt nog vaak in reclames, maar nog maar zelden zonder knipoog. Wie kent niet de foute carrièremannen van Cup-a-Soup die over lijken gaan en onder het motto 'succes is een keuze' klokslag 16.00 uur een soepje nemen dat hen scherp en alert moet houden? Kledingfabrikant Diesel heeft de slogan 'for succesful living' en laat de omgekeerde wereld zien: rijke Afrikanen, gekleed in Dieselbroeken, bespreken de armoede in Europa.
Oscar Busman, artdirector bij het reclamebureau BVH en docent 'concept reclame' aan de Rotterdamse kunstacademie, is gecharmeerd van beide campagnes. Hij meent: "Deze reclames zijn zo overdreven dat ze het product relativeren. Pure lifestyle-reclames, de gladde plaatjes waarin alles ondubbelzinnig fantastisch is, zijn uit. Een reclame zoals bijvoorbeeld Lätta enkele jaren geleden had - mensen kunnen geweldig presteren door de boter die ze eten - is achterhaald, ook al kom je dit soort advertenties nog wel vaak in lifestyle-bladen tegen. Consumenten stellen zich echter steeds kritischer op en slikken die zoete praatjes niet meer zo snel."
Maar of de stijl nu glad, overdreven of realistisch is, elke reclame verkondigt de boodschap dat het bewuste product je helpt om succes te boeken, vindt copywriter Sander van Muijen van het Rotterdams reclamebureau Ara Advertising. "Je wilt een reactie uitlokken en daarom moet er altijd wel een soort positieve belofte in zitten. Als reclamemaker mik je op een bepaalde tree van Maslovs piramide over de basisbehoeften van de mens: eten, zorg, veiligheid, geborgenheid en de hoogste tree: zelfverwezenlijking. De consument stelt zich bij het kijken naar een reclame immers altijd de vraag: hoe word ik hier beter van?"

Verkooppraatje

Ook al is de vorm die een campagne aanneemt altijd afhankelijk van opdrachtgever en doelgroep, een paar trends zijn wel zichtbaar. Van Muijen: "De laatste jaren wordt succes in reclameland vaker ontmaterialiseert. Dat is een afspiegeling van een tendens die al een paar jaar in de maatschappij te zien is. Persoonlijke waarden en bezinning zijn weer belangrijk geworden."
BVH en Ara Advertising maken veel wervingscampagnes voor bedrijven. Van Muijens bureau Ara Advertising is onder meer verantwoordelijk voor de campagne van uitzendbureau Manpower: 'Het leukste wat je kunt worden, is jezelf'. De campagne laat jonge mensen zien die uiteindelijk niet voor het grote geld kiezen, maar voor de baan die het beste bij ze past. Van Muijen: "Dát zijn waar je je diep in je hart het lekkerst bij voelt, is toch het ultieme doel in het leven? Succes staat hier vooral voor zelfontplooiing."
Van Muijen zit als copywriter ook op de reclamecampagne van pensioenverzekeraar Zwitserleven, 'het Zwitserleven Gevoel'. De campagne loopt al zestien jaar en krijgt om de paar jaar een andere invulling. De commercials van de laatste jaren tonen bekende en onbekendere Nederlanders die zorgeloos genieten. Van Muijen: "We laten in het midden of ze al genoeg geld hebben verdiend of niet. We tonen telkens situaties van een stel dat zich daar niet meer druk om maakt en kan genieten van kleine dingen. Succes betekent hier: doen wat je wilt doen. Zorgeloos genieten."

Campagne van Ara Advertising

Busmans bureau BVH kiest in zijn wervingcampagnes voor bedrijven als KPMG en IT-bedrijf BeValue ook voor de immaterialistische benadering. De kopregel van een recente campagne van KPMG is: 'Wie je bent is bepaald door een heleboel ervaringen. De belangrijkste staan niet op je cv'. Op de advertentie staat een foto waarop slechts twee paar voeten te zien zijn onder een houten vlonder. Ze suggereren een familie-tafereel van een ouder en een kind die 'quality-time' hebben. Busman: "KPMG mikt op kritische hoger-opgeleiden. Zij willen geen glad verkooppraatje. Accountancy en consultancy zijn vakgebieden die een grijs imago hebben, daarom benadrukken we de menselijke kant. De arbeidscampagne wil laten zien dat het bij dit bedrijf niet gaat om de droge cijfers, maar om de wereld die erachter ligt." In de IT-wereld worden potentiële werknemers vaak gelokt met bonussen en snelle carrièresprongen. BVH bedacht voor IT- bedrijf BeValue de pay-off : 'Het gaat er niet om waar je werkt. Het gaat erom waar je thuis bent'.
Maar of succes op die wijze gerelativeerd kan worden, hangt af van de doelgroep. Zo zijn BVH's reclames voor de marine minder soft; foto's van indrukwekkende apparatuur worden begeleid door stoere en quasi-nonchalante teksten als: 'De één krijgt een scooter, de ander z'n rijbewijs. Wie krijgt er een raket voor z'n eindexamen?' Busman stelt: "Campagnes voor de marine appelleren aan het verlangen naar avontuur, kameraadschap en techniek. Dit spreekt de doelgroep aan en past bij de bedrijfscultuur van de marine."
Voor de HES, een Rotterdamse hogeschool, maakt BVH macho-reclames met een knipoog: 'Als je denkt dat je over vier jaar een ton verdient en een lease-auto onder je kont hebt, dan klopt dat. De weg naar de top begint bij de HES'. Ara Advertisings campagne voor Ichtus, een andere Rotterdams hogeschool, staat hier haaks op. Geen materieel gewin, maar mensenkennis is hier de bonus: 'We leren je dat je horizon breder is dan je denkt'. Van Muijen vindt beide campagnes goed aansluiten bij de Rotterdamse studenten: "Studenten zijn natuurlijk ook ruwweg in te delen in doelgroepen. Er zijn studenten die succes vertalen naar zo snel mogelijk rijk worden. Die mensen zijn vooral bij de HES te vinden. Bij Ichtus lopen meer sociaal georiënteerde studenten rond."

Balanceren

Een ander voorbeeld van een reclame die alleen een specifieke doelgroep aanspreekt, is BVH's anti-rookcampagne voor de Stichting Volksgezondheid en Roken. De spotjes tonen brutale jongeren die met veel flair ouders en onderwijzers beledigen, maar: ze roken niet. Busman: "De groep die we hiermee willen bereiken – jongeren tussen de 10 en 16 jaar – vindt brutaal gedrag tegenover ouders en onderwijzers interessant. Dat is stoer en in die zin succesvol. De commercial is natuurlijk een beetje 'over the top' maar daar houdt de doelgroep van: lekker overdrijven. Je moet vaak op het randje balanceren om de juiste toon te zetten."

De tabaksindustrie is ook een campagne gestart om te laten zien dat fabrikanten heus wel bezorgd zijn en dat jongeren niet moeten roken. In deze reclame zijn ook stoere jongeren te zien die niet roken. Busman vindt deze campagne slecht. "De commercial laat heel plat zien: dit is een stoere jongen. Hij doet aan skateboarden, kan breakdancen en heeft ook nog een vriendinnetje. Jongeren reageren heel anti op dit soort reclames. Ze gaan zich tegen je afzetten als je precies zegt hoe ze moeten zijn."

Busman merkt op: "Dit soort commercials zijn typische 'reclame-reclames'. De consument kan er zelf geen invulling meer aan geven want het ligt er heel dik bovenop. Deze reclames zag je vaak in de jaren zeventig; de tijd van de advertenties van snelle auto's met een mooie vrouw erbij. In de jaren tachtig zie je vooral de lifestyle reclames: als jij dit en dat leven hebt, hoort ons product erbij. Vanaf eind jaren negentig zie je meer relativering, maar ook meer verdieping in de boodschap."

Satire en sentiment

Het zappende publiek wil vooral spotjes met humor zien, zo blijkt uit de jaarlijkse verkiezingen voor de Gouden Loeki, de publieksprijs voor televisiereclames. De Ster heeft vorig jaar samen met de Universiteit van Utrecht een analyse gemaakt van het stemgedrag van het publiek. De conclusie was dat kijkers commercials met humor positiever beoordelen dan commercials waarbij de humor minder dominant is. De Gouden Loeki is de laatste jaren dan ook steevast gegaan naar spotjes die een lach aan de kijker ontlokken. Publieksfavoriet van vorig jaar is de Dommelsch-reclame met archeologen die schedels opgraven van mensen die hun gebit als opener gebruikten. Van de verschillende soorten humor slaan satire en sentimentele humor het meeste aan. Typisch voorbeeld van deze laatste is het juichende voetballertje van Calvé – 'hoe groot wil jij worden?' – dat zich alleen in een jubelend stadium waant. Die commercial kreeg in 1998 de Gouden Loeki, de vakprijs Lamp en de Effie, de prijs voor de meeste effectieve reclame.

Busman merkt over het gebruik van humor op: " Het is belangrijk dat een reclame gevoel opwekt. Je gebruikt humor om iemands hoofd binnen te komen. Alle soorten emoties kunnen geschikt zijn, als je maar een ingang bij de kijker vindt." Van Muijen benadrukt dat humor wel functioneel moet zijn in een reclame: "Zomaar lollig zijn werkt niet, dat kan juist ergernis opwekken. Maar als humor of spot het ijs breken voor je feitelijke boodschap, die daardoor lekker rond kan dobberen: prima."

Kunstmatig

De anti-reclame is volgens de twee heren een populair genre geworden. Van Muijen geeft het voorbeeld van een campagne voor een klein type auto van Volkswagen waarin de 'large-cultuur' van de Amerikanen op de hak wordt genomen: 'New Volkswagen Beetle. It makes your house look bigger'. Busman vindt de campagne van levensmiddelenfabrikant Zonnatura geslaagd. Stralende mensen met blinkende tanden huppelen vrolijk door malse groene velden, een perfecte wereld zo lijkt. Totdat de pay-off verschijnt: 'Alleen onze reclame bevat kunstmatige geur-, kleur- en smaakstoffen. Zonnatura, eerlijke voeding'. "Door anti-reclame spelen adverteerders in op de toegenomen behoefte van de consument om een 'no nonsense-houding'uit te stralen", aldus Van Muijen.

Een andere manier hiervoor is de realistische benadering, 'slice of life' in jargon. Deze campagnes gebruiken een meer journalistieke manier van fotograferen en filmen en laten gewone mensen zien. De glamour is soms ver te zoeken. Exemplarisch zijn de commercials van mobiele telefoonaanbieder Ben met zijn non-conformistische hoofdrolspelers.

De genoemde trends ten spijt, gladde lifestyle-reclames zijn zeker nog niet verdwenen. "Dat zijn òf gewoon slechte Nederlandse reclames, òf adapties van internationale campagnes", meent Busman. Van Muijen legt uit. "Nederlanders hebben nou eenmaal een ander interpretatiebrilletje op dan bijvoorbeeld Duitsers. Hoe internationaler je gaat, des te groter de kans op cultuurshock of gefronste wenkbrauwen. Helaas denken veel adverteerders dit probleem op te lossen door een uitermate oppervlakkige aanpak." Busman vult aan: "Adverteerders kiezen al snel de meest voor de hand liggende commercials als ze hun campagne in meerdere culturen lanceren. Kijk maar naar Coca Cola en Nike. Reclames zijn wat dat betreft sterk cultureel bepaald. Scandinavische landen houden erg van humor, in Frankrijk zijn ze dol op dubbelzinnige reclames die naar seks verwijzen." Van Muijen: "En de Italianen zijn nog directer, die plakken echt overal tieten op." H

Campagne van BVH

'TYPISCHE 'RECLAME-RECLAMES'. HET LIGT ER HEEL DIK BOVENOP.'

Een flinke dosis tegenspoed kan bevorderlijk zijn.

Mensen die zeggen dat maatschappelijk succes hen gelukkig maakt, zullen heus niet liegen. Maar zij laten hun succes wel afhangen van omstandigheden buiten henzelf. Dat maakt hen kwetsbaar. Kun je dat type succes ook verzaken? 'Er moet een houding mogelijk zijn, desnoods idealiter, van echte en onvervreemdbare sereniteit.' Essay van de Vlaamse filosoof Patricia de Martelaere.

Van iemand die een aanzienlijke mate van succes en status heeft verworven zegt men wel eens dat hij 'er is' of 'er gekomen is'. Hij is 'gearriveerd' of 'iemand geworden' - met de implicaties, kennelijk, dat al wie minder of in het geheel niet succesvol was 'er' nog niet is of zelfs in zekere zin nog niemand is. De voorstelling die hierbij opkomt is die van een imaginaire finish, die eens en voorgoed wordt overschreden, waarna de winnaar voor de rest van zijn leven op zijn lauweren kan blijven rusten. Nochtans zijn er de wijze woorden van Solon, geciteerd en becommentarieerd door de nog wijzere Aristoteles, dat men zich beter zou onthouden van ieder oordeel over het geluk of het succes van een mens alvorens deze zijn levenseinde heeft bereikt.

Maar dan nog blijft het de vraag of het levenseinde van een mens hoe dan ook kan opgevat worden als een finish waar hij als winnaar arriveert. Het lijkt er veeleer op alsof deze finish van ons allen volmaakt evenwaardige verliezers maakt, en van het leven dat er aan voorafgaat - of dat nu in armoede of in weelde werd doorgebracht, in succes of in miskenning - een zuivere nuloperatie. Kan een leven, in het licht van de dood, ooit werkelijk succesvol worden genoemd?

Er zijn natuurlijk vele vormen van succes, gaande van zeer elementair tot meer hoogstaand en complex. Er is het succesvolle overleven van Darwin: 'survival of the fittest' in de 'struggle for existence', het minimale biologische succes dat de mens deelt met de amoebe en dat in geciviliseerde samenlevingen als de onze slechts in gering aanzien staat. In het verlengde hiervan ligt het succes bij de keuze van een partner en bij het zorgen voor een nageslacht - al enigszins meer respectabele vormen van succes, maar voor de beschaafde mens nog steeds niet meteen een reden tot buitensporige trots (al wordt het niet slagen in een van deze animale doelstellingen door velen dan weer wel als een diepe mislukking ervaren).

Het typisch menselijke niveau van succes wordt pas bereikt in de sociale sfeer en heeft onveranderlijk te maken met populariteit, aanzien, erkenning of prestige. Dit sociale succes kan gebaseerd zijn op de meest uiteenlopende eigenschappen: intellectueel overwicht (wetenschappers, schaakkampioenen) of strategisch leiderschap (politici, staatshoofden), materiële rijkdom, fysieke eigenschappen (schoonheidskoninginnen, bodybuilders), atletische prestaties of artistieke creaties.

Verbluffend

In geen van deze gevallen is echter het bezitten van een eigenschap of een talent een criterium of een garantie voor succes: mensen kunnen gezegend zijn met de meest uitzonderlijke en verbluffende gaven, zonder dat deze gaven door wie dan ook blijken te worden opgemerkt, en dit niettegenstaande de grote inspanningen die vaak daartoe worden geleverd. Net zo goed komt het voor dat mensen die over geen enkele aanwijsbare kwaliteit beschikken erin slagen door handige manipulatie of door louter geluk bijzonder succesvolle posities te bekleden. Van Gogh mag dan nog een van de grootste schilders aller tijden zijn geweest, hij kende tijdens zijn leven zo goed als geen succes en stierf als de eerste de beste onbekende. Sommige miskende en verongelijkte kunstenaars gebruiken het voorbeeld van Van Gogh om aan te tonen dat er een òmgekeerde verhouding zou bestaan tussen succes en het waarmerk van ware genialiteit, maar ook deze correlatie staat lang niet vast. Evenmin bestaat er enige garantie dat tijdens hun leven miskende genieën na hun dood in hun volle glorie zullen herrijzen, noch dat de succesvolle onbenullen na verloop van tijd in het niets zullen verzinken, zodat de 'test van de tijd' zou uitmaken wie de ware groten van de mensheid zijn. Het is wellicht zo dat zich onder de gereputeerde grootmeesters van de cultuur ook heel wat individuen van lager kaliber bevinden, en het is op zijn minst waarschijnlijk dat in het vergeetboek van de geschiedenis genieën liggen bedolven die het daglicht van de bekendheid nooit zullen zien. De test van de tijd is nooit meer dan de test van een langdurig succes, en in geen geval een onfeilbaar criterium om inherente waardevolheid op te sporen.

Heiligen en profeten

Een merkwaardig gegeven in het domein van het succes is wel dat de morele en de religieuze sfeer er haast per definitie van uitgesloten wordt. Van heiligen en profeten, stichters van religies en moreel hoogstaande religieuze leiders wordt niet gezegd dat zij 'succes' hebben, ondanks de grote bekendheid en bijval die ze eventueel kunnen genieten. 'Succes' wordt hun enkel toegeschreven - of liever: bijna aangewreven - wanneer de verdenking bestaat dat hun overtuiging niet authentiek zou zijn, maar slechts een middel is tot machtsverwerving en tot manipulatie van de menigte. Voor het overige wordt de associatie van succes met morele en religieuze doelstellingen als onwelvoeglijk of ronduit blasfemisch ervaren. Jezus en Boeddha horen ongetwijfeld tot de meest invloedrijke individuen uit de hele geschiedenis van de mensheid, die zowel tijdens hun leven als na hun dood werden bewonderd en nagevolgd, en toch weerhoudt iets ons om in hun geval van 'succes' te spreken. Is het omdat dergelijke figuren zich precies onverschillig of zelfs afkerig verklaren tegenover iedere vorm van werelds succes? Maar toch waren ze er wel degelijk op gesteld aanhoord en nagevolgd te worden - het was er hun om te doen anderen te bekeren en een soort 'school' te stichten. Alleen ging het in dit geval niet om een succes in

Sommige mensen camoufleren hun aangeboren luiheid in een superieur misprijzen van succes en ambitie.

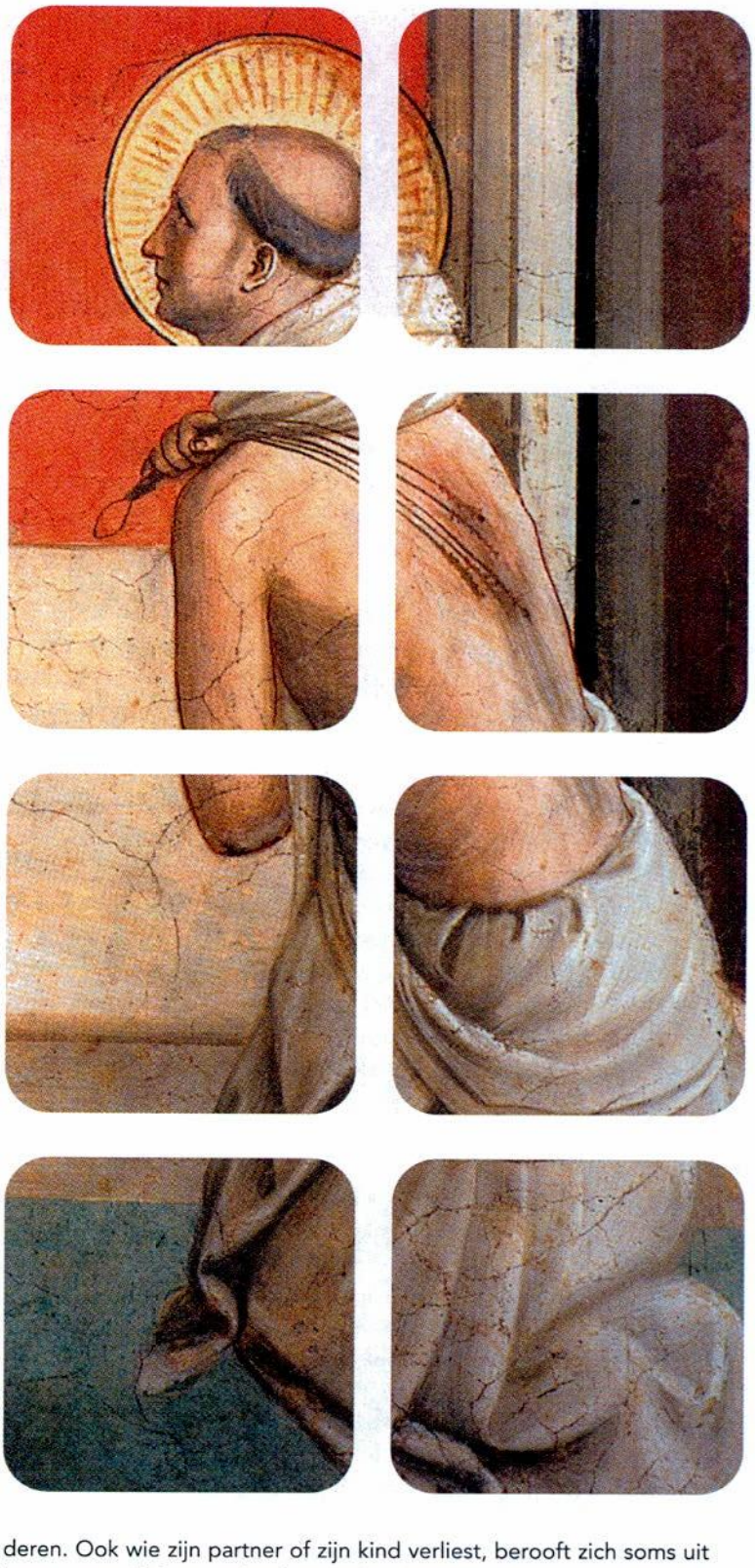

eigen naam, maar in naam van een bovenpersoonlijke overtuiging die de poorten opende naar een 'andere' wereld. Succes maakt niet wezenlijk gelukkig - meenden zij -, het creëert een schijn van voldoening maar maakt ons afhankelijk van omstandigheden buiten ons, en wat meer is: het leidt ons af van onze ware bestemming en doodt het veel diepere verlangen dat in ons sluimert.

Dwaalspoor

De vraag is natuurlijk of het verlangen naar succes onlosmakelijk verbonden is met de menselijke natuur. Hebben alle mensen het, in meer of mindere mate, desnoods in zeer geringe mate? En zo ja, is het een verlangen dat de mens siert, dat hem een waardigheid verleent tegenover het dier of dat zijn leven zinvol en bevredigend maakt? Of gaat het veeleer om een artificieel, sociaal gecultiveerd verlangen dat de mens op een dwaalspoor brengt? En tenslotte: indien dit laatste het geval zou zijn, is het menselijkerwijze wel mogelijk om te verzaken aan het succes, en in naam van welke andere waarden zou dat dan wel moeten gebeuren?

Sommigen verantwoorden het nastreven van erkenning en materiële goederen vanuit de gedachte dat dit leven het enige is wat ons gegeven is en dat alles eindigt bij onze dood, zodat er geen hogere waarden zijn dan die van het aardse leven. Het nadeel van deze redenering is, dat wie er niet in slaagt het nagestreefde succes te bereiken - of wie het door toeval of rampspoed in één klap verliest - zijn leven dan wel als een complete mislukking moet ervaren. En inderdaad komt het niet zelden voor dat mensen die hun sociale status of rijkdom verliezen - bij faillissementen bijvoorbeeld - ten prooi vallen aan de diepste existentiële wanhoop en zich van het leven beroven, en dat terwijl ze kerngezond zijn en in de bloei van hun vermogens.

'Succes maakt niet gelukkig'. 'Geld maakt niet gelukkig'. Uitspraken die klinken als diepe levenswijsheden, maar die helaas wat al te vaak worden aangehaald door mensen die niet het succes en het geld hebben dat ze hadden gewild. Hier en daar kun je dezelfde uitspraak wel eens horen uit de glimlachende mond van een succesvol multimiljonair, maar dan met de weinig overtuigende bijklank van een excuus voor de geaccumuleerde rijkdom. Andere fortuinlijken en gefortuneerden gaan minder gebukt onder valse schaamte en geven soms onverholen te kennen dat het geld en het succes hen wèl gelukkig hebben gemaakt. De voor de hand liggende tegenwerping, dat het in dit geval niet om écht geluk kan gaan, is verleidelijk maar houdt weinig steek, want niemand kan tenslotte voor een ander bepalen waarin hij zijn 'echte' geluk zou moeten vinden.

Wat wel steek houdt is de opmerking dat het in ieder geval gaat om een zeer externe en conditionele vorm van geluk, die de gelukkige afhankelijk maakt van specifieke voorwaarden en omstandigheden. Natuurlijk kan hierop weer geantwoord worden dat iedere vorm van geluk een zekere afhankelijkheid impliceert tegenover welbepaalde objecten - desnoods de levende objecten van onze affectie, die nog minder aan onze wil onderworpen lijken dan succes en materiële goederen. Ook wie zijn partner of zijn kind verliest, berooft zich soms uit louter vertwijfeling van het leven, al is hij kerngezond en staat de toekomst voor hem open. We kunnen onszelf moeilijk zo onthecht en onafhankelijk maken dat geen enkel verlies ons geluk nog aan het wankelen zou kunnen brengen - de vraag is overigens nog of een dergelijke toestand wel als 'geluk' kan beschreven worden en niet dichter ligt bij harde zelfgenoegzaamheid en onverschilligheid.

Subtiele camouflages

De menselijke psyche kent veel varianten en subtiele camouflages, en veel hangt inderdaad af van de termen die worden gebruikt om schijnbaar identieke toestanden te beschrijven. Mensen kunnen vanuit de meest uiteenlopende motieven besluiten tot een vorm van 'verzaken',

Wie er niet in slaagt gelukkig te zijn mèt geld of succes zal dat zònder waarschijnlijk ook niet lukken.

maar slechts zelden getuigen deze motieven - althans bij hun eerste ontstaan - van een echte en zuivere wil om te verzaken. Sommigen verzaken uit frustratie - omdat ze er toch niet in slagen te krijgen wat ze hadden gewild -, anderen daarentegen uit overvloed en vanuit een zekere walging tegenover de ervaren weelde. Sommigen vertonen een dermate pathologische angst om iets of iemand te verliezen dat ze er de voorkeur aan geven niets en niemand te bezitten, en weer anderen, tenslotte, camoufleren hun aangeboren luiheid of gebrek aan doorzettingsvermogen in een superieur misprijzen van succes en ambitie. Maar los van al deze psychologisch verdachte motieven, of misschien als een latere ontwikkeling daarvan, moet er een houding mogelijk zijn, desnoods idealiter, van echte en onvervreemdbare sereniteit - een geluk dat onconditioneel is en toch niet samenvalt met onverschilligheid.
Wat als 'levenskunst' wordt beschreven is wellicht niets anders dan het vermogen om van het leven te blijven genieten los van de omstandigheden en zelfs onder de grootste tegenspoed. Sommige mensen bezitten dit vermogen van nature - zij mogen zich zonder meer gezegend of begenadigd noemen. Anderen verwerven het slechts moeizaam en door een langdurige - al dan niet vrijwillige - innerlijke worsteling. Weer anderen leren het nooit en willen het ook niet leren. Voor de hardleersen die niettemin van goede wil blijven kan een flinke dosis tegenspoed soms bijzonder bevorderlijk zijn: onafhankelijk leren zijn van de omstandigheden gaat nu eenmaal minder makkelijk wanneer de omstandigheden volmaakt naar wens verlopen dan wanneer een en ander regelmatig tegenslaat.
Precies deze overweging is het die kluizenaars en asceten ertoe brengt af te zien van alles wat ook maar enigszins materieel behaaglijk zou kunnen zijn, of zelfs hun lichaam te kastijden met doelbewuste kwellingen en geselingen. In vrijwel alle religies bestaan kloosterorden die zich terugtrekken uit de wereldse sfeer en leven volgens de strenge regels van soberheid en kuisheid. Maar ook deze strengheid kan, zeker wanneer zij krampachtig wordt beleden, de vorm krijgen van een omstandigheid waarvan de belijder afhankelijk wordt, en de onthechting en wereldverzaking kunnen beginnen te dienen als een prima beveiliging tegen de verlokkingen van het leven. Er bestaan verzuurde types van asceten, die weliswaar hebben verzaakt aan de aardse geneugten, maar kennelijk verslaafd zijn geworden aan de aardse kwellingen, en die in feite niet wezenlijk hebben verzaakt. Verzaken ligt niet noodzakelijk in een wijziging van de materiële omstandigheden, maar eerst en vooral in een innerlijke houding: het is het vermogen om te genieten zonder gehechtheid. Het verbod om te genieten is hiervan een verkeerd begrepen vertaling.

Valse schaamte

Er is een taoïstische regel die voorhoudt dat wie in rijkdom leeft moet genieten van zijn rijkdom, en dat wie arm werd geboren dan maar moet genieten van zijn armoede, zonder respectievelijk valse schaamte of wrok. Ook hier is er een moeilijkheid bij het juiste interpreteren van deze levensles. Op het eerste gezicht lijkt hier een houding van sociaal conservatisme en fatalisme te worden aangeprezen: wie rijk is hoeft zich om de arme niet te bekommeren, en wie arm is doet beter geen enkele inspanning om hogerop te komen. Maar er is ook een andere lezing mogelijk: noch rijkdom noch armoede mogen een obstakel zijn voor de kunst van het elementaire genieten en de levensvreugde. Wie arm is heeft natuurlijk het recht om zich in te spannen en te proberen verbetering te brengen in zijn toestand - maar als hij daar niet in slaagt is het alleen maar in zijn eigen belang als hij ook kan vrede nemen met zijn behoeftigheid. Omgekeerd staat het de rijke volkomen vrij zijn hele vermogen weg te schenken, maar als hij beslist dat niet te doen dient het verder tot niets als hij zichzelf zou blijven kwellen met misplaatste schuldgevoelens. Veel multimiljonairs, popsterren en andere idolen zijn ondanks hun grote rijkdom en succes het vermogen kwijtgeraakt om te genieten. Sommigen wijten dit onvermogen precies aan hun overmaat aan weelde en succes en proberen de levensvreugde terug te vinden door een doelbewuste versobering van hun levenswijze. Maar de kans is groot dat wie er niet in slaagt gelukkig te zijn mèt geld of succes dat zonder ook niet zal worden.
De vraag blijft waarom mensen er hoe dan ook zouden naar streven een dergelijke toestand van 'verzaking' of 'onthechtheid' te bereiken. Het antwoord is, paradoxaal genoeg, dat zij daar in hun diepste wezen alleen maar wel kunnen bij varen. Verzaken aan het eigenbelang is in ons eigen belang: we zullen minder krampachtig zijn in onze strevingen en minder lijden onder onze mislukkingen. Daarbij komt dat we misschien een tikkeltje beter zullen voorbereid zijn op het Grote Verlies dat ons allen - succesvol of niet - te wachten staat: eerst het onvermijdelijke verlies van tallozen die ons dierbaar zijn, en tenslotte het verlies van wat ons het allerdierbaarst is: ons eigen zelf - al dan niet na een pijnlijk aftakelingsproces.
Met betrekking tot het succes in de levenskunst heeft Solon dus gelijk, dat men het levenseinde van een mens moet afwachten, want deze terminale fase is tegelijk de meest cruciale test. Een 'succesvol' leven, in déze zin, zou dan zijn: een leven waarin men er in alle omstandigheden, zelfs de ultieme, in slaagt een vorm van onvervreemdbare levensvreugde te behouden. Succes in de levenskunst betekent niet 'er komen', maar 'er zijn', de hele tijd dat men er is, wie of wat, hoe of waar men ook moge zijn. **H**

Onlangs verscheen van Patricia de Martelaere: 'Wereldvreemdheid'. Uitgeverij Meulenhoff, *f* 32,90.

Op een gegeven moment gingen mijn benen trillen.

Jeroen Ruwaard (31) werkte een jaar bij het website bedrijf Lost Boys. Opeens ging het mis. 'Ik kon het snelle wereldje niet aan.'

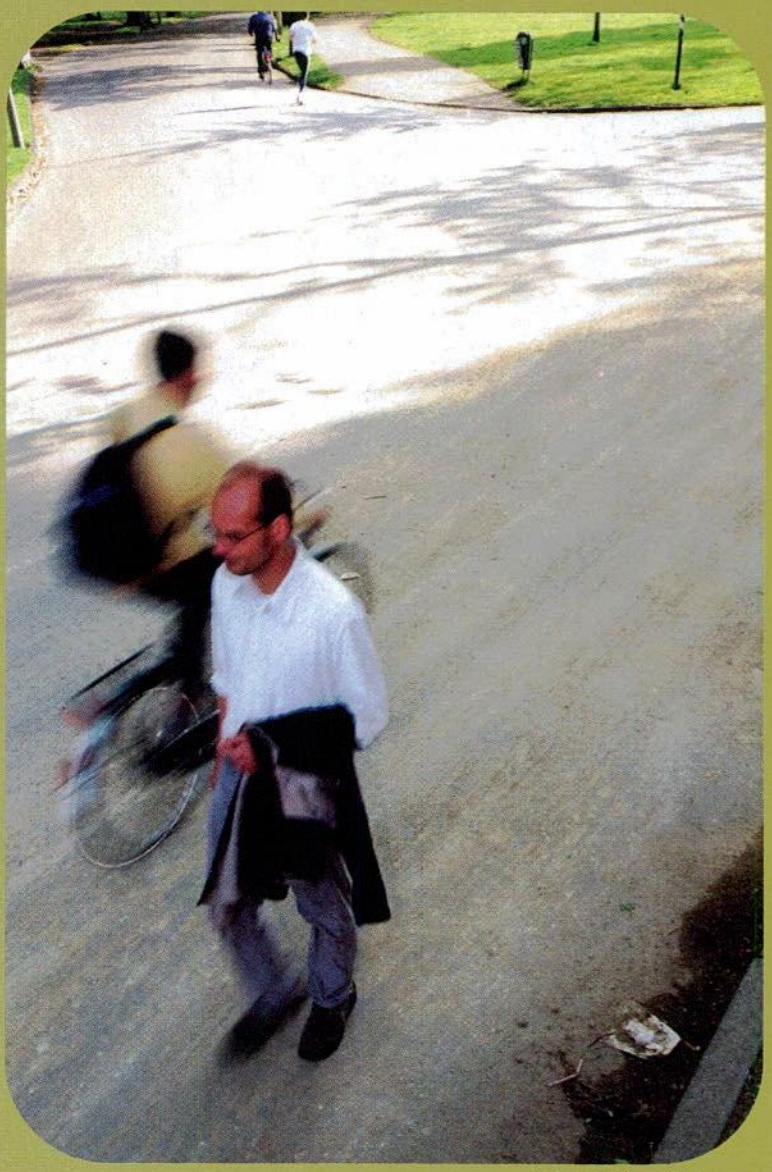

Foto: Adriënne M. Norman

"Toen ik bij Lost Boys ging werken, gold dat als hét bedrijf. De naam komt uit het verhaal Peter Pan. Lost Boys zijn personages die altijd jong blijven. En zo is het bedrijf ook. Vanaf het moment dat ik binnenkwam, voelde het als Veronica: jong, snel en hyperig.

Ik wist eigenlijk vanaf het begin al dat het niet mijn wereld was. Toch ben ik ermee verder gegaan. Dat is het dubbele. Ik werd meegezogen door het succes. Vooral na onze Big Brother site ging het denderend goed. Wij waren 'The King'; mijn salaris ging in stappen omhoog. Ik werd een van de subhoofden, kreeg status, werd erkend. Er werd naar me geluisterd. Je hoorde: 'Jeroen is belangrijk'. Ik had overal een vinger in de pap. Een soort controlekick krijg je daarvan.

Maar op een gegeven moment gingen mijn benen trillen. Ik voelde me niet lekker. Zweterig. Paniekerig. Ik zag ineens alle problemen van het bedrijf. Mensen die ziek en overspannen waren, opdrachten die maar half gedaan werden. Ik zei tegen mijn baas: ik zie het niet meer zitten. 'Chill', zei hij. 'Koel af, blijf rustig. Het is waarschijnlijk een storm in een glas water.'

Maar dat was het niet. Thuis flipte ik. Ik kreeg het benauwd, moest naar buiten. Twee à drie uur heb ik toen rondgewandeld. Na een aantal weken ging ik weer aan het werk, maar ook daar kreeg ik een paniekaanval.

Ik heb toen een heel jaar thuis gezeten. En dan ga je nadenken. Eigenlijk was ik gewoon op mijn bek gegaan. Ik kon het wereldje niet aan en had het idee continu te falen. Ik dacht: een goede manager maakt zich niet zo druk. Terwijl ik me zorgen maakte om collega's die ik hoog achtte en die zich klote voelden, of me druk maakte als er iets niet op tijd bij een klant aankwam. Maar het leek alsof ik de enige was die zijn vinger omhooghield.

Na een jaar thuis zitten, ben ik weer begonnen. Een aantal uren per dag. In feite lig je er dan uit in zo'n wereld. Ze zeggen: 'ga jij maar onderzoek doen'. Maar om je heen dendert de trein voort en jij zit in een hoekje niks te doen. Ik doe nu ander werk waarbij ik niet constant in contact ben met mensen die jojo's verkopen, puur om het geld. Nu weet ik dat ik niet binnen zo'n commerciële wereld pas. Er is een type mensen dat in zo'n omgeving goed kan gedijen, maar ik niet. Daar heb ik van geleerd. Maar de prijs is hoog." H

Ik haalde ondanks mijn felle haat enorm hoge cijfers.

De broer van Alice Broeksma was supergoed in alles. Ze vond hem maar een misselijk mannetje, totdat bleek dat talent niet noodzakelijkerwijs leidt tot maatschappelijk succes. Een levenslesje voor al die moderne ouders met hoogbegaafde kinderen.

Mijn broer was briljant. Hij sloot zijn atheneum-b eindexamenlijst af met 5 negens en 1 tien, werd Nederlands jeugdkampioen atletiek en raasde, eenmaal natuurkunde-student, meteen de zwarte piste af toen hij begon te skiën. Nu zou hij zonder twijfel het stempel hoogbegaafd krijgen, toen was hij een held. Maar voor mij was het een misselijkmakend mannetje in wiens schaduw ik ernstig heb geleden.
Dat ik zelf een klas oversloeg en op mijn vijftiende eindexamen deed vond ik heel gewoon. Ik haalde acceptabele cijfers die mijn moeder altijd tegenvielen omdat mijn broer zo'n ster was. Ik belde haar vaak op vanaf school om haar mijn cijfers te vertellen; waarschijnlijk omdat ik alvast haar goedkeuring zocht. Niet dat ze me thuis zou afranselen, natuurlijk niet, maar ik kon nooit het gevoel onderdrukken dat ik altijd min of meer teleurstelde. Om op te bellen moest je toestemming vragen en een dubbeltje betalen aan de schoolsecretaresse. Op een dag vroeg ze me geïrriteerd waarom ik nou alweer de telefoon wilde gebruiken. Het was een eerste signaal dat wat ik deed niet echt normaal was. Goed dat ze het zei, want ik zag de belachelijkheid en hield er meteen mee op. In deze tijd zou ik onopgemerkt tussen de jassen in de schoolgarderobe zijn blijven staan met een GSM.

Wurghanden

Mijn broer zegevierde dus met zijn rapportcijfers. Ik zat een klas lager en de leraren juichten aan het begin van het schooljaar omdat ze weer een Broeksma op hun lijst zagen. Over het gezicht van de scheikundeleraar gleed onmiskenbaar de zon. Bij de overhoring van scheikundesymbolen haalde ik inderdaad meteen een tien, en hij mompelde onder zijn snor: "Zie je wel. Daar heb je weer een Broeksma". Ik voelde wurghanden rond mijn nek. Natuurlijk vergiste hij zich. Ik had de symbolen makkelijk geleerd, gewoon, door ze er in te stampen, maar het is me daarna nooit gelukt om er ooit nog iets mee te doen.
Mijn moeder droeg mijn broer op me te helpen met mijn huiswerk. Ik haatte hem tot op de bodem van mijn hart en hij was getergd, want ik staarde tijdens zijn bijlessen alleen maar vol Sehnsucht naar mezelf in het raam van de kamerdeur die het treurige tafereel weerspiegelde. We gaven het allebei op. We hadden er maar mee te leven: ik was een alfafiguur. Nooit een bal van scheikunde begrepen. Van natuurkunde ook niet, het toekomstige vak van mijn broer (dat stond al vast).
Met mijn wiskunde ging het merkwaardig genoeg op een dag veel beter. Lang nadat de bijlessen van mijn broer waren opgehouden zag ik ineens het licht, begreep het gewoon en scoorde fantastisch. Ik had het ongekende gevoel te kijken in een glashelder meer. Maar mijn moeder -die zelf na haar HBS-b door geldgebrek na de oorlog niet had kunnen doorstuderen- ried het me af als keuzevak en daarmee was mijn loopbaan als rechterhand van Bill Gates voorgoed verkeken. Mijn moeder adviseerde Schoevers. Toen ik dat weigerde liet ze me op maandagavonden typen leren tijdens een avondcursus in een duister Haags gebouw. Ik haalde er ondanks mijn felle haat enorm hoge cijfers. Nu ben ik een van de weinige journalisten die ik ken die met tien vingers blind kan tikken. Niet dat ik het ooit nog doe. Ik kan me niets futielers bedenken.
De daaropvolgende jaren besteedde ik aan een doe-het-zelf lespakket. Voor de School voor Journalistiek in Nederland moest je achttien zijn en daarvoor was ik door mijn vroege eindexamen jaren te jong. Ik ging naar Engeland waar schrijfopleidingen waren met dichters en auteurs als gastdocent en kreeg er een baan door bij een krant. Volgend jaar zit ik 25 jaar in het vak. Die keus lag me dus blijkbaar wel.

Mijn broer had zelf volkomen de kots van zijn brave hendrik-imago.

Brave Hendrik

Mijn broer daarentegen wees een aangeboden promotieplaats af nadat hij in Leiden was afgestudeerd als natuurkundige. Hij zei dat hij misselijk werd van de gedachte zijn leven te moeten slijten aan experimenten in een kelder, hoe mooi hij de natuurkunde ook altijd zou blijven vinden. Vervolgens opende hij tot afgrijzen van onze familie een restaurant met studievrienden omdat hij zelf volkomen de kots had van zijn brave hendrik-imago. Hij had geen zin in het voor de hand liggende succes in zijn vakgebied.
Hij had in dat restaurant natuurlijk heel wat te leren. Hem ineens met zorgen aan zijn kop te zien en hem te zien worstelen met de nieuwe materie was voor mij, ik moet het bekennen, eigenlijk wel fijn. Die geniale jongen kreeg dus niet zomaar alles voor niets.
Sindsdien zijn wij bondgenoot in het op onze eigen manier zoeken naar wat wij als 'succes' ervaren. Het kan geen toeval zijn dat we nu allebei eigen baas zijn. Ik als freelance journalist. Hij voert -na door de Leidse universiteit uitgezonden te zijn naar West-Afrika- het financieel beheer van buitenlandse natuurbeschermingsprojecten. We zijn middelbaar. We hebben gemeen dat we ons niet hebben kunnen onderwerpen aan de gebaande weg en dat we onze gezinnen minstens even belangrijk vinden. We hadden een vader die ons opdroeg 'de top van de Olympus te beklimmen'. De weg moest omhoog, maar we hebben er allebei een half leven over gedaan om uit te zoeken waarheen die weg dan leiden moest. Want hij had een moeder die hem wel als professor zag. En ik had een moeder van wie ik moest leren tikken. Volgens mij danken we het aan de creatieve inborst van onze vader dat we uiteindelijk andere mogelijkheden zagen.

Toffe doorzonwoning

Toen mijn broer net met zijn gezin terug was uit Kameroen begon hij te solliciteren op banen waarin hij eigenlijk niets zag. Hij, die voorbestemd

De weg moest omhoog, maar mijn broer en ik hebben er allebei een half leven over gedaan om uit te zoeken waarheen die weg dan leiden moest.

Foto's: Sijmen Hendriks

was tot een leven als genie, rilde bij de gedachte zich te moeten conformeren. Ik hoor het hem nog zeggen: "Het zal toch niet zo zijn dat onze kennissen die de veilige weg hebben bewandeld NOG GAAN WINNEN OOK." Hij vond, net als ik, dat hij veel grotere risico's had genomen dan menigeen en vreesde dat de laffe achterblijvers, de veredelde kantoorklerken in hun toffe doorzonwoningen, aan het langste eind zouden trekken. Het was voor ons een levensvraag die ook duidelijk blootlegde dat aanleg en talent niet noodzakelijkerwijs leiden tot door de maatschappij geaccepteerd 'succes'.
Succes? In het (hoog scorende) volleybalteam van de universiteit had mijn broer geroken aan de bevrijding: de vrijheid een ander te zijn dan zijn omgeving had verwacht. In een wedstrijdverslag werd geschreven dat zijn team het moeilijk had 'totdat gifkikker Broeksma het veld opkwam'. "Ik was er tróts op het predikaat 'opvliegend' te krijgen", zegt hij nu. "Ik weet: dat was geen Orde van de Nederlandse Leeuw, maar voor mij betekende het heel veel, want vroeger had ik altijd dat stempel van bescheiden lulletje gekregen. Daarom is sport altijd ook zo belangrijk voor me geweest. Iets ànders te kunnen bereiken dan van je werd verwacht. Andere grenzen te kunnen overschrijden. Ik prijs me nu gelukkig dat ik het naar mijn eigen smaak zo aardig voor elkaar heb. Ik heb nuttig werk en maak daarvoor spannende reizen. Maar ik ben er net zo tevreden over dat we thuis de zaken ècht goed hebben kunnen verdelen."

Slim kind

Hoogbegaafdheid is in Nederland in de mode. Als ik weer van kennissen hoor dat hun kind is ontdekt als 'hoogbegaafd', trekt mijn maag zich samen. De ouders vertellen het met nauwelijks verholen trots. 'Lange weg te gaan', denk ik dan. En echt bijzonder is het niet, volgens mijn broer en mij. Eén op de veertig kinderen valt die diagnose toe. Het betekent gewoon dat ze razendsnel informatie kunnen opnemen. In de kranten staan nu stukken over zulke kinderen: dat die niet per se een gelukkig leven voor zich hebben. Door frustraties over wat ze nìet kunnen, door faalangst en te hoge verwachtingen van hun omgeving. Ik heb het er over met mijn hoogbegaafde broer. We kennen de problematiek tenslotte. En we hebben een andere goede reden. Onze dochters zijn allebei door hun scholen in die categorie 'ontdekt'. Mijn dochter gaat naar een Franse school -gewoon, omdat we in Frankrijk wonen-, waar haar juf beweert dat ze in haar hele loopbaan niet zo'n slim kind heeft meegemaakt en dat ze absoluut een klas moet overslaan. 'Nee!' roep ik zonder enige twijfel. 'Komt niets van in!' Ik weet waarover ik het heb. Mijn broer ook. Als ik hem vraag wat hij doet met de wetenschap dat zijn dochter er ook zo één is, antwoordt hij: "Zo min mogelijk laten merken." H

Voor de rest zal het me worst wezen.

Achter de grijze, versleten gevels van de Utrechtse Bandoengstraat gaan gezellig ingeri de gewone man en vrouw in een doorsnee straat.

Ron Zieremans (45). Bestuurslid van de straatvereniging. Materiaalmeester tijdens het buurtfeest. Moest veertien jaar geleden om gezondheidsredenen ophouden met werken.

"Succes is voor mij een goeie baan, goed verdienen, een leuke auto en een mooi huis. Dat je leuke spullen kunt kopen en leuk op vakantie kunt gaan. Ik zie dat wel voor me.

Maar ik ben afgekeurd, dus ik heb niet zo'n goed inkomen. Toen ik ziek werd, was ik gelijk een hele hoop vrienden kwijt omdat ik niet meer kon meedoen met de dingen die we deden. Ik kon niet meer uitgeven wat ik gewend was. Ik was liever gezond geweest, ik had liever een goeie baan gehad. Dan had ik meer succes gehad, meer vrienden en kennissen.

Zoals ik hier woon, dat vind ik een succes. In een pandje, met mijn kinderen en met mijn vrouw. We gaan in de straat leuk met elkaar om. Ik vind het prima zo. Dit is mijn wereldje, voor de rest zal het me worst wezen.

Ik hoop dat mijn kinderen meer succes hebben dan ik. Zij wonen tenminste nog bij hun vader en moeder. Dat had ik niet. Mijn ouders waren gescheiden, we woonden allemaal bij mijn moeder.

Op een gegeven moment heb ik een tijd gehad dat ik niet meer bij mijn vader kwam, om een of andere lullige reden. Hij was ziek en we hadden ergens ruzie over. Toen heeft mijn zuster me overgehaald om toch naar mijn vader te gaan. Ze heeft me er echt naartoe gesleurd. Ik had gedacht dat mijn vader me zou afwijzen, maar hij sprong me om mijn nek van geluk. Daarna kwam ik weer ieder weekend bij hem. Dat was voor mij een van de grootste successen in mijn leven: dat het goed gekomen is en dat ik bij hem was toen hij overleed."

e huiskamers schuil. Hoe denken de bewoners daarvan over succes? Een rondgang langs

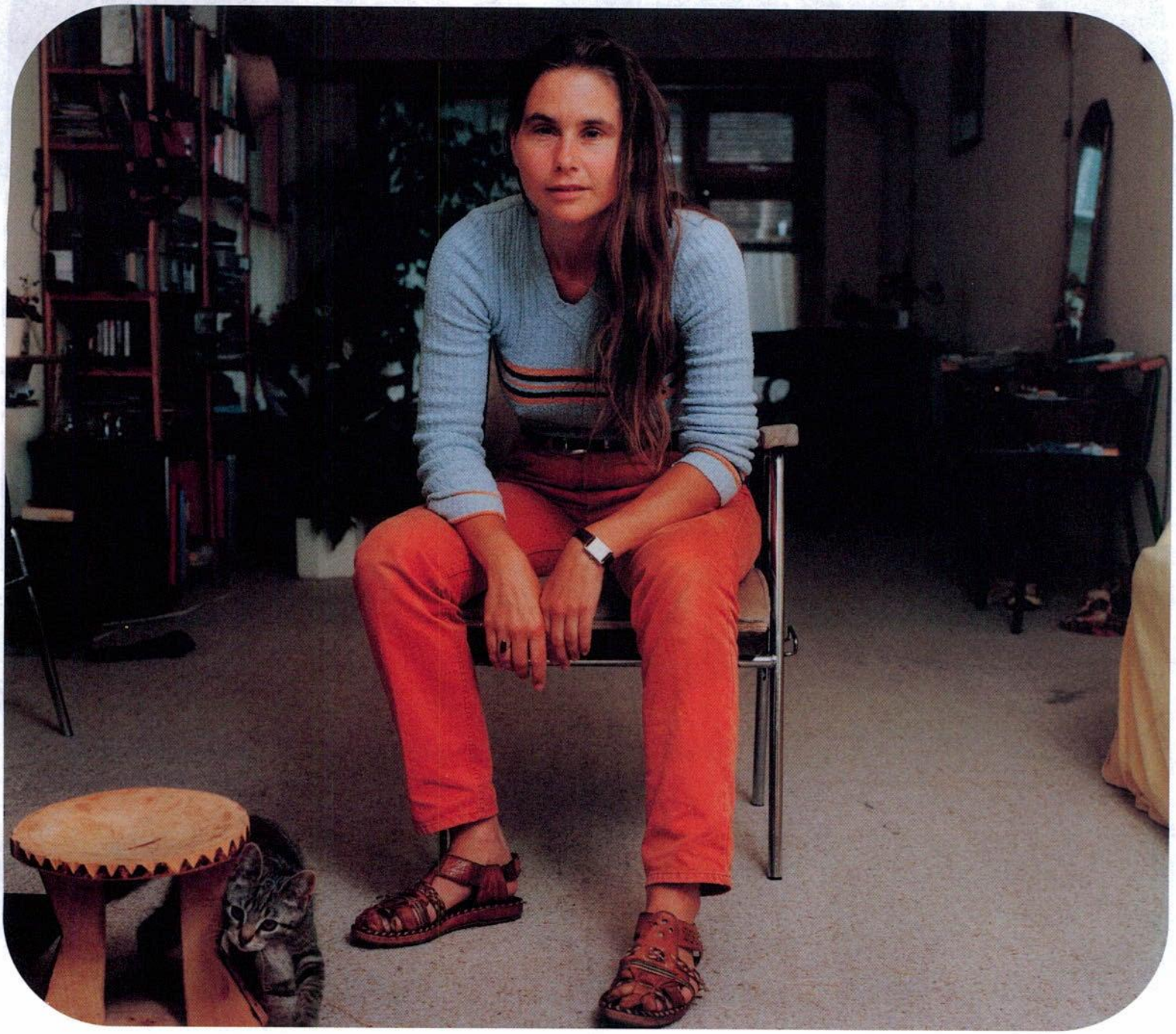

Judith van Woudenberg (32). Heeft een zelfstandig beroep. Begeleidt mensen die aan hun loopbaan of leven een nieuwe wending willen geven.

"Ik vind succes een lastig woord. Vroeger zou ik het met prestatie geassocieerd hebben. Tegenwoordig gaat het mij veel meer om de vraag: heeft het waarde, is het betekenisvol wat ik doe? Als ik er dan nog geld voor krijg, is het helemaal mooi meegenomen.

Uiteindelijk gaat het erom dat je meer wordt wie je bent. Meer jezelf wordt. Je hebt je kern. En in die kern is eigenlijk alles aanwezig. Door dichter bij je kern te komen, bij wat jou raakt, wat jou levend maakt, word je ook meer levend, ga je je meer jezelf voelen. Je kunt het vergelijken met het zaadje van een plant. Alles is daarin al aanwezig. Dat zaadje moet bijvoorbeeld een viooltje worden. Als het zaadje nou gaat denken: ik wil helemaal geen viooltje worden, ik wil een madeliefje worden, dan wordt het niks. Een viooltje is het mooist wanneer het echt een viooltje is.

Wat is een succesvol leven? Voor mij is dat wanneer je de natuurlijke stroom der dingen volgt. Volgen wat er is en wat zich aandient. En dat ook herkennen. Alles is al aanwezig, maar je moet er wel mee naar buiten komen. Anders ben je niet zichtbaar. Ook dat is, denk ik, succesvol zijn. De dingen die je in je hebt in het leven tot uitdrukking brengen. Op het moment dat het binnen in je blijft, ben je voor jezelf niet zichtbaar, en voor de buitenwereld ook niet."

John Roekalea (45). Eigenaar van snackbar annex Surinaams afhaalrestaurant 'De Driehoek'. Op de gevel van de snackbar hangt een spandoek met de tekst 'Stichting Satish: helpt arme kinderen', gevolgd door een gironummer.

"Als ik aan het woord succes denk, dan denk ik vrij breed. Ik heb succes als ik een tientje verdien. Maar ik kan er ook op een bijzondere manier van genieten, en er anderen blij mee maken. Succes is vooral een totaalpakket.

Ik heb in mijn leven succes gehad, ik mag niet klagen. Ik heb negentien jaar gewerkt bij een bedrijf voor liften en roltrappen, als storingsmonteur en 'trouble shooter'. Daarna ben ik deze zaak begonnen en dat is ook een succes geworden. Maar nu ben ik opeens mijn zoon kwijtgeraakt. Satish was 19, hij heeft afscheid genomen van de wereld, is bij ons weggegaan. Ik laat het met rust, ik ga daar geen vragen over stellen. Wij hindoestanen kennen een eerste rouwperiode van drie weken, waarin ik veel gehuild en veel geschreeuwd heb. Ik wilde het niet accepteren. Maar daarna kijk je weer om je heen en je denkt: ik moet er niet met verdriet mee omgaan, maar met respect. Zo krijg ik nieuwe energie om verder te gaan. Daarom heb ik met mijn gezin de stichting Satish opgericht, die naar mijn zoon is genoemd. Onze doelstelling is een weeshuis oprichten, waar ook ter wereld, voor dertig of veertig kinderen. Die kant gaan wij nu uit met ons succes. Het commerciële is op een lager pitje komen te staan, het sociale heeft een hogere prioriteit gekregen. Je kan als mens op verschillende manieren succesvol zijn. Je kan een dikke auto kopen, die zet je voor de deur, en dan kijk je ernaar en zeg je: ik ben tevreden, want die dikke auto van mij staat voor de deur. Maar je kan met je geld ook andere mensen een stukje uit hun lijden halen. Daarbij blijf ik aandacht houden voor het commerciële. Zonder commercie is er geen geloof, geen liefde en ook geen hulp aan een ander."

Eloy Schouten (36). Werkte de afgelopen jaren als ploegbaas mee aan de bouw van een zeventiende-eeuws schip. Sinds kort fulltime vader.
"Bij het woord succes zie ik van die vervelende, succesvolle mensen voor me. Verwende, verveelde mensen, die een bepaalde materiële rijkdom hebben bereikt. Het is lachwekkend en triest dat mensen daar gelukkig mee kunnen zijn. Er is ook een andere vorm van succes, als je dat al succes zou willen noemen: dat je de staat bereikt waarin je gewoon jezelf kunt zijn. Waarin je geen andere drijfveren nodig hebt dan jezelf zijn.
Voor sommigen is succes dat ze iets bereikt hebben. Dat is het oude arbeidsethos. Als je het zelf hebt bereikt, mag je er trots op zijn. Anders niet. Ik heb een paar jaar gewerkt als ploegbaas. Ik vond het een leuke bezigheid, mooi werk. Maar ik zag het niet als iets nuttigs. Nu heb ik voor onbepaalde tijd ouderschapsverlof opgenomen. Ik ben voor mijn dochter gaan zorgen. Dat vind ik nu belangrijk.
Als ik ergens trots op ben, dan is het op mijn overleven. Dat ik toch, altijd, hoe dan ook, de juiste keuze heb gemaakt. Ik heb nooit een doel voor ogen of zo, maar ik weet wel dat je voortdurend moet kiezen. Als je daar je weg in vindt, kun je jezelf misschien succesvol noemen.
Ik heb extremere dingen overleefd dan de meeste mensen. Ik ben ooit in een psychose terechtgekomen. Opeens, van de ene dag op de andere, werd ik trippend wakker en het ging een half jaar niet weg. Uiteindelijk heb ik dat allemaal overwonnen en verwerkt. Dat zou je ook een succes kunnen noemen."

Said Rezaie (33). Kwam op zijn eenentwintigste als Iraanse vluchteling naar Nederland. Eigenaar van de buurtsupermarkt.

"Voor succes heb je inzet en doorzettingsvermogen nodig. Daarmee kun je in het leven bijna alles bereiken. En hard werken, hè. Het gaat niet vanzelf. Zo'n supermarkt is gewoon hard werken. Twaalf uur per dag, zes dagen in de week, en op zondag de administratie. Je mag nooit ziek worden en je moet altijd hartelijk zijn. Ook als je schulden hebt, of als je een nacht niet goed hebt geslapen. Dat hoort er nu eenmaal bij als je een winkel hebt.

Mijn succes is, denk ik, dat ik brutaal ben. Brutaal op de goeie manier. Ik heb lef. Als ik ergens mee begin, ga ik door. Deze winkel ben ik met niks begonnen. Ik had een leeg pand en heel weinig geld. Ik heb eerst een hele slechte tijd gehad. Daar moet je doorheen, daar leer je van. Als ik erop terugkijk, denk ik: wat een leven had ik, man, ik zou dat nooit opnieuw doen.

In deze branche komen ze er heel snel achter als het niet goed met je gaat. Je hebt te maken met de bank, de groothandel, andere winkeliers. Stel dat ik een keer niet kan betalen, dan zeggen ze tegen elkaar: heb je het al gehoord? Het gaat niet zo goed met zijn zaak. Dat moet ik niet hebben.

Toen ik deze winkel begon, had de groothandel geen vertrouwen in mij. Ik moest de hele tijd achter hen aan lopen. Nu komen ze naar mij toe. Ze hebben me gevraagd of ik Spar wilde worden. Dat is toch een beetje erkenning. Het is belangrijk dat andere mensen je serieus nemen. Maar het is nog belangrijker, volgens mij, dat je jezelf serieus neemt."

Yvon Zieremans (47). Zus van Ron Zieremans. Is na vijftien jaar weer aan het werk, als toezichthoudster.

"Mijn succes is dat ik toezichthoudster ben geworden. Dat ik op 47-jarige leeftijd, als oma met twee kleinkinderen, die opleiding gevolgd en gehaald heb. Terwijl ik vroeger maar zes jaar op school heb gezeten en vijftien jaar niet gewerkt heb. Dat vind ik knap van mezelf.
Mijn leven is erdoor veranderd. Ik ben elke dag uit huis, ik werk 36 uur per week, verdien mijn eigen geld. En ze zijn allemaal heel trots op oma. Ik ben ook bezig met autorijlessen.
Toezichthouder houdt in - het woord zegt het al - dat je toezicht houdt op straat. Allemaal mensen ontmoet je. Heel veel afwisseling. Ik heb ook heel leuke collega's. Ik ben gelukkig iemand die met iedereen overweg kan. Ik heb ook heel veel mensenkennis. Dat kwam tijdens de opleiding goed van pas. Als er iemand in een dip zat, luisterde ik en haalde ik diegene er weer uit. Nou hebben ze tegen me gezegd dat ik volgend jaar misschien mentor kan worden.
Het mooiste in mijn leven zijn mijn kleinkinderen. Dat zou ik geen succes willen noemen, maar meer een soort wereldwonder.
Ik vind het een succes dat mijn jongste dochter vierde is geworden bij de Europese kampioenschappen line-dance in Slagharen. Wie weet wordt ze ooit wereldkampioen. Laten we het hopen hè. Ze kan gewoon heel veel dingen heel goed. Dat is leuk hè, ik heb een uitblinker. Vroeger won ze altijd het playbacken bij het buurtfeest. Ze ging dat gewoon vinden, maar ik zei: dat is niet gewoon, als je altijd wint. Je kan ook verliezen." H

Yvon is de tweede van rechts.

Er lopen nog genoeg vrijgezelle vrouwen rond.

Bart (34) heeft nog nooit een vriendin gehad. 'Soms zeggen vrienden: ga gewoon naar een café. Maar wat moet je daar dan doen?'

"Voor mijn 23e had ik wel wat flirterijtjes. Ik had wel eens gezoend en zo. Maar ik had nog nooit seks gehad met een vrouw. Ik viel niet op mannen, want ik was wel eens verliefd - en dat was altijd op een vrouw. Alleen lukte het nooit om daarmee verder te gaan. Dat was frustrerend. Ik weet nog dat ik rond mijn twintigste knettergek was op een meisje. Maar zij niet op mij. Toen ze in een andere stad ging wonen, zo'n 120 kilometer verderop, zocht ik haar daar op. Dan stond ik voor haar deur, zonder iets te zeggen, helemaal geobsedeerd. Daarna ben ik opgenomen bij de RIAGG. Het ging toen slechter met me dan ooit.
Op die leeftijd is een relatie heel erg belangrijk. En ik had 'het' nog nooit gedaan. Ik had het gevoel dat ik niet meetelde. Ik ben toen een paar keer naar de hoeren geweest. Altijd straalbezopen, anders durfde ik niet. Toen ik de eerste keer bij zo'n meisje kwam, zei ze: 'volgens mij vergis je je'. En dat was eigenlijk wel waar. Seks hebben met een prostituee is natuurlijk iets totaal anders dan een relatie aangaan. Daarom ben ik er ook mee gestopt. Ik was in die tijd geestelijk ziek. Ik heb wel eens gedacht dat dat kwam door het gemis van een relatie. Maar het kan ook andersom zijn. Dat is eigenlijk een kip-of-ei-verhaal.
Nu gaat het veel beter met me. Ik werk halve dagen, ben bezig met een cursus aan de Open Universiteit. Dat laatste doe ik vooral om mensen te ontmoeten. En ja, misschien ook wel om iemand te vinden. Want dat is natuurlijk wel een punt. Ik ben jarenlang opgenomen geweest, heb heel geïsoleerd geleefd. En ik heb niet zo'n grote kennissenkring. Soms zeggen vrienden: 'ga dan gewoon naar een café'. Maar wat moet je daar dan doen? Ik moet het niet van mijn uiterlijk hebben. Ik ben niet echt lelijk, maar ook niet aantrekkelijk. En ik ben te verlegen om op iemand af te stappen. Ik ben ook te bang dat ik afgewezen word. En natuurlijk kom je vooral mensen tegen die al relaties hebben gehad. Ik heb daar in feite geen ervaring mee.
Maar het is niet zo dat ik dodelijk gefrustreerd ben. Als ik sommige relaties om me heen zie denk ik: nou, is dat nu zo ideaal. Maar het lijkt me wel een verrijking om het mee te maken. En natuurlijk is er ook de seksuele kant. Als je dat nooit hebt meegemaakt, kun je een heel verkeerd beeld krijgen van de rol die seks binnen een liefdesverhouding speelt.
Overigens vind ik wel dat het ontberen van zo'n verhouding niets te maken heeft met falen. Als je denkt in termen van presteren, ja, dan ben ik een mislukkeling. Maar ik ben geenszins wanhopig. Ik ben 34 en er lopen nog genoeg vrijgezelle vrouwen rond." H

Foto: Adriënne M. Norman

Eerst een halfuurtje van me afpraten.

Er zijn beroepen waarin succes nooit zichtbaar wordt in klinkende winst en mooie statistieken. Wat drijft mensen om dit soort werk te doen? Hoe blijven ze gemotiveerd als die ene cliënt, terug bij af, alweer bij hen aanklopt?

"Ik ben geen wereldverbeteraar. Ik kan niet voorkomen dat kinderen in de criminaliteit terechtkomen of worden mishandeld, ik kan alleen proberen ze langer binnen de schoolpoorten te houden", vertelt Ank Jeurissen (42), afdelingshoofd bij bureau Leerplicht van de gemeente Utrecht. Leerplicht wil 'minimaal het maximaal haalbare', meldt de informatiefolder. Volgens de Leerplichtwet moeten jongeren tot en met 17 jaar op een school staan ingeschreven en die regelmatig bezoeken; de gemeente ziet erop toe dat dit ook gebeurt. "Soms is het een goed teken als een kind toch weer aan mijn bureau staat. Een meisje met een non-verbale leerstoornis kwam hier telkens terug. Ze had met iedereen ruzie, maar begreep niet waarom. Met onze hulp kreeg ze in ieder geval meer inzicht in haar gedrag. Deze kinderen intrigeren me. Ik vind het een uitdaging om te kijken wat ik nog kan doen."
Ook al is succes niet altijd meetbaar, het is er soms wel degelijk. Daar moet je oog voor hebben. En je moet realistisch zijn in je verwachtingen. Dat is de beste manier om gemotiveerd te blijven.
"Het heeft geen zin om doelstellingen te formuleren zoals 'deze drugsgebruiker moet binnen een halfjaar weer aan het werk zijn'", weet Marinus van den Brink (49) uit ervaring. Sinds twaalf jaar werkt Marinus bij Centrum Maliebaan in Utrecht; eerst in een alcoholkliniek, daarna op de deeltijdbehandeling voor alcohol-, drugs- en gokverslaafden. Nu probeert hij ze als medewerker Maatschappelijk Herstel aan het werk te helpen. "Het gaat er in de eerste plaats om dat mijn cliënt aan de slag kan. Ik bekijk wat er moet gebeuren om op een redelijk niveau te kunnen functioneren. Dan hebben we aanknopingspunten om later de verslaving aan te pakken." Sommige 'gebruikers' staan door de jaren heen telkens weer op de stoep. Onder hen een jongen die heel druk en psychotisch is en heroïne gebruikt. "Aardige jongen, heeft het geprobeerd in verschillende banen. Ondanks zijn achtergrond was hij altijd keurig om negen uur 's morgens op zijn werk. Laatst was hij hier weer, nog steeds zonder werk en verslaafd. Maar zonder begeleiding had hij al op Hoog Catharijne gelopen."

Bewondering

"In zekere zin is het succes van mijn werk meetbaar: met medicijnen en andere middelen kunnen wij de meeste patiënten uit een psychose of depressie halen", zegt Marit Theulen (47), als psychiater werkzaam bij de crisisdienst en acute sociale psychiatrie van Altrecht (voorheen RIAGG) in Utrecht. "Maar iemands gevoeligheid voor psychoses of een schizofrene stoornis kunnen we niet verhelpen; het komt bijna altijd terug. Het enige wat ik kan doen is deze mensen helpen hun leven weer op te pakken. Ik help hen een manier te vinden om met hun beperking om te gaan. Stel je voor: een jongen van 24, pas afgestudeerd, blijkt aan schizofrenie te lijden. Zijn toekomst ligt in één klap in duigen. Het valt niet mee om dat onder ogen te moeten zien. Ik kan niet zeggen: 'kop op joh, het komt wel goed', maar ik kan hem wel laten zien hoe hij met die stoornis kan functioneren. Soms ben ik al blij als iemand zover komt dat-ie weer dagelijks tandenpoetst, of voor zichzelf kookt. Er zijn mensen waarbij ik me afvraag hoe ze het opbrengen telkens op te krabbelen en zelfs tevreden te zijn. Ik leer daarvan dat het niet verkeerd hoeft te zijn als het eens anders of minder moet. Ik steek veel op van patiënten. Door hun moeilijke leven bezitten ze vaak veel levenswijsheid: een man met een zwerversachtergrond en een drankprobleem komt tot dezelfde conclusies als een bekende psychiater. Of een Marokkaanse man die heel mooi verwoordt wat hij voelt als hij depressief is: 'Mijn hart is gesloten'. Mijn bewondering voor deze mensen en de wens hen te helpen houden mij erbij."

Tevreden

Het contact met mensen, dat is ook wat Z(zwakzinnigen)-verpleegkundige Nancy te Pas (29) aantrekt in haar werk. Ze werkt in een instituut in Schaarsbergen met een groep van twaalf verstandelijk gehandicapten. Ze zijn redelijk zelfstandig, maar hun emotionele niveau is vergelijkbaar met een kind van vijf. Haar werk ligt op de grens tussen psychiatrie en zwakzinnigenzorg. De verpleegkundigen zorgen voor de invulling van het dagprogramma en zijn een soort surrogaat-moeder. "Succes is voor mij: een bewoner ergens tevreden te zien zitten, of ouders die na hun bezoek met een goed gevoel naar huis gaan. Er is veel interactie en dat maakt het werk voor mij boeiend."
Nancy was er altijd een held in haar werk te weinig te waarderen, ze bestempelde zichzelf als 'een zustertje'. Inmiddels is ze er trots op. Maar naast alle genegenheid en gezelligheid die ze in het huis ondervindt, zijn er ook regelmatig spanningen. "Door hun gebrekkige ontwikkeling kunnen bewoners zich moeilijk uiten, maar de opgekropte woede kòmt er een keer uit. Dan sta je met je rug tegen de muur. Ik kan de gebeurtenissen van de dag niet altijd van me af zetten en moet thuis eerst een halfuurtje van me afpraten. Mijn vriend heeft hier ook gewerkt, hij weet waarover ik het heb."

Estafette

In zorg en hulpverlening laat succes zich niet zomaar afdwingen. Het is meestal ook niet het makkelijkste werk. Hoe houd je de lol erin? Ank: "Wij kunnen het niet alleen oplossen, we zijn afhankelijk van andere instanties. Komen die tot een andere conclusie en laten ze het estafettestokje liggen, dan baal ik daarvan. Maar ik sta vrij positief in het leven. Ik vind het niet erg om mijn werk mee te nemen naar huis, zolang ik er niet van wakker lig."
Er zijn periodes geweest waarin Marinus zijn werk niet kon loslaten.

SOMS BEN IK AL BLIJ ALS IEMAND ZOVER KOMT DAT-IE WEER DAGELIJKS TANDENPOETST.

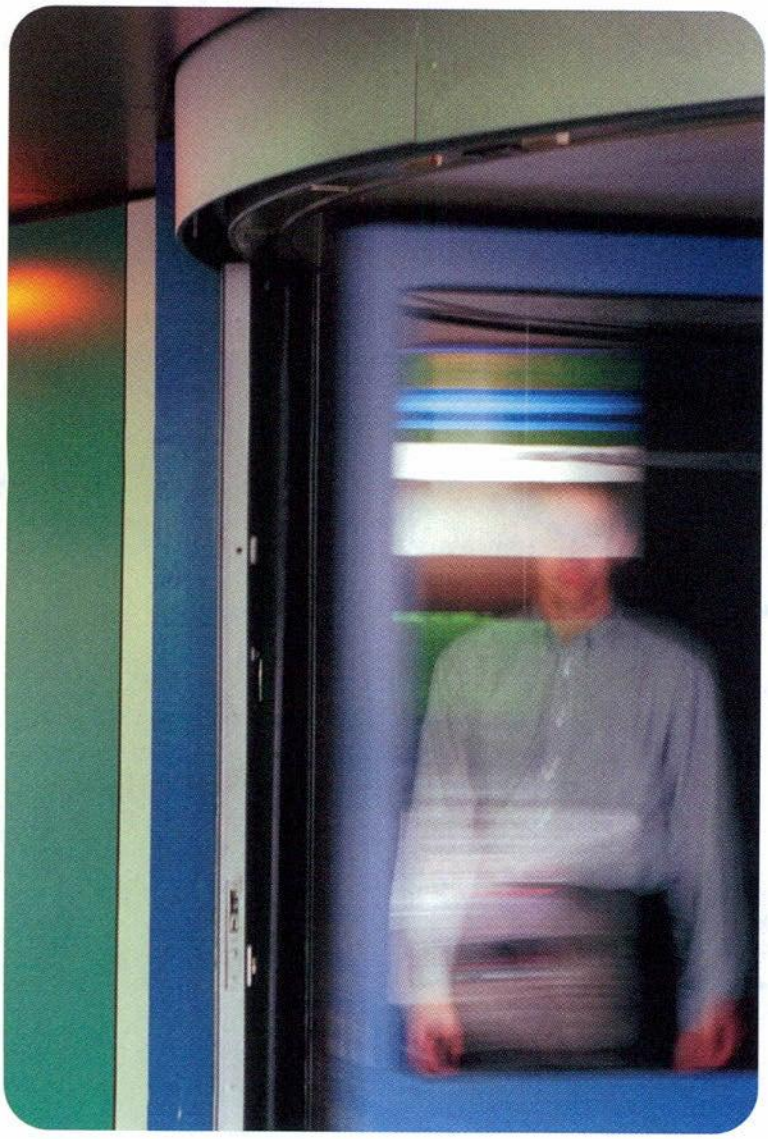

TIEN JAAR GELEDEN WAREN GOEDE BEDOELINGEN VOLDOENDE.

Foto's: Norbert Voskens

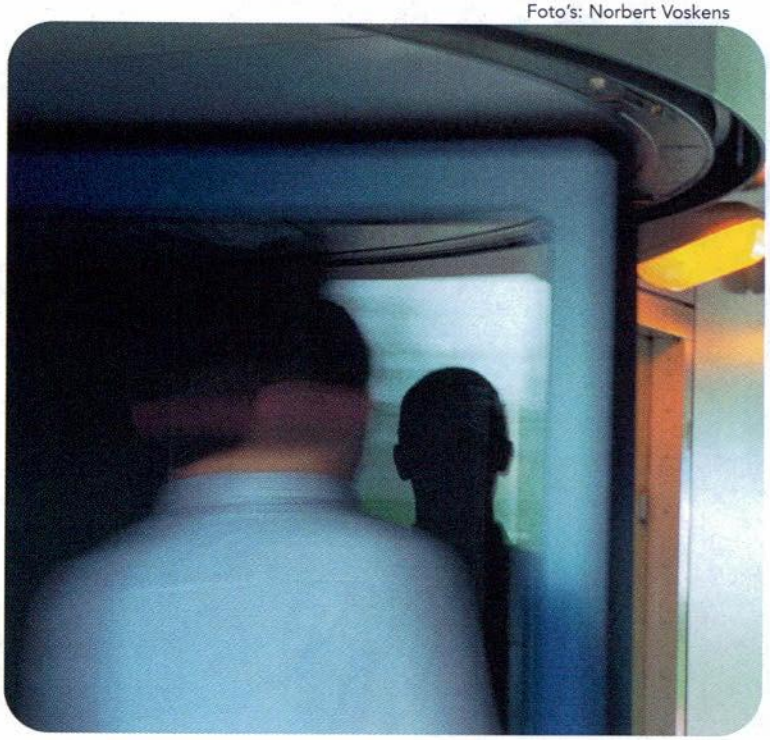

Periodes waarin hij werk moest doen waarvan hij zelf het idee had dat niemand er wat aan had. "Psychotherapie, elke twee weken een uurtje met een cliënt praten – nutteloos volgens mij. Zet die mensen in een groep en dóe wat met ze. In mijn huidige werk kan ik gelukkig naar eigen inzicht een behandelschema opstellen."

"Drugsverslaafden zijn in mijn ogen vaak boeiende mensen, onconventioneel en een beetje dwars. Ik hoor graag wat ze nou weer hebben gedaan of gezegd. Ze zijn een spiegel voor mijn brave leven. Ze vertellen dingen waar ik zelf wat mee kan; hoe raken mensen verslaafd, wat houdt ze tegen om ermee op te houden en waardoor vallen ze weer terug? Ik heb verschillende kanten van de verslavingszorg gezien. Dat houdt me wakker."

Verpleegkundige Nancy: "Het werk is door de jaren heen zakelijker geworden. Er zijn allerlei richtlijnen gekomen. We moeten handelingen kunnen verantwoorden en dat is ook goed; tien jaar geleden waren goede bedoelingen voldoende, maar kon iedereen zo bij de medicijnkast. Maar nu komen we door de tijdsdruk nauwelijks meer toe aan contact met collega's. We werken vaak alleen, het werk wordt schriftelijk overgedragen. In het maandelijkse teamoverleg kun je je ei niet altijd kwijt omdat er dan al zoveel besproken moet worden. Zonder de reis die ik heb gemaakt was ik zeker afgebrand. Reizen werpt een ander licht op je leven. Het was goed om afstand te nemen van mijn werk en mijn cliënten; ik zag weer alternatieven. Vóór onze reis liep ik op mijn tenen en wilde ik mijn baan in de zorg met alle liefde opgeven. Nu heb ik er weer plezier in."

Appeltaart

"Zwanger zijn en kinderen krijgen heeft destijds veel invloed op me gehad", herinnert Marit zich. "Ik ging nadenken over mijn werk; wil ik in de psychiatrie blijven werken of terug naar de gezondheidszorg? Maar ik ben geïnteresseerd in mensen en niet in hun magen en benen. Men zegt dat werkende vrouwen met kinderen sneller gestresst raken, maar in mijn leven houdt dat de zaken juist in evenwicht. Na alle narigheid van anderen ga ik 's avonds terug naar mijn eigen leven. Ik bak appeltaart, breng een kind naar voetbal of lees een verhaaltje voor. Praten over mijn werk doe ik met een vriendin die huisarts is en met collega's. Het helpt om te vertellen waar ik mee bezig ben. Als ik al gedemotiveerd raak, is dat eerder door dingen in de organisatie dan door mijn werk."

Het is de moeite waard om te proberen resultaten van je werk - hoe bescheiden ook - toch meetbaar te maken, denkt Ank Jeurissen. "Het contact met mijn cliënten is wat mij motiveert, het succes op lange termijn is wat mij drijft. Wil je op de langen duur succes kunnen boeken, dan moet je je werk op de een of andere manier toch meetbaar maken, bijvoorbeeld door na te gaan hoeveel leerlingen op straat lopen omdat er geen passend onderwijsaanbod is. Dat kan met behulp van cijfers die scholen leveren. Niet dat er dan meteen wat aan te doen is, maar de problemen komen beter in beeld. Dan zie je wat je nodig hebt om te kunnen helpen." H

Mijn schatte-bouten, mijn deugnieten, mijn hartedieven.

Theatermaker Dirk Tanghe gruwt van het woord succes. Theater maak je niet voor het applaus, theater maak je uit nóódzaak. En dat hij er inmiddels succes mee boekt? Och, dat is 'choco op de boterham'. Over belletje-trek en de grote, indrukwekkende kuddegeest.

1. Noodzaak

"Het gaat mij niet om succes hè. Succes, je m'en fou! Ik voel de noodzakelijke noodzaak om theater te maken. Dat is een passie. Ik ben passioneel verliefd op het medium theater.
Ik ben een inktvis en met mijn tentakels zuig ik de wereld op. Dat komt allemaal in dat lichaampje. En wat ik opgezogen heb -schilderijen, ritmes, bloemen, muziek, beeldhouwwerken, mensen- kan ik kwijt in het theater. Ik deel dat met mijn spelers. Via een tekst van een schrijver, liefst een lekkere leuke klassieke schrijver die ook een noodzaak had om te schrijven.
Succes is absoluut geen prikkel voor mij. Ik weiger dat woord. Succes wordt gemaakt door andere mensen. Het wordt je aangesmeerd als choco op een boterham. Ik wil via vertellingen de mensen raken, ontroeren, betintelen, betokkelen. Zodat ze anders naar buiten gaan dan ze binnenkwamen. Omdat die vertellingen fantastisch zijn, snap je."

2. Intuïtie

"Je moet je zielsverwanten zoeken. Ik bedoel: ik ben geen vakman. Ik ben heel intuïtief. Ik bestel mijn spelers niet bij een of ander bureau, nee, ik moet ze in de ogen kijken, en dan weet ik het. Ik ben zeer gevoelig in die dingen.
Mijn spelers zijn de beademers van hun en mijn ideeën. Mijn schattebouten, mijn deugnieten, mijn hartedieven, mijn Repelsteeltjes. Ik vergis me niet in mijn keuzes. Dat komt: ik heb nu 52 toneelstukken gemaakt –eh, laat ik zeggen: ik heb al 52 ontmoetingen gehad met mensen die resulteerden in voorstellingen. En in 25 jaar theater doe je mensenkennis op.
Ik wil eerst voor mezelf zien, voelen, ruiken, proeven wat ik aan het maken ben met mijn spelers voordat ik het aan de buitenwereld toon. Ik moet eerst mijn eigen kalkoen proeven voordat ik 'm op de kersttafel zet. Daar ben ik perfectionist in. Maar pas op, het gaat me niet om perfectionisme als een soort dooddoenend houdingetje. Ik wil dat de vorm, de kleur, het licht, de hele entourage, op een mooie lijn komen te staan. Dat het stuk een soort homogeniteit in zich heeft, die helder is. Ik ben daarin een hele heldere naïeve teut.
De meningen van mensen zijn heel hard soms. Die mensen vergissen zich in mij. Ze denken dat ik met mijn hoofd in de wolken zit. Ik ben een hele analytische, wiskundige jongen hoor, als ik aan het repeteren ben!"

3. Positiemasker

"Mijn stukken gaan niet over succesvolle mensen. Ik leg juist hun kleinheid bloot door hun drijfveren te laten zien. Het goede theater gaat over grote koningen en grote koninginnen die eigenlijk maar kleine jongetjes en meisjes zijn. Dat vind ik goede stukken. Omdat de mens zo is! Je bent kind, puber, adolescent, je gaat afstuderen, trouwen, kinderen krijgen, je eigen zaak beginnen - en dan ben je er. Als kind mag je wenen, huilen, tieren, en daarna mag je dat allemaal niet meer laten zien. Dan ga je met das en wit hemd door de grote wereld. Dan heb je je positiemasker op, zal ik maar zeggen. Dat vind ik ver-schrik-ke-lijk. Alsof een volwassen arrivé thuis geen scheet laat, of zich tot tranen toe laat beroeren door prachtige muziek. Alsof de koningin niet af en toe aan haar jeugd denkt en haar schoonheid ziet voorbijglijden. Maar dat mogen ze niet tonen hè.
Veel mensen doen de deuren dicht omdat ze iets bereikt hebben en wachten vervolgens op de hemel. Maar ik vind dat je niets moet achterhouden. Niet dat je alles er maar ongefilterd uit moet gooien - we kunnen niet buiten een zekere hoffelijkheid, dat is de elegantie in het leven. Ik bedoel: ik kan niet tegen mensen die niet in hun ziel laten kijken. Dat vind ik heel ongelukkige mensen."

4. De kudde

"Straks moeten we weer leren om rode kool met worst klaar te maken. Dan wordt dat cult. Dan gaat een topkok ons de smaak van vroeger leren, schrijft daar een boek over en iedereen zal dat kopen. Het is zo hypocriet! Waarom? Omdat mensen er nu niet van genieten, nu het er nog is!
Ik noem dat de grote, indrukwekkende kuddegeest. Tachtig procent van de mensheid vormt een kudde. Bijna twintig procent wordt door die kudde vertrappeld en een paar procent overleeft dat. Het schrikt mij ontzettend af hoe mensen in kuddeverband tot de meest vreselijke dingen in staat zijn. Hoe zo'n Vlaams Blok kan bestaan. Terwijl de mens eigenlijk een 'homo ludens' is, een spelend diertje. Die kuddegeest, dat is burgerlijkheid. En dat vind ik vreselijk, ik haat dat. Huisje-tuintje-keukentje-autootje-kindje en het leven gaat voorbij.
Ze zitten voor de tv, lossen nog eens een raadseltje op van de quiz, sukkelen in slaap, krijgen elk half uur reclame over zich heen gespuugd en staan dan op om de blokjes kaas en de doos met salami te halen. Op maandag frieten, op woensdag patatpuree, op vrijdag vis en op zondag boterkoeken. En dat duurt zo dus twintig jaar. Ik vind dat verschrikkelijk. Let wel: ik beoordeel dat verder niet. Ik ervaar dat alleen maar.
Maar ge zult het zien hoor, mensen zullen weer beginnen naar elkaar te luisteren. Ze zijn nu nog druk met hun GSM-metje, omdat het nieuw is, maar ze zullen weer behoefte krijgen om met elkaar te praten in plaats van bellend op straat langs elkaar heen te lopen. Ze zullen weer behoefte krijgen een vulpen te nemen." Slaat op tafel: "Je mag mij gerust een humanist noemen! In hart en nieren! Humanisme is toch een open ding?! Ik hou van de mens. En hij moet zo geprikkeld worden dat-ie creatief wordt. Pas op: dat is geen cliché. Creatief is een heel mooi woordje."

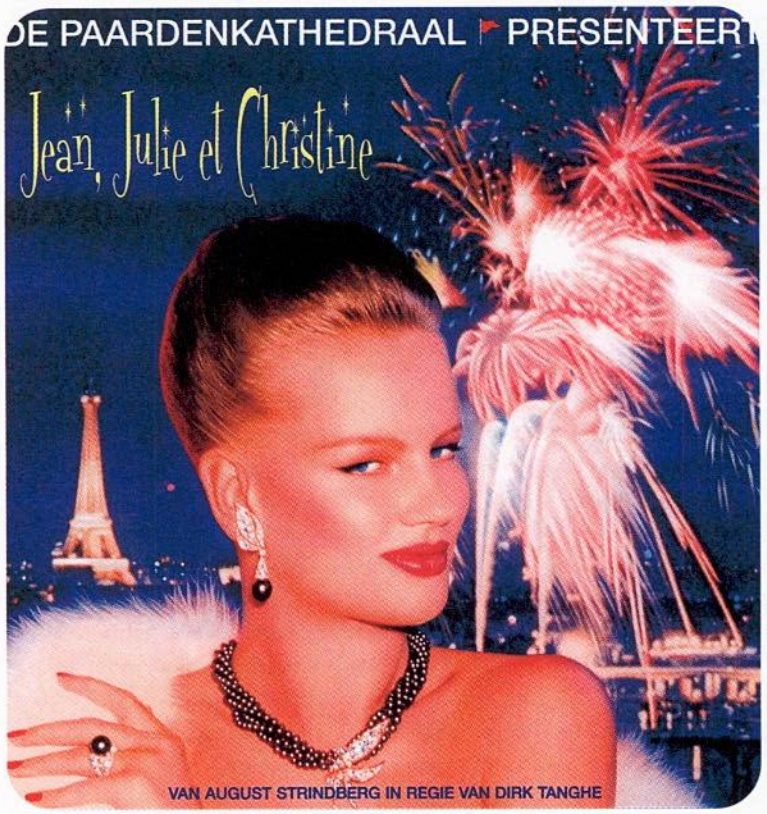

5. Flokken

"Ik wil mijn hele leven belletje-trek blijven doen. En er is niemand in de hele wereld die mij dat gaat beletten. Ik doe het! Als ik negentig ben, zal ik misschien niet zo snel kunnen weglopen, welnu, dan doe ik rolschaatsen onder of zo.

Nee, ik vind het niet béter om kind te zijn. Ik schiet het systeem van het leven niet af! Orde moet er zijn. Het is handig als al die miljarden mieren stoppen voor rood licht. Maar je mag je kleine meisje, je kleine jongetje niet verliezen.

Ik ben een platonische hedonist. Ik wil flokken, strelen, maar niet omdat ik iets van iemand wil. Ik wil steeds een millimeter tussen de mensen houden. Dat is natuurlijk heel pijnlijk", (zucht), "heel eenzaam. Omdat je iemand niet echt aanraakt. Het is onpakbare schoonheid.

Ik hou van het zintuiglijke leven. Flokken vind ik het mooiste. Dat is Vlaams voor strelen; pasgeboren katjes flokken aan tegen de moederkat. Dat vind ik sensueel, en dat is genoeg. Seks is fantastisch, de daad zelf is fantastisch, maar komt of komt niet. Het staat niet op nummer één.

Het enige waar ik naartoe wil, is dat ik met mijn vrouw, mijn kinderen, mijn dierbaren, mijn spelers, mijn medewerkers, leuke reizen maak in de verbeelding. Dat we delen met elkaar. Dat wel elkaar res-pec-te-ren. Dat we samen groeien, bloeien en stoeien. Maar ik wil niet dat we elkaar vermoeien. Ik wil dat we elkaar prikkelen, betikkelen." (stilte) "Ja, ik kan dichten zonder mijn gat op te lichten."

6. Cirkels

"Het leven is een cyclus: je wordt geboren, draait wat rond en gaat dood. Ik haat zo'n cirkel. Zo'n Chinese yin-yang, ik vind het niks. De planeet is rond, haat ik ook. Ik weet toch wel dat ik dood moet, maar ik knip die cirkel liever open, dan heb ik een lijn. Dat is nog wat saai, daarom knip en vouw ik die lijn tot het een alpenlandschap wordt. Ik houd van die grafische tekeningen van bergetappes uit de Tour de France. Een lijn met dertig procent stijging, een col de la première categorie. Een diepte, de hoogte, een dal, een heel diep dal, een berg. En je ziet niet wat er komen gaat, snap je. Dat is a-von-tuur. Dat is risico. Niet weten wat er achter die berg ligt. De sensatie van de ontdekking, dat is het. En pas op: dat is niet altijd positief! Sensatie is ook: een afschuwelijke foto van oorlogsmisdaden in Kosovo. Maar onverschilligheid is erger. Onverschilligheid is die kudde. Als je daar tegen schopt, doen ze ....(loeit) ....mweueueuh, mweuheu! Op zaterdag gaan ze op een waggelgangetje door het drukke centrum" (hoog stemmetje, vies gezicht) "'naar de winkels kijken'. Die besluiteloosheid! Vreselijk, daar kan ik niet tegen. Ze zijn bezig met het opvullen van een dag. Van tien jaar.

Het wordt lente, zomer, herfst, winter. De cirkel. Daar kan ik niets aan doen. Maar het is niet spannend, het gaat nergens heen, je draait maar wat rond. Ik weet zeker dat je nog nooit een cirkel in mijn decor hebt gezien. Ik haat draaiscènes. Als je me betrapt op een cirkel in mijn stuk, dan ben ik dood. Laten we lijnen maken. Let's make lines, please."

7. Zeemeerman

"Ik vind het vreselijk als mensen zeggen: jo, jij bent zo'n succes, hoe doe je dat nu. Ik heb geen systeem! Ieder stuk dient zich op een andere manier aan. Daarom ook wil ik best ergens wat vertellen over mijn werk, maar geef ik nooit les.

Als regisseur moet ik nu al zeggen welk stuk ik in 2003 op reis ga sturen. Dan heb je twee keuzes. Ofwel je zet je daar tegen af, ofwel je speelt het spel mee en je zegt: in 2003 speelt De Paardenkathedraal

stuk X! En de spelers zijn puppelepup en puppelepee! Ik kan me dat nu permitteren, maar dat is mijn betrachting niet. Mijn naam is een abstractie voor mij. Ik kan 'm zelf niet meer horen. Ik weiger een merk te worden. Als er nog ooit eens een politieman vraagt wat mijn beroep is, dan zeg ik: zeemeerman. Omdat dat niet bestaat."

8. Publiek

"Ze zeggen dat er een select publiek op theater afkomt, maar dat weet ik niet. Dat heb ik niet onderzocht. Wat ik zie, zijn jongeren, permanentjes, mannen die meemoeten met hun vrouw en in slaap sukkelen, boerinnen. Een enorme veelheid. Ik weet zeker dat als sommige van die kuddemensen naar het theater zouden komen -maar ik duw ze er niet in hè- ze kleine mensjes blijken te zijn die zeer gevoelig staan.
Natuurlijk kan ik niet bepalen hoe het publiek mijn theater ervaart. Elk individu heeft recht op zijn eigen emotie. De een is geschokt, de ander geroerd, nog een ander loopt weg. Vind ik allemaal prima. Maar ik ben niet vrijblijvend in mijn vertellingen. Ik presenteer niet de zeemzoete commerciële Joop van den Ende-versies. Ik zoek de pijn op, het schuurscharniertje, het hete strijkijzer. En de humor en de hoop, als het kan. Al die stukken van Strindberg bijvoorbeeld zijn zo hopeloos. Dan zoek ik juist de humor en de hoop!
Ik omring me met fantastische mensen. Met Strindberg, Shakespeare, Molière, Euripides, Brecht, Beckett, Tennessee Williams. Dat zijn springlevende garnalen geweest, en ik leer veel uit hun teksten, uit hun visie op het leven, op hun tijd. Maar ik doe het niet om de grote namen. Ik doe Molière niet om Molière te doen. Als ik hem lees, dan ruik ik toch wat-ie schreef! Dat is ook een verrijking van mij."

"Pas liep ik in Andalusië over de promenade, en daar zag ik al die kleine stoeltjes vol oude mensen. En ik dacht: hé, dat is de wereldverbeteraar. Twee stoeltjes met mensen erop.
Theater is een vrijplaats om te schakelen, om dingen samen te brengen, om al die ingrediënten die je tegenkomt samen te voegen. Ik vind dat heel leuk. Zo ben ik, zo wil ik het. Zo gaat het." H

Tot en met 23 juni speelt De Paardenkathedraal Jean, Julie en Christine naar Strindberg in Utrecht. Voor speellijsten en verdere informatie, zie de website van De Paardenkathedraal: www.paardenkathedraal.nl.

Foto: Darthet

Dirk Tanghe

Wordt in 1956 geboren in Torhout (België) in een katholiek gezin. Vader en opa spelen bij het amateurtoneel. Studeert een tijdje kunstgeschiedenis en volgt een acteursopleiding, voordat hij in 1986 regisseur wordt bij Malpertuis. Doet tal van regies in Gent en Brussel. In 1996, inmiddels regisseur bij het Nationaal Toneel in Den Haag, stort hij in. Het stuk dat hij onder handen heeft, wordt afgelast. De brandstof is op, verklaart Tanghe. Dat jaar wordt hij ook benoemd tot artistiek directeur en regisseur van De Paardenkathedraal in Utrecht. De regie die voor dat jaar op stapel staat, wordt ook afgelast. Het seizoen 1997-1998 beleeft hij echter drie premières bij De Paardenkathedraal: De Wereldverbeteraar van Thomas Bernhard, Fröken Julie van Strindberg en Tartuffe van Molière. De stukken krijgen veel bijval van critici en publiek; Tanghe lijkt zijn draai gevonden te hebben. Ook latere stukken als De Burgermansbruiloft van Brecht en Reigen van Schnitzler hebben veel succes. Geroemd worden zijn strakke, hedendaagse interpretaties van klassieke stukken en zijn trefzekere decors. Tanghe werkt in Utrecht en woont in het weekend in Gent, bij zijn vrouw en drie zoons.

Zonder sigaret heb ik het gevoel dat ik maar half aanwezig ben.

Peggy (28) heeft al vier keer geprobeerd te stoppen met roken. 'Ik kan het niet uitstaan dat het niet lukt.'

Foto: Adriënne M. Norman

"Ik ben met roken begonnen op mijn veertiende. Ik was verlegen, te dik, met een roze broek aan. Ik was heel anders dan ik wilde zijn. Een watje. Toen ik rookte, hoorde ik er opeens bij. Door die sigaret veranderde ook mijn houding. Ik voelde me stoerder, zelfverzekerder. Veiliger ook. Binnen de kortste keren kreeg ik een vriendje. Dat had ik daarvoor nooit durven dromen.

Toen ik 21 was, ben ik anderhalf jaar gestopt. Dat ging eigenlijk heel gemakkelijk. Ik dronk nicotinethee en nam een hond. Daarmee wandelde ik uren rond. Ik had een kind toen en werkte hele dagen. Maar ik was natuurlijk nog jong. Veel mensen om me heen gingen uit en maakten plezier. Dat gevoel uit mijn jeugd kwam terug: weer had ik het gevoel dat ik erbuiten stond. Toen ben ik opnieuw begonnen.

Sindsdien heb ik vier keer geprobeerd te stoppen. Het is me nog geen enkele keer gelukt.

Het is niet zozeer dat ik lichamelijk verslaafd ben. Als ik stop ben ik een stukje van mezelf kwijt. Zonder sigaret heb ik het gevoel dat ik half aanwezig ben en voel ik me angstig. Met een sigaret ben ik er helemaal. Maar ik moet gewoon stoppen. Ik heb astma en ben vaak ziek van die tabak. Ik heb het benauwd. En als ik verkouden ben, geneest dat niet zomaar. Ik krijg bronchitis, heb ook al een paar keer longontsteking gehad. Mijn vader is overleden aan longkanker, mijn moeder heeft ook altijd gerookt en heeft nu longemfyseem. Ik heb vier kinderen nu, waarvan er twee astmatisch zijn. Als zij in de buurt zijn rook ik niet, hoor. Alhoewel ik wel rookte tijdens de zwangerschap. Veel minder, maar toch. Daar voel ik me wel heel erg schuldig over. Dan denk ik: dat die twee nu astmatisch zijn, zou dat daar door komen?

Het roken beheerst mijn hele leven. Mijn familie woont een uurtje rijden bij mij vandaan. Als ik daar naartoe ga met de kinderen, moet ik op een gegeven moment gewoon de auto uit om een peuk op te steken. Dat is toch niet normaal? Ik vind het niet eens echt lekker meer. Ik rook nu ongeveer een pakje per dag. Dat vind iedereen veel, maar ik vind dat vrij weinig. Het is iets meer dan één sigaret per uur.

Ik kan het niet uitstaan dat het niet lukt. Alles wat ik wil, kan ik bereiken. Ik heb een leuk huis, leuke kinderen, een leuke vent. Alleen dat stoppen met roken wil maar niet lukken. Elke keer ben ik echt heel teleurgesteld in mezelf. Ik vind het een enorm zwak punt. Maar het is zo moeilijk. Als er een beetje tegenslag is in mijn leven grijp ik weer naar die sigaretten.

Als je een paar keer gestopt bent, denk je dat je het eigenlijk wel kunt. Zo van: ach, toen lukte het ook, waarom zou ik er nu niet eentje nemen? Ik kan toch stoppen wanneer ik wil. Maar dat kan ik dus niet. Nog niet. Want volgende week ga ik het weer proberen." H

Sinds zijn oprichting in 1946 strijdt het Humanistisch Verbond (HV) voor zelfbeschikkingsrecht. En met resultaat; geen ander land kent zo'n vergaande wetgeving rond abortus en euthanasie en het is geen probleem meer om niet kerkelijk te zijn. Maakt dit Nederland tot een succes?

In 1990 schrijft Rob Tielman, voorzitter van 1977 tot 1987, in het standaardwerk 'Geschiedenis van het humanisme': "De legalisering van vrijwillige euthanasie, van zelfgekozen prostitutie, pornografie en drugsgebruik, van andere relaties dan het traditionele huwelijk, van abortus en van vrije seksualiteit. Het bevorderen van pluriform onderwijs, van levensbeschouwelijke vorming en begeleiding bij levensvragen, en van media die op niet-sensationele wijze aandacht besteden aan levensvragen, dat is waar de humanistische beweging in Nederland zich op moet richten." Het beijveren dus van het zelfbeschikkingsrecht: de cruciale term in het humanistisch gedachtegoed.
Humanisten staan voor het recht van elk mens om zelf zin en vorm te geven aan het eigen leven, ze gunnen anderen dat ook, en ze verliezen de verantwoordelijkheid voor de samenleving daarbij niet uit het oog. En volgens Tielman is de kous daarmee niet af. "Bij die taak hoort ook opkomen voor de rechten van achtergestelde groepen zoals ongodsdienstigen, vrouwen, homoseksuelen, mensen met HIV/AIDS, artsen die helpen bij abortus, drugsgebruik, zelfdoding en vrijwillige euthanasie, en andere op ethische gronden gediscrimineerde groepen."

Ziel

Sinds 1981 is de wet op abortus van kracht, vanaf april dit jaar kunnen homo's in het huwelijk treden en de euthanasie is sinds mei gelegaliseerd. Zo bezien is Nederland een behoorlijk 'humanistische' samenleving. En hoewel het buitenland niet altijd even enthousiast reageert, zijn de meeste Nederlanders er trots op dat in onze samenleving deze principes zo breed worden gedragen. Er is veel bereikt, humanisme 'valt' goed in Nederland. Dat blijkt bijvoorbeeld ook uit een onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau uit 1996: ruim dertig procent van de Nederlandse bevolking voelt zich in meer of mindere mate verwant met het humanisme.
Ondanks dit ideologische succes kampt de humanistische beweging met een stagnerend ledental (13.500 in april van dit jaar) en vooral met teruglopende subsidies. Er wordt wel eens gesuggereerd dat het HV aan zijn eigen succes ten onder dreigt te gaan: de humanistische verworvenheden zijn zo tot de ziel van Nederland gaan behoren, dat Nederlanders het niet meer nodig vinden om het HV expliciet te steunen. De krappe financiën die daarvan het gevolg zijn, maken dat het HV geen groot publiciteitsoffensief kan beginnen. En de media, altijd op zoek naar een verrassende én goed te positioneren mening, kloppen ook allang niet meer vanzelfsprekend aan bij het HV om hun mening te horen over een actueel thema. Dit alles maakt, dat de stem van het HV minder goed doorklinkt dan vroeger.
Niet dat er geen debat meer is, maar het zijn andere groepen die de aandacht weten te trekken met de traditionele humanistische thematiek rond waarden en normen. Andreas Kinneging bijvoorbeeld bespeurt veel misstanden in de huidige maatschappij en richt de 'nieuw' conservatieve Edmund Burke stichting op. De stichting pleit voor 'een terugkeer van moraal', waarbij het traditionele gezin de juiste intermediair zou zijn, en weet daarmee veel stemmen los te maken. Aan het andere kant van het politieke spectrum weet het, niet toevallig op 1 mei opgerichte, burgerinitiatief 'Stop de uitverkoop van de beschaving!' flink de aandacht te trekken. In het ook op 1 mei verspreide manifest, onderteken door onder anderen Mies Bouhuys, Freek de Jonge, Dorien Pessers, Harry de Winter en Nilgün Yerli, haalt men fel uit naar Paars. "De huidige betonrot in de pijlers van de samenleving, zoals de wachtlijsten in de gezondheidszorg, het lerarentekort, de opeenvolgende crises in de landbouw of het toenemende geweld onder jongeren, worden zo niet veroorzaakt, dan toch op z'n minst verhevigd door de stortvloed aan neoliberale maatregelen waaraan de Nederlandse samenleving de achterliggende jaren is blootgesteld." Met neoliberale maatregelen doelen de auteurs op de privatisering van de overheidsbedrijven en het aan de marktwerking overdragen van sociale voorzieningen.

Pil van Drion

Niet in ieders ogen is Nederland dus een stralend succes, maar het zijn inmiddels vooral andere organisaties dan het HV die met hun formulering van dit onbehagen aandacht weten te trekken. Soms zit het Humanistisch Verbond juist zelfs in de verdediging, omdat veel mensen angst blijken te hebben voor het doorschieten van het zelfbeschikkingsrecht. Dat bleek onlangs uit de door uitlatingen van minister Borst opnieuw opgelaaide discussie over de pil van Drion, een 'zelfmoordpil' voor mensen die levensmoe, maar niet levensbedreigend ziek zijn. Maar de beeldvorming van het HV als de organisatie die vindt dat dit allemaal moet kunnen, klopt niet. Het HV sprak zich in 1997 al uit tégen de pil van Drion.
Verrassend? Nou nee. De problemen rond de pil van Drion zijn fundamenteel anders dan die rond euthanasie, stelt Govert den Hartogh (Humanist, zomer 1997). Den Hartogh, destijds hoogleraar ethiek en voorzitter van de Commissie Ethiek Gezondheidszorg van het HV: "Het grote probleem is, dat je niet weet hoe iemand er aan toe is op het moment dat hij of zij de pil slikt. Iemand die nu om de pil vraagt, heeft misschien een helder oordeel over zijn situatie. De arts kan in alle oprechtheid constateren dat de persoon die hij voor zijn neus heeft wilsbekwaam is. Maar op het moment dat diezelfde persoon de pil inneemt, kan hij wel heel verward zijn. Omdat we die mogelijkheid niet kunnen uitsluiten, is de pil van Drion geen goed idee. Het gaat ook over mededogen. De dood hoeft niet per definitie de beste oplossing te zijn voor ieder mens dat op een bepaald moment wel zo over de dood denkt. En daarom kan de samenleving de pil van Drion niet vrijgeven."

Schamen

Maar soms worden 'oude', 'achterhaalde' thema's opeens weer actueel. Als NRC Handelsblad op 9 mei kopt: 'Homoseksualiteit is gevaarlijk voor de samenleving', roept dat een storm van protest op. Deze uitspraak van de Rotterdamse imam Khalil el-Moumni, die een dag later werd ondersteund door vooraanstaande imams van vier islamitische stromingen, lijkt Nederland wakker te schudden. De imam noemt ongeloof en passant 'nog erger dan homoseksualiteit'. Dit schiet veel mensen in het verkeerde keelgat. Ook veel moslims overigens; de islamitische organisatie Milli Görüs distantieert zich openlijk van deze uitspraken ('niemand is gerechtigd iemand anders de maat te nemen'). Het Humanistisch Verbond doet, in navolging van scheidsrechter John Blankenstein, aangifte bij de politie en geeft een persverklaring uit

waarin staat dat door deze uitspraken een klimaat ontstaat "waarin artikel 1 van de Grondwet, het non-discriminatiebeginsel, niet meer gerespecteerd wordt, niet alleen ten aanzien van homoseksuelen, maar ook voor 'ongelovigen' zoals veel humanisten. Dergelijke uitspraken bevorderen een klimaat van discriminatie en intolerantie." El-Moumni heeft inmiddels zijn excuses aangeboden, maar het Humanistisch Verbond en Blankenstein handhaven hun aangifte.

Schatbewaarder

Is dat wat het HV de huidige samenleving te bieden heeft? Optreden als een soort schatbewaarder van het zelfbeschikkingsrecht en actief worden zodra er aan 'typisch Nederlandse' verworvenheden wordt gemorreld? Voormalig voorzitter Marian Verkerk ziet, zo blijkt uit haar lezing tijdens de viering van het 55-jarig bestaan van het Verbond, de toekomst van het HV inmiddels in ieder geval vooral in een duidelijk op levensbeschouwing gerichte vereniging. Oud-voorzitter Paul Cliteur heeft nooit onder stoelen of banken gestoken dat ook hij de rol van het HV in die richting ziet. De huidige voorzitter Liesbeth Mulder en ook Rob Tielman vinden de maatschappelijke functie van het HV veruit de belangrijkste. Tielman: "Wat nu bereikt is, komt vooral omdat de Nederlandse humanistische beweging haar kracht niet gezocht heeft in het zich afzetten tegen de kerken, maar in het ontwikkelen van concrete alternatieven in de geestelijke verzorging, het vormingsonderwijs en dergelijke praktische begeleiding bij zingevingsvragen. Op vrijwel alle humanistische fronten loopt Nederland voorop. Maar we doen heel weinig om buitenlandse humanisten vooruit te helpen. Daar zouden we ons eigenlijk diep voor moeten schamen!" **H**

Succes en het HV

Welke aanpak zal het Humanistisch Verbond succes brengen? Deze vraag legden we voor aan enkele oud-voorzitters.

Max Rood (voorzitter 1969-1977): "Toen het HV in 1946 werd opgericht was de doelstelling: de Nederlandse samenleving tot een pluriforme maatschappij maken, waarin plaats was voor verschillende individuele overtuigingen en niet alleen uitgegaan werd van de christelijke waarheid. Bij het bereiken hiervan heeft het HV een niet weg te denken historische rol gespeeld. Niet-kerkelijken hoeven zich niet te schamen voor hun 'niet-compleet- zijn' en kunnen zich thuis voelen in een samenleving die toen alleen voor christenen was.
Zelf heb ik het werken aan het Humanistisch Perspectief uit 1973 als zeer inspirerend ervaren. Zet dergelijk verdiepingswerk op en werk het uit. Tien tegen één dat u zich verjongt en versterkt voelt. Juist zulk nauwgezet samendenken en samenwerken brengt het HV het elan dat het zo hard nodig heeft."

Rob Tielman (voorzitter 1977-1987): "Volgend jaar bestaat de internationale humanistische beweging vijftig jaar en dat wordt op een congres in Nederland gevierd. Ik hoop dat veel Nederlandse humanisten laten blijken dat zij hun buitenlandse geestverwanten niet in de steek laten. Ik erger mij vaak aan de zelfgenoegzaamheid en navelstaarderij van veel Nederlandse humanisten. Nederland is geen eiland en in de rest van de wereld worden humanisten vaak vervolgd zonder dat men een vinger uitsteekt om hen te helpen. Vrijheid is iets dat per generatie weer opnieuw tot stand gebracht moet worden. Vanuit mijn werk in het onderwijs weet ik dat groepen jongens zich vrouw- en homovijandig gedragen, zonder dat sommige scholen daar iets tegen doen: dat is vragen om problemen in de nabije toekomst. Het gevaar bestaat dat nieuwe vormen van zedenmeesterij het zelfbeschikkingsrecht van mensen weer gaan aantasten."

Paul Cliteur (voorzitter 1993-1995): "Wil het HV bestaansrecht houden, dan zullen ze 'helder' moeten zijn. Je wordt alleen lid van een club met een onderscheidend karakter. Nu kiezen ze niet. Het 'unique selling point' van het Verbond is de ongodsdienstige levenshouding, dáár moeten ze mee doorgaan. Het is nog steeds een schone opdracht een ethiek zonder godsdienstige basis hoog te houden. Stevig vasthouden dus aan de eigen identiteit; loslaten is suïcidaal." (bron: Trouw, 19 april 2001)

Marian Verkerk (voorzitter 1995-1997): "Het HV is bijzonder succesvol. Kijk bijvoorbeeld naar de acceptatie van het niks-zijn en de uitwerking van het 'Bildungs'-idee van (zelf-)ontplooiing. Hoewel ik tijdens mijn voorzitterschap juist het tegenovergestelde bepleitte, sluit ik me wat het HV betreft nu aan bij Cliteur. Verdiep de levensbeschouwing: dat is het onderscheidend kenmerk. Wees desnoods een kleine vereniging, maar met een uitgesproken levensbeschouwing, en zeg de Nederlandse samenleving waar u voor staat."

Jan Glastra-Van Loon (voorzitter 1987-1993) kon geen commentaar leveren.

Foto's: Paul Romijn

Een succesvol leven.

Direct na hun trouwen betrokken mijnheer en mevrouw Malestein een boerderij in Voorthuizen. Hun leven speelde zich af rond het erf.
Ze hielden er kippen, en wat koeien voor de melk. De dieren en de seizoenen gaven het ritme aan. Hun boerderij werd opgekocht om plaats te maken voor een transportbedrijf. Het echtpaar verhuisde en overleed kort daarna.

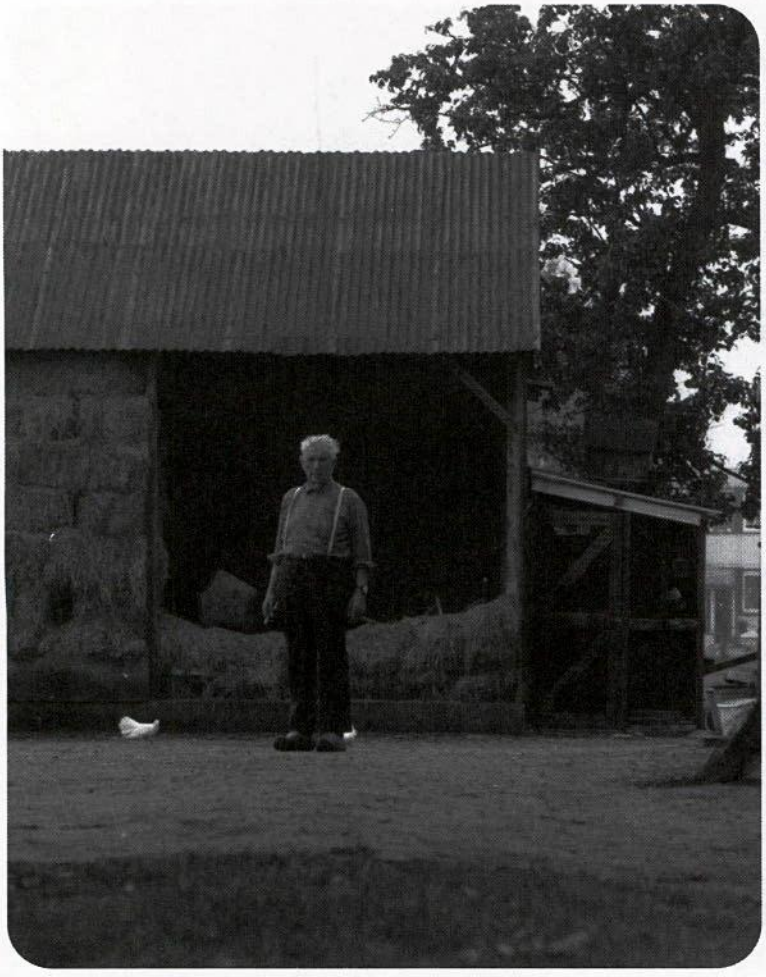

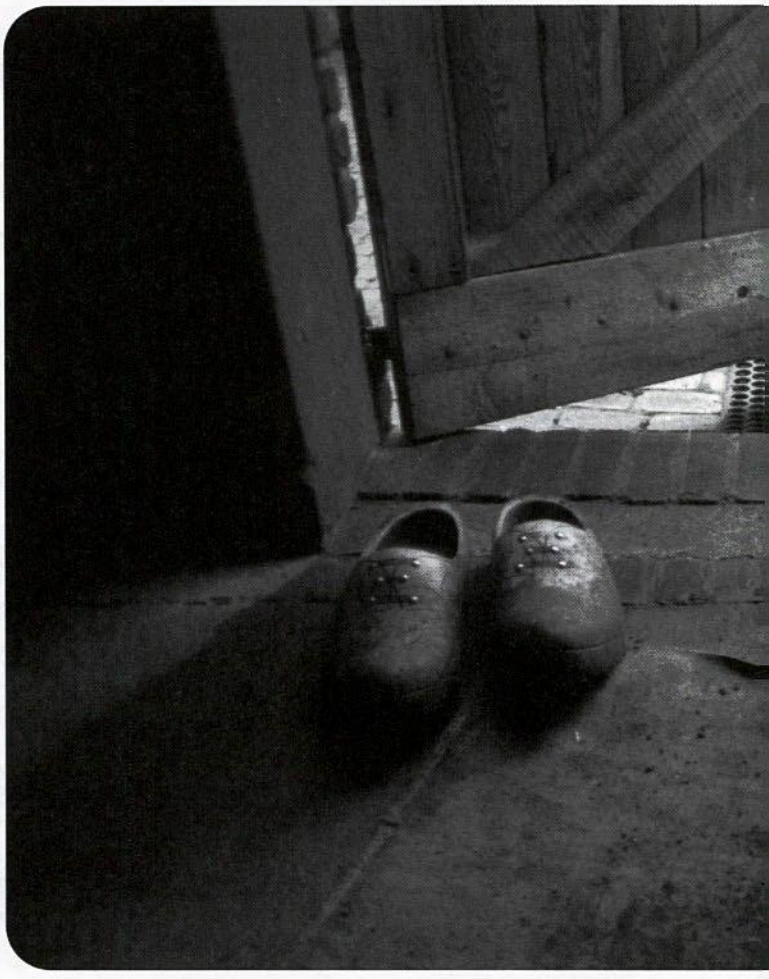

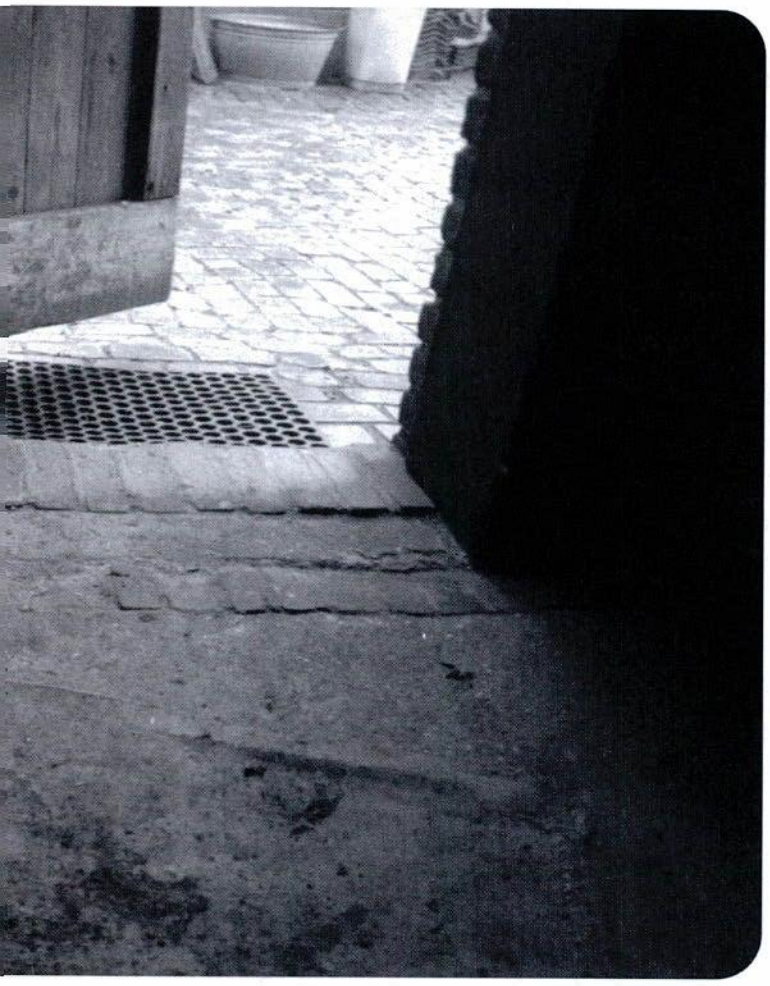

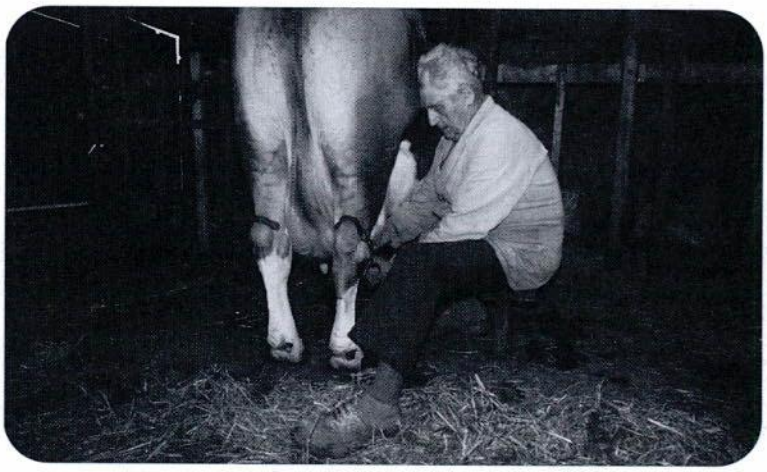

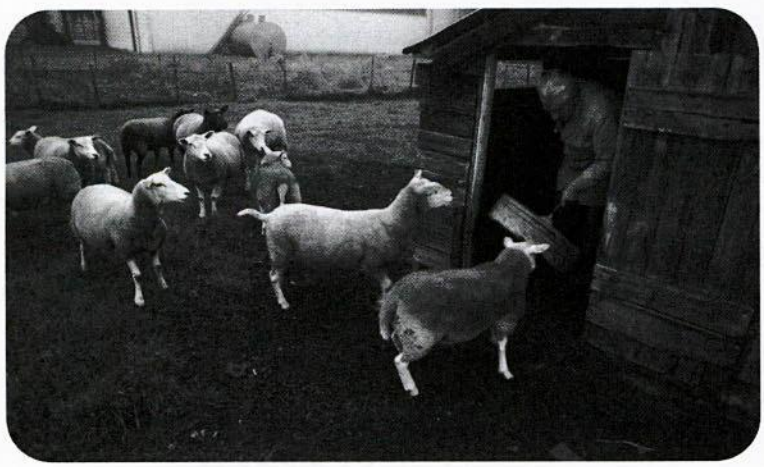

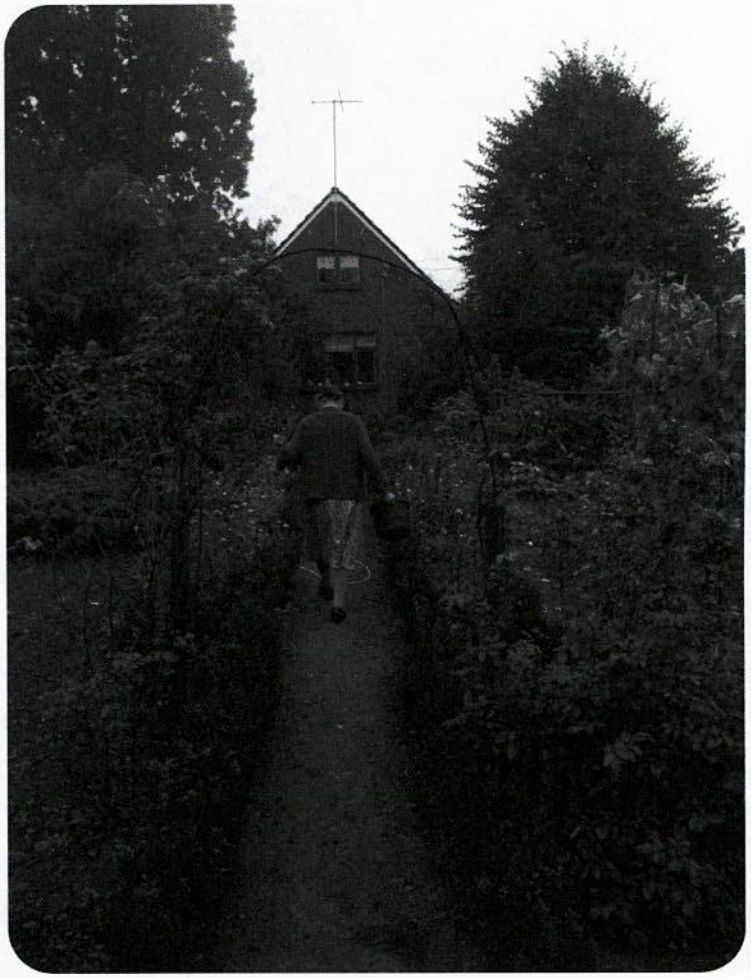

Proost.
Op het succes.

Foto: Paul Pesman

Alles wat de mensen elkaar vertellen, blijft gezellig ongehoord in de kroeg waar Sevtap graag komt. Totdat hij opeens een succesje boekt. Kort verhaal.

Laat me even simpel en eerlijk beginnen met mijn onderzoek naar het verschijnsel 'succes', om daarna de makkelijkste beschrijving van het gevoel te kunnen geven dat je voelt wanneer je ziet dat je ergens in geslaagd bent, iets hebt bereikt dat de anderen bijzonder vinden, dat men te vaak onbeholpen ook wel aanduidt als 'succes'.

Beoordelen we iemands succes niet bijna altijd in samenhang met zijn capaciteiten, soms met zijn leeftijd, zijn positie, zijn vaardigheden, sekse? Waarom? Kunnen we het succes niet los van de persoon beoordelen? 'Hij schrijft zeer goed, voor een Turk, een Turk die sinds zes jaar in Nederland woont. Zes jaar geleden kon hij in deze taal slechts zeggen: Ik heet Sevtap. Maar nu heeft hij zelfs twee boeken op zijn naam.'
Hier is het dan: 'mijn succes', in een ingewikkelde verhouding met wie ik ben, wat ik ben, wat ik kon, waar ik ben, wat ik deed en wat ik nu aan het doen ben: een verhaal over succes schrijven. Nu moet het duidelijk zijn wat ik aan het doen ben, ik doe dat wat men 'bijzonder' kan noemen.

Maar ik trap er zelf niet in.
Ik heb het gevoel nog niet. Het gevoel dat je voelt wanneer je ergens in geslaagd bent. Ik heb geen gevoel dat ik iets aan het doen ben dat niet voor iedereen vanzelfsprekend is om te doen, iets te bereiken wat niet voor iedereen vanzelfsprekend is om te bereiken (huisje, boompje, beestje – plus vakantie in Spanje). Ja, dat denk ik tegenwoordig; dat ik doe wat ik doe, enkel en alleen omdat ik niet echt weet, niet snap, wat eigenlijk vanzelfsprekend is voor mij om te doen. Of voor anderen. Ik weet niet wat men van me verwacht. Ik heb geen idee of beeld van het geslaagd zijn. En wie heeft het eigenlijk wel?
Doen wat bijzonder is om te doen, een leven leiden dat zinvol is. Voor goede doelen, met de beste bedoelingen. Zodat je weet, zeker weet, zelfbewust over jezelf kunt zeggen dat je iets bereikt hebt, waardoor je als een bijzonder mens gezien wordt. Ergens in geslaagd. Je hebt succes. Je hebt, dan pas, alles.

Laat me nu nog simpeler doorgaan, ditmaal om te kijken of er inderdaad een goede beschrijving van dat gevoel gegeven kan worden.
Een kennis van me zei: 'Je moet dat gevoel niet met geluk verwarren'.
'Die verwarring', zei ik, 'is onvermijdelijk voor mij omdat ik beide niet zo goed ken.'
'Misschien', zei ze dan, 'misschien moet je niet over succes schrijven'.
Ik zei: 'Misschien'.

Een maand geleden kreeg ik deze opdracht. 'Schrijf een leuk verhaal over succes'. Ik ging dat met vrienden vieren. Naar de kroeg, hier op het eind van mijn straat (Oostdwarsgracht). Het is een bluesbar - altijd, elke avond, luide, live muziek, jazz, blues, tweedehands lawaai, geschapen door derdeklas jazzbands om te voorkomen dat de gasten onderling zinvolle conversaties hebben.

IEMAND KAN ZEGGEN DAT HET TUSSEN MIJN OREN ZIT. HET IS TOCH NIET ZO.

Alles wat de mensen aan elkaar vertellen, blijft daar gezellig ongehoord. En de stamgasten houden daar juist van. Ze zijn daar, ik bedoel, ze komen daar alleen om elkaar overdreven vriendelijk te groeten.
Hoe masochistisch het ook moge klinken: ik moet hier maar beter meteen melden, eigenlijk bekennen, om u te vermaken, dat ik een van de stamgasten ben - wat een woord, Algemeen Afschuwelijk Nederlands. Dat wil zeggen dat ik daar iedereen ken, ja bijna iedereen en de mensen die ik niet ken kennen mij zeker wel. Ik hoef niet eens te zeggen wat ik drinken wil. Meisjes achter de bar weten het (ananassap), weten dat ik er vaker dan twee keer per week ben, niet om dronken te raken maar om te blijven tot sluitingstijd - omdat het daar beter is dan thuis, alleen. Dat ik daarna met vrienden naar de shoarmazaak aan de overkant ga om iets te eten, dat allemaal weten die meisjes achter de bar. En ook dat ik altijd iets te vieren heb. Dat is ondertussen ook bekend.
Ditmaal was het dus mijn opdracht. 'Schrijf een verhaal over succes'. Een maand geleden en het voelt alsof het gisteren was. Jazz was volop aan de gang, lawaai was allright, de vrienden hadden elkaar tweemaal hartelijk begroet, vrouwelijke vrienden extra gekust, uitgebreid geknuffeld alsof ze elkaar en mij sinds heel lang niet gezien hadden. Alsof we elkaar erg gemist hadden. Ongevraagd had ik mijn ananassap gekregen van dat blonde, bloedmooie meisje achter de bar (Jolanda) dat helaas al te goed weet hoe ze mijn bescheiden inkomen in haar inkomen kan transformeren, in de vorm van zeer opvallend veel fooi die overdreven hartelijk in haar hand gelegd wordt. Ze doet het charmant. Zeer in het geheim trakteert ze me wel eens, ik bedoel, één keer in zoveel weken een paar uurtjes liefde. Dat wel. (Ik had eigenlijk liever over haar een verhaal geschreven in plaats van over succes.)
Ze is een goed meisje (Jolanda). Toch moet ik iedere avond wel betalen voor wat ik drink. Ik kreeg van haar een groot glas ananassap waar een citroenschijfje aangehecht was, zoals gewoonlijk, met een klein papieren parapluutje, (Parasolletje? Nee. Parapluutje), in kinderkleuren, zoals gewoonlijk, als het eerste glas van elke avond, ananassap met veel ijs, zoals bekend dus.
Het was een van de vele nachten in de kroeg. Het begon niet bijzonder.

Ik moet eigenlijk iets meer over die vrienden vertellen, stamgasten, liefhebbers van blues en lawaai. De mensen die hun verhaal, of de gebeurtenissen van de afgelopen dagen, willen vertellen als het zeker is dat ze onverstaanbaar blijven vanwege de jazz van de kroeg. Het zijn allemaal verlegen mensen zonder bijzondere successen in hun levens maar wel met bijzondere mislukkingen. Omdat ze wel bijzondere talenten bezitten. Talenten, maar no guts.
Er is hier geen reden om over hun talenten of over hun mislukkingen te vertellen. Want daar gaat het niet om. Het is zo dat ze ooit met iets bijzonders begonnen zijn, jarenlang daaraan gewerkt hebben, hun doelen boven alles hebben geplaatst, maar net voordat ze 'succes', of ik moet eigenlijk zeggen, 'resultaat' zouden behalen, deinsden ze terug. Omdat ze niet de guts hadden om die laatste stap te kunnen nemen. Hoe zeg je het eigenlijk in Nederlands, 'man met kloten en/of zonder kloten' (ik), zoiets denk ik. No balls. Dus. Als het stil is, zwijgen ze. Ze zijn verlegen en terughoudend want hun geklets (of hun verhaal van de dag, dat hangt erg van de stemming af) is nooit een verhaal van succes (huisje boompje, vakantie in Spanje).
Verdrietige idealisten moeten hun mond houden in deze samenleving. Markteconomie of zo, weet ik veel, kapitalisme (geld). Individualisme (eenzaamheid?). Daarom hebben wij misschien zoveel lawaai om ons heen. Jazzy levens. Blues. Omdat mijn vrienden, vooral die mannen, bang zijn dat wat ze vertellen zonder jazz en blues eromheen zeer saai zou klinken. Zo één ben ik dus ook. Onfortuinlijk.

Het was weer de tijd om te vertellen wat we die avond zouden vieren. Ik zei: 'Ik mag een verhaal over succes schrijven, we vieren vandaag mijn verhaal over succes'. Toen hief ik mijn ananassap en raakte met mijn glas de pilsjes van mijn vrienden aan. Ik zei: 'Op succes'.

IK HEB ALTIJD IETS TE VIEREN. DAT IS ONDERTUSSEN BEKEND.

Ineens werd het stil. Iedereen hield op met praten, met lachen. Geen jazz ineens. Het licht ging aan. De gezellige sfeer was bedorven. Ik had me helaas te laat gerealiseerd dat ik door deze opdracht juist daar, met mijn vrienden, te gaan vieren een vreemd soort broeikaseffect veroorzaakt had.

Ik had het te warm in mijn hoofd, ik had een benauwd gevoel in me. Ik liet het glas vallen. En verder heb ik niets gezegd, ik liep weg. Ik wist dat ik niets te vieren had. Ik? Nooit! Ik had iedere avond in de kroeg, om de nacht goed te beginnen, iets bijzonders verzonnen om te vieren. Belachelijke, onbenullige dingen die het vieren niet waard waren. Maar ik hield van vieren. Ik hield van het verwarren van geluk met succes. Mengen. Ik hield van het jazzy lawaai daar. Van dat meisje achter de bar (Jolanda). Haar schitterende ogen. Haar vermoeide benen.
Ik hoor u, u lacht me uit. Ga uw gang. Ik lach ook. Nu, achteraf.

Want het ergste, het meest bijzondere gebeurde na die avond. Toen ik aan de redactrice van dit tijdschrift ging vertellen dat ik niet de juiste persoon was voor deze opdracht.
Wat een thema! Succes. 'Schrijf een leuk verhaal over succes.' Ik dus, een mislukkeling in het spel omdat ik de regels niet zo goed snap. 'Je bedoelingen zijn verdacht omdat je een verdrietige allochtoon kiest, ik dus, uit zoveel allochtonen in dit land die wel duidelijk succes bereikt hebben -en die ons ook nog eens duidelijk laten zien dat ze ervan kunnen genieten- het is verdacht om deze opdracht aan iemand te geven, aan mij dus (ik), die het gevoel niet kent en vermoedelijk daarom, zijn succes niet als succes kan duiden.'
Ik zei dit allemaal tegen de redactrice van dit tijdschrift. Het is waar dat ik van mijn succes niet kan genieten. Ook wanneer men zonder twijfels, met duidelijke taal, over mijn succes praat, tob ik, kreun ik, klaag ik, zeur ik, protesteer ik.
Ik zei: 'Omdat ik het gevoel niet ken dat je voelt wanneer je ergens in geslaagd bent.'
Toen keek ik direct in haar ogen, van de redactrice (Marjan), en zei;
'Dat gevoel, dat weet je ook donders goed, is gedoemd bitter te heten in deze tekst, dat verhaal van me zal vanzelfsprekend nergens op lijken, nergens mee te vergelijken zijn. Succes zal hier in deze context helaas pijnlijk ontbreken, enkel en alleen omdat ik het schrijf.'
Ze zei: 'Geeft niets, maak je niet teveel zorgen. En huil alsjeblieft niet zo. Kalm maar. Hier, pak een tissue. Ah kind. Huil niet zo. Je laat me me schuldig voelen.' Ze was aardig, ze hield zelfs een tissue voor mijn neus en zei: 'Snuit maar'. Ik deed het. En ze zei: 'Goed zo. Nu, kalm maar.'

Ik heb haar mijn excuses aangeboden voor mijn emotionele uitbarsting, voor mijn eeuwenoude frustraties. Mijn gevoeligheid rond het thema 'succes'. Iemand kan zeggen dat het tussen mijn oren zit. Het is toch niet zo.
Nee. Het is ook geen grap.
Maar ja, ze kennen me, mijn geschiedenis. Mijn verdriet. Mijn mislukte pogingen om van mijn leven een betekenisvol leven te maken. Goede doelen, beste bedoelingen. Ze weten bovendien ook dat ik alleen over zaken kan schrijven waar ik verstand van heb, en/of uit ervaring iets van weet. Ja. Succes? Ik heb geen verstand van succes, geen ervaring.
Dit verhaal zonder de beschrijving van dat gevoel dat je voelt wanneer je ergens in geslaagd bent, is een bittere bevestiging van het feit dat ik een mislukte schrijver ben, en, misschien daarom, ook een verdrietige allochtoon. Maar ja. 'Het geeft echt niks. Ik schrijf het. Om je te laten lachen.' Dat zei ik haar, die redactrice (Marjan). Lieve vrouw trouwens. H

Van Sevtap Baycili verschenen bij uitgeverij Van Gennep 'De nachtmerrie van de allochtoon', ISBN 90-5515-232-3, ƒ24,90 en 'De Markov-keten', ISBN 90-5226-801-0, ƒ34,90.

Ik zou willen dat het hele systeem op zijn gat gaat.

Foto: Adriënne M. Norman

Kenny (24) heeft een uitkering, maar vindt zichzelf toch succesvol. 'Ik vind dat ik goed met die uitkering omga. Ik koop er biologische groenten van.'

"Ik heb PABO gestudeerd. En ook gewerkt in het onderwijs. Maar ik kan daar niet zo goed tegen. Het is zulk ingekaderd werk. Er is zo weinig ruimte voor eigen inzicht. Je moet het allemaal volgens het team doen. Ik miste daar de vrijheid.
Nu leef ik alweer een tijd van een uitkering. En daar worden inderdaad wel eens opmerkingen over gemaakt. Mijn familieleden bijvoorbeeld zeggen: 'het is ons belastinggeld, hoor' of:'als iedereen zo zou leven als jij, dan zou de hele maatschappij naar de knoppen gaan'. Van dat soort clichés.
Als je diep in mijn hart kijkt, zul je zien dat ik liever vandaag nog dan morgen zou willen dat het hele systeem op zijn gat gaat. Mensen zijn ontzettend op geld gericht. We leven in zo'n enorme consumptiemaatschappij. De groei daarvan is, naar mijn mening, uiteindelijk catastrofaal. Hoeveel mensen zouden er tevreden zijn met een bedrag van duizend gulden per maand, zoals ik? Natuurlijk worstel ik zelf ook af en toe met vragen over die uitkering. Kan ik dat wel verantwoorden? Is het moreel wel juist wat ik doe? Want ik besef ook wel dat ik juist door het systeem waar ik zo tegen ben, kan doen wat ik wil.
Maar ik vind dat ik goed met die uitkering omga. Ik koop er biologische groenten van. Bovendien gebruik ik mijn vrije tijd om mensen te helpen. Ik kook voor Gratis Eten Utreg. We halen bij winkels groenten en fruit op dat op het punt staat weggegooid te worden. Maar het is nog goed eetbaar. We bereiden er maaltijden van die gratis worden uitgedeeld aan onder anderen daklozen. Verder kook ik ook een keer in de maand in een eetcafé. Ik babysit regelmatig. Dat doe ik allemaal niet voor geld, maar omdat ik het zinnig vind.
En ja, ik vind dat ik succesvol ben. Omdat ik mijn eigen weg ga en een redelijk onafhankelijk denker ben. Dat is misschien mijn definitie van succes. Dat je zoveel mogelijk jezelf bent, de conditionering van je afschudt." H

Gouden regel: kansen zullen zich voordoen!

Wie succes niet zelf weet te creëren, kan er altijd nog een boek op naslaan. De sector 'hoe word ik succesvol, rijk of gelukkig' puilt uit van de doorgaans door Amerikaanse goeroes geschreven inleidingen tot succes. Wat blijkt? Succes is altijd makkelijker bereikbaar dan je denkt.

'Als succes een spel is, dan zijn dit de regels' laat zien hoe u met behulp van tien eenvoudige regels een succesvol leven kunt leiden, meldt de achterflap van het boekje van de populaire management-consultant Chérie Carter-Scott. Even daarvoor is uitgelegd dat succes voor iedereen wat anders is, maar ook dat 'ieder succes, hoe klein ook, leidt tot een zelfde gevoel van vreugde'. Dus, wordt geconcludeerd na een welgeplaatste witregel: dit waardevolle boek laat u de kracht van succes zien!

Met haar boekje schaart Carter-Scott zich in het legioen succesboekjesschrijvers die allemaal een even belangrijke boodschap hebben: geluk bereiken, succes behalen, de liefde (voor jezelf of voor een ander) ontdekken of rijk worden. De titels laten meestal niets aan de verbeelding over: 'Succes zonder stress', 'Het geluk, een handleiding' of 'Financieel succes: het zit in ieder van ons'.

Chérie Carter-Scott past het begrip 'succes' als volgt toe. Ze neemt tien gouden regels als uitgangspunt, zoals 'succes willen hebben is de eerste stap op weg ernaartoe', of 'kansen zullen zich voordoen'. Die regels deelt ze vervolgens praktisch in. Zo is het hoofdstuk 'Zelfvertrouwen is onmisbaar' opgebouwd uit 'Je pad vinden' en 'Van richting veranderen'. Ter onderbouwing van een en ander citeert Carter-Scott vrijelijk wijsheden van anderen (zo is 'uiteindelijk is niets anders heilig dan de integriteit van je eigen geest' een uitspraak van ene Ralph Waldo Emerson) en gebruikt ze voorbeelden uit haar eigen praktijk: 'Josh, vierendertig, was advocaat bij de federale overheid. Hij was goed in zijn werk en werkte hard. Na tien jaar zat hij tegenover me in mijn spreekkamer en zag voor het eerst de waarheid onder ogen.'

Geboorterecht

Veel minder vrijblijvend dan haar collega Carter-Scott gaat Liah Kraft-Kristaine te werk. Haar boekje 'Geluk, de cursus' is dan ook een programma dat je in dertig dagen naar het geluk leidt. Stap voor stap zul je jezelf opnieuw gaan ontdekken en vind je het geluk dat een geboorterecht is, zo is de belofte en de mening van de schrijfster. Het boekje is geheel geschreven in de gebiedende wijs. Op dag 1 leer je direct 'je gedachten op dieet te zetten', op dag 9 ben je je angsten aan het uitbannen, op dag 10 beraam je een succesvolle dag en een dag later reken je definitief af met schuld: 'het verlammende gevoel'.

Wat is nu de waarde van deze boekjes? Voor sommigen zullen ze zeker van betekenis zijn. In de hoge herkenbaarheid van de alledaagse beslommeringen en de beperkingen die we onszelf bewust of onbewust opleggen, schuilt waarschijnlijk hun kracht. Wie heeft er immers niet 's ochtends wel eens de neiging vandaag maar eens niet naar het werk te gaan? Misschien moet dit genre boekjes worden gezien als tijdelijke eye-opener, handig op momenten waarop lezers zelf zo gedachteloos zijn geraakt dat een prikkel van buitenaf zeer welkom is. Dat die prikkel rechtstreeks zou leiden tot datgene wat iedereen in deze maatschappij nastreeft, is dan al helemaal een fijn idee. H

Als succes een spel is, dan zijn dit de regels, Chérie Carter-Scott, Forum, Amsterdam, ƒ27,50. Geluk, de cursus, Liah Kraft-Kristaine, Sirene, Amsterdam, ƒ14,95.

Serendipiteit

Haaks op het succes waar je volgens de boekjes 'gewoon aan moet werken' staat het onbedoelde succes. Veel succesvolle uitvindingen en ontdekkingen zijn per ongeluk tot stand gekomen. De ongezochte vondsten zijn te plaatsen onder de noemer 'serendipiteit', wat zoveel betekent als 'de kunst van een ongezochte vondst doen'. Columbus liet zich bijvoorbeeld een handje helpen door het toeval in zijn zucht naar succes. Per ongeluk ontdekte hij een onbekend continent. Zelf dacht hij via een nieuwe route op een bekende plaats was aangekomen, namelijk India.

Het begrip serendipiteit wordt voor het eerst gebezigd door de Engelsman Horace Walpole die op 28 januari 1754 een brief schrijft aan een vriend, waarin hij zegt te zijn getroffen door het sprookje van de drie prinsen van Serendip, het huidige Sri Lanka. Deze prinsen komen op hun avonturen voortdurend dingen tegen waar ze niet naar op zoek zijn.

Een van de beroemdere trouvailles in de wetenschap is de uitvinding van het dynamiet door Alfred Nobel. Hoewel hij beweerde jarenlang onderzoek te hebben gedaan, was in kringen om hem heen bekend dat hij het bij toeval ontdekte doordat hij per ongeluk nitroglycerine op het verpakkingsmateriaal kiezelgoer morste. En Sir Isaac Newton kwam door de vallende appel tot de wet van de zwaartekracht. En wat te denken van de geneeskunde; Louis Pasteur ontdekte de penicilline per ongeluk en van het aspirientje was lange tijd wel bekend dàt het werkte, maar niet hoe. Andere voorbeelden van ongezocht succes zijn het vaccin tegen pokken en de röntgenstraling. Ook Picasso past mooi in deze opsomming. Zijn beroemde 'blauwe periode' had zijn oorsprong in het moment waarop al zijn kleuren verf op waren, behalve blauw. Hij maakte vervolgens van de nood een deugd.

Voorbeelden van hedendaagse serendipiteit zijn het principe van de magnetron, waar niemand naar op zoek was, en het gele plakkende memootje of 'post-itje'. Dat is de creatie van een sukkelige uitzendkracht die te weinig lijm gebruikte voor de notitieblokjes die hij maakte en die ook nog eens op de verkeerde plaats aanbracht, namelijk op de achterzijde in plaats van aan de bovenkant.

Het internet heeft de belangstelling voor serendipiteit weer nieuw leven ingeblazen. Actieve surfers vallen immers van de ene verbazing in de andere. Op zoek naar een bepaald onderwerp vind je al snel informatie over gerelateerde onderwerpen. In veel gevallen zit in die verrassing de kracht van het internet, maar hoeveel succes dat oplevert is onmeetbaar.

Wat je ook deed, je was een kapsoneslijder.

Een paar dagen of weken waren ze publiek bezit. Het plotselinge succes zette hun leven op hun kop. En toen werd het weer stil. Hoe is het leven daarna? Smaakt succes naar meer?

"Het is niet alleen mooi om een hit te hebben. Ik heb een jaar nodig gehad om alles te verwerken. Als ik in Raalte over straat liep, wilde iedereen wat van me. Het heeft me een tijdje mensenschuw gemaakt."
Gitaarleraar Bas van den Toren (42) maakt sinds 1985 samen met Gerard Oosterlaar (42) luisterliedjes in hun streektaal. Tussen Assen, Arnhem en Enschede zijn ze sindsdien al wereldberoemd. Tien jaar later, in 1995, werd Duo Höllenboer ook door de landelijke platenmaatschappijen ontdekt. Regionale radiostations draaiden het titelnummer van hun eerste en in eigen beheer uitgegeven cd en voor Hilversum was het zo klaar als een klontje: 'Busje komt zo' was een nummer 1-hit. Zelden zal toeval zo'n grote rol hebben gespeeld. 'Busje komt zo' was al twee jaar eerder door Oosterlaar, werkzaam in de verslavingszorg, geschreven als ludiek protestliedje voor een studiedag over methadon. "Om te bezuinigen wilden ze een methadonbus laten rijden, maar dat zou ten koste gaan van de aandacht voor verslaafden en van een aantal arbeidsplaatsen."
Tijdens hun cabareteske optredens in de regio wilde Duo Höllenboer het Busje nog wel een enkele keer van stal halen. Van den Toren: "Mensen vonden het wel grappig. En omdat een paar geplande nummers voor de cd als studio-opname tegenvielen, hebben we het Busje maar opgenomen. De titel vonden we leuk genoeg om de cd ook zo te noemen."
Toen Hilversum er lucht van kreeg, wilden maar liefst vijf platenmaatschappijen de single uitgeven. Het duo tekende het contract met de minste verplichtingen. Binnen twee weken stond 'Busje komt zo' nummer 1 en was Duo Höllenboer een veelgevraagde groep. Daarom gingen ze maar in zee met een boekingsbureau. Oosterlaar: "Drie maanden heeft de manager van dat bureau ons overal heen gereden. Soms wist ik niet meer waar ik was. Ineens waren we tot sterren gebombardeerd."
Leuk was het feest rond de platina cd met vrouwen en vrienden, het optreden bij de Belgische showmaster Felice Damiano die hen per vliegtuig liet ophalen om op tijd in de Brusselse studio te zijn (Gerard moest gewoon werken). Leuk waren ook de optredens op het eiland St. Maarten, waarmee ze geld inzamelden voor slachtoffers van de orkaan. Toch waren ze het snel zat. Oosterlaar: "Dan sta je op een gegeven moment in een feesttent waar ze bij andere nummers dan het Busje met glazen en ijsklontjes gaan smijten. Of je wordt binnen tien minuten in een vol Olympisch stadion bij de eerste vertolking hartstochtelijk toegejuicht om vervolgens bij de reprise, waarop door de organisatie werd aangedrongen, door zestigduizend mensen te worden uitgefloten."

Vloek

In februari liep het contract met het boekingsbureau af. Van den Toren: "We hadden voor dat contract gekozen, vaste bedragen per optreden. Voor ons was dat een boel geld. Maar we wilden geen dag langer." Dat geld ging naar een BV'tje, waaruit beiden nu nog elk jaar een paar duizend gulden krijgen uitgekeerd. Geen van beiden heeft ook maar met de gedachte gespeeld zijn baan op te zeggen. Van den Toren: "Wij zagen de betrekkelijkheid van zo'n hitje wel in. Op een gegeven moment bood een platenmaatschappij vijfentwintigduizend gulden. Als ik tien, vijftien jaar jonger was geweest, was ik er misschien voor gegaan. Maar wij wilden precies blijven doen wat we wilden. Onze kracht lag in dialectliedjes. Busje was een uitzondering."
Discotheken en studio's werden weer bejaardencentra en kleine theaters in de regio. Ze konden zichzelf weer horen zingen en spelen, heerlijk was dat. Maar het Busje was een vloek geworden. "Ik had me altijd één gevoeld met de mensen hier, maar raakte in die tijd echt van ze vervreemd", zegt Oosterlaar. "Mensen gingen zo anders op je reageren. Wat je ook deed, je was al snel een kapsoneslijder. Als mensen tegen je brulden: 'hé, busje komt zo', dan voelde dat als een scheldwoord. Als ik het nu op de radio hoor, draai ik de knop om." Van den Toren: "Met Höllenboer wilde ik bekend worden, die ambitie had ik wel. Maar alleen maar in de streek. Hilversum kwam uit de lucht vallen, dat overkwam ons. Leuk dat het is gebeurd uiteindelijk, maar dit nooit meer."
Officieel zijn ze in mei vorig jaar gestopt met optreden. Maar voor vrienden maken ze een uitzondering en ook de theateroptredens in Salland en omstreken liggen hen te na aan het hart. Maandagavond is de vaste oefenavond gebleven. Met een potje bier lekker sleutelen en schaven aan noten en teksten. Daar was het tenslotte om begonnen.

Yoshka Bon (26) heeft geen bittere herinneringen aan haar 'finest hours'. In 1994 werd de Noord-Hollandse verkozen tot Miss Nederland. Meer dan dat ze ruim een maand later naar de Miss World Verkiezingen in Zuid-Afrika zou gaan, wist ze op dat moment nog niet.
De volgende ochtend werd ze in een zee van bloemen wakker, met kramp in haar kaken van het lachen naar foto- en televisiecamera's. De telefoon stond niet meer stil. Yoshka was negentien, nieuwsgierig en gretig om haar tijdelijke sterrenstatus uit te buiten. Drie, vier keer per week draafde ze op in televisieshows of voor societybladen. "Het was op zich leuk om die televisieprogramma's mee te maken, maar het was telkens zo kort en je kreeg altijd dezelfde drie vragen. In Nederland blijft de aandacht toch beperkt, is het al snel 'o ja, hoe heet je ook al weer'."

Ik wil niet met mijn kop op tv om bordjes om te draaien.

Niets compenseert het gevoel als winnaar over de finish te gaan.

Braaf lachen

Vier weken vertoefde Bon in Zuid-Afrika. Vier weken lang werden haar dagen door de organisatie van de Miss World Verkiezingen vol gepland. Net als 87 andere vrouwen won ze niet. Een dag na de verkiezing was ze weer thuis. Daar ebde de media-aandacht na enkele weken geleidelijk weg. In Hoorn en omstreken werd ze nog vaak herkend. Dat was vooral leuk, maar net als bij Duo Höllenboer reageerden mensen ook nogal eens vreemd als zij niet braaf naar hen lachte.

Nog ruim een half jaar zou ze Miss Nederland zijn. Ze sleepte een contract bij modellenbureau Max Models in Rotterdam in de wacht. "Aanvankelijk wilde ik mijn studie technisch-commerciële confectiekunde weer oppikken, maar studeren en als model werken was geen handige combinatie. Ik besloot om als model te gaan werken, ook omdat ik daar misschien financieel beter van zou kunnen worden. In ieder geval had ik dan geld om mijn vriend in Zuid-Afrika op te zoeken, die ik daar bij de verkiezingen had ontmoet."

"Het leek me heel leuk om model te zijn. Een fotograaf kan je zo anders neerzetten dan je jezelf kent. Ik deed van alles, van Hemafolders tot glossy magazines. Maar het wereldje was niets voor mij. Je moet continu met je uiterlijk bezig zijn. Het is staan, zitten, iets doen om mooi te wezen. Zo ben ik niet. Ik werd er anderzijds ook onzeker van, trok het me te persoonlijk aan."

De top was bovendien ver weg. In de zomer stopte Bon als model en vertrok ze naar Zuid-Afrika. In Zuid-Afrika kon ze alles achter zich laten, zichzelf zijn en bedenken wat ze wilde. Na twee jaar besloot ze haar studie weer op te nemen en keerde ze terug naar Nederland, waar ze vorig jaar afstudeerde en een baan vond. "Ik zou het nog steeds zo gedaan hebben en ik vind het niet jammer dat ik er verder niets meer mee gedaan heb. Het ging me er niet om bekend te worden. Ik ben wel eens gevraagd voor televisiecastings maar ik wil niet met mijn kop op tv om bordjes om te draaien. Ik wil iets anders doen met mijn leven."

Onwijze pijn

Voor Ellen van Langen (35) bestond er sinds 1988 maar één heilig doel: harder lopen dan iedere andere vrouw. En het Olympische goud op de 800 meter op die prachtige zomeravond in Barcelona in augustus 1992 sterkte haar in haar levensopvatting als topsporter. Maar in de daaropvolgende zes jaar kwam ze nog zelden dichtbij een evenaring van die gouden race. Achtervolgd door blessures zette Van Langen in 1998 een punt achter haar atletiekloopbaan. "De herinnering aan Barcelona is mooier geworden. In de tijd dat ik nog liep was ik meer bezig met de prestaties van het moment. Nu ik voor mijn werk atleten begeleid, merk ik hoe moeilijk het is om een medaille te halen en besef ik beter hoe bijzonder mijn prestatie is."

Rustig naar de bakker op de Albert Cuyp was er de eerste dagen na terugkeer in Amsterdam niet bij. Heel Nederland sloot haar in de armen. "Je hebt geen tijd gehad daaraan te wennen. Opeens wilde iedereen met me praten, de meest vreemde mensen belden me thuis op, ik kreeg de gekste verzoeken om op te treden. Terwijl ik ook nog wedstrijden moest lopen en dus tien keer in de week moest trainen. Maar ik had delen ervan niet willen missen."

Nieuwe sportieve doelen lagen voor de hand: Europees- of wereldkampioen worden of opnieuw Olympisch goud. Maar de Spelen van Atlanta in 1996 misstte ze en een zesde plaats op het WK in Götenburg (1995) was beneden de verwachtingen van het thuisfront. "Ik liep met onwijze pijn en minimale voorbereiding naar een zesde plaats. Anderen hadden daar niets aan, maar ik kon met dat gegeven verder."

"Ik deed alles wat goed was voor mijn lijf, maar dat wilde vaak niet. Als het dan weer goed was en ik vloog over de baan, was ik altijd zó blij. Dat hield me overeind bij de opofferingen die je doet, zoals die vreselijke hersteltrainingen. Want als ik iets wil, ga ik door ramen en ruiten."

Bij een training in juni 1998 draaide ze om. Het lichaam had de geest eronder gekregen. Trainer en sponsor werden ingelicht en twee dagen later ging het persbericht de deur uit. Na een week interviews en opnames ontvoerde een goede vriendin haar naar Maastricht. "Voordat ik besloot te stoppen wilde ik nooit bezig zijn met wat ik daarna zou gaan doen, want dan was ik eigenlijk al aan het stoppen. Nu het heilige doel weg was, moest ik het in andere dingen vinden. Maar ik voelde me daardoor ook bevrijd. Ik heb anders dan vele atleten het leven als atleet overboord gegooid. Ik haal wel eens nachten door, eet alles wat los en vast zit en loop alleen nog maar om niet teveel aan te komen."

Maar de topsportmentaliteit heeft ze behouden. "Ik stort me volledig op mijn werk, moet echt nu en dan afgeremd worden. Werken in de atletiek heeft me ook geholpen om afstand te kunnen nemen. Dat was best pijnlijk. Als ik nu bij grote wedstrijden ben, heb ik nog steeds het gevoel van 'had ik daar maar gestaan'. Omdat ik er zo van genoot. Niets compenseert het gevoel als winnaar over de finish te gaan." H

Ik ben blij dat ik zo enthousiast kan worden.

Op een onbewoond eiland word je nooit beroemd. Succes bereik je in de ogen van anderen. Die moeten je mooi, slim, goed of leuk vinden. Vier fans over hun idool.

Op doordeweekse dagen staat wiskundeleraar Marco Swaen (44) voor de klas, maar op zaterdag verruilt hij het schoolbord voor een schildersezel. Al twee jaar maakt hij voornamelijk portretten van Ronaldo, de jonge Braziliaanse voetbalheld. "Hij is een perfect icoon", vertelt Marco. "Echt knap is-ie niet, hij heeft hazentanden en van die dokter Spock-oren. Maar door zijn kaalgeschoren hoofd krijgen die trekken iets opzettelijks. Hij poetst die niet weg. Ook zijn achtergrond verbergt hij niet. Hij komt uit een achterbuurt van Rio de Janeiro. Zijn vader is zijn impresario. Hij laat zijn hele familie uitgebreid in zijn rijkdom delen. Dat hij zo omhooggevallen is, vind ik wel grappig. Hij was tot armoede gedoemd, maar door dat voetbaltalent heeft zijn leven een totaal andere wending gekregen."
Ook de Braziliaanse sfeer die rond Ronaldo hangt, spreekt Marco aan: "Heerlijk, dat rauwe, ongecompliceerde en schaamteloze! Zijn hele flat staat vol met breedbeeld tv's, hij koopt regelmatig een nieuwe sportauto. Het komt allemaal wat naïef over, maar Ronaldo heeft precies wat nodig is om een goede voetballer te zijn. Behalve een ongecompliceerd karakter, heeft hij ook iets heel geconcentreerds. Op het veld is hij een machine die niet anders kan dan razendsnel scoren."

Onderkin

Marco bewondert in Ronaldo vooral de kwaliteiten die hij zelf niet in huis heeft. "Hij is een soort anti-persoon van mezelf", zegt hij. Bij Cindy (30, centralist bij een taxibedrijf) ligt dat anders. Cindy is helemaal weg van Bianca, die eind december als winnares van Big Brother 2 uit de bus kwam. "Ik ben fan van haar geworden toen ze tijdens een aflevering bekende dat ze biseksueel is. Door haar ben ik gaan nadenken waarom ik me niet prettig voel in relaties met mannen. Ik heb daarna zoveel mogelijk artikelen over en interviews met Bianca gelezen. Ik wilde weten hoe haar vrienden op haar relaties met vrouwen reageren. Door haar heb ik de moed gehad om zelf voor mijn biseksualiteit uit te komen. Tot nu toe heb ik alleen maar positieve reacties gehad. Maar aan mijn ouders heb ik het nog niet durven vertellen."
Het voorbeeld van de Big Brother-winnares bleef niet zonder gevolgen. Bianca won eind december de reality soap; drie weken later had Cindy een vriendin. "Ik heb daarna nog naar video-opnames van Big Brother gekeken: mijn vriendin en Bianca lijken erg op elkaar, ze zijn allebei zo open."
Ook voor journalist Tanya van der Spek (27) heeft haar idool Ronald Giphart een voorbeeldfunctie. "Sinds zijn roman 'Phileine zegt sorry' ben ik helemaal verkocht. Ik heb daarna al zijn boeken gekocht. Mijn grote droom is ooit zelf een boek te schrijven. Ik hoop dat ik dan het niveau van Giphart bereik. Hij kan met dertig synoniemen een onderkin beschrijven, een halve bladzijde lang. Dat vind ik zo knap. Hij schrijft ook totaal zonder schaamte."

Uitstijgen

Hoe verschillend hun helden ook zijn, Marco, Cindy en Tanya bewonderen hen omdat ze zonder gêne laten zien wie ze zijn of wat ze denken.

Heerlijk, dat rauwe, ongecompliceerde en schaamteloze!

Dat is ook een van de redenen dat Han van Ruler (37) diep onder de indruk is van Baruch de Spinoza (1632-1677). Spinoza, een Nederlandse filosoof van joods-Portugese afkomst, beweerde dat God en de natuur identiek zijn aan elkaar. God heeft de wereld dus niet geschapen. "Die gedachte staat haaks op de christelijke en joodse traditie, waarin God de Schepper is. Om in de zeventiende eeuw die gedachte te kunnen formuleren, moest Spinoza echt boven zijn omgeving kunnen uitstijgen. Hij is vanwege zijn denkbeelden ook fel bestreden door zijn tijdgenoten", vertelt Han, die zelf filosofie doceert aan de Erasmus Universiteit. Door zulke onconventionele denkbeelden te formuleren, leefde Spinoza ook in overeenstemming met zijn eigen leer, legt Han uit. "Hij onderscheidt twee manieren waarop je in het leven kunt staan. Of je reageert vooral op wat anderen van je verwachten. Of je doet dat niet, juist doordat je inziet dat mensen zich meestal door hun omgeving laten leiden. Alleen door dit inzicht kun je je volgens hem vrij voelen."
De levensvisie van Spinoza vloeit voort uit zijn opvattingen over God en de natuur, die hij uitwerkt in zijn hoofdwerk, de 'Ethica'. Toen Han drie jaar geleden colleges over de 'Ethica' voorbereidde, ging hij steeds meer inzien dat het geen saai filosofisch werk is, maar een boek over mensen: "Door aan te geven hoe de wereld in elkaar zit, hoe we die kunnen kennen en wat dat betekent voor onze psychologische ontwikkeling, laat Spinoza zien hoe we met elkaar kunnen omgaan en hoe we gelukkig kunnen zijn. Naarmate ik dat beter begreep, ging ik ook op een vrijere manier lesgeven. Ik kreeg er meer plezier in."

De allerleukste

Soms is het lastig om iemand te bewonderen, vindt Han. "Spinoza heeft lelijke dingen over vrouwen geschreven. Op het eind van zijn leven heeft hij beweerd dat vrouwen zich maar beter niet in de politiek kunnen mengen. Dat zou volgens hem alleen maar tot emotionele toestanden leiden. Over die uitspraak voeren Spinoza-kenners nu felle discussies. Daarin staan mannelijke interpretatoren vaak tegenover hun vrouwelijke collega's. Ik heb de neiging met een grote boog om die discussies heen te lopen. Maar ik zou natuurlijk ook kunnen denken: het is ook maar een mens."
Ook Tanya heeft wel eens meegemaakt dat haar idool Giphart onacceptabele dingen zei: "Bij een van zijn optredens was er een vrouw in

Schilderijen: Marco Swaen Foto's: Caecilia van der Drift

Soms is het lastig om iemand te bewonderen, vindt Han.

de zaal die er constant doorheen praatte. Hij riep toen: 'Nou ja zeg, houd je mond eens, kutwijf'. De vriendin met wie ik was, zei toen: 'Getver, hij is helemaal niet leuk'. Toen vond ik dat ook, maar ik heb wel mijn boek laten signeren, mijn vriendin niet. Ik schaam me eigenlijk ook minder voor wat hij zegt dan voor mijn knikkende knieën bij de signeersessies, die ik zo vaak mogelijk bijwoon. Onze conversaties gaan niet verder dan: "Schrijf maar 'voor Tanya', Tanya met een y grec." Steevast schrijft Giphart dan: 'Voor de allerleukste Tanya van de hele wereld'.
Marco heeft evenmin last van plaatsvervangende schaamte voor zijn voetbalheld: "Ik zie Ronaldo meer als een adoptiekind dan als een volmaakt mens. Hoe onvolmaakter hij is, hoe meer ik de neiging heb hem te verdedigen. Als hij slechter gaat voetballen, ga ik hem niet minder bewonderen. En stel dat hij zijn haar laat groeien, dan blijf ik vasthouden aan de persoon die hij nu is."
Volgens Marco laat dat 'vasthouden' zien dat bewondering een soort diefstal is. Aan bewonderde mensen wordt over het algemeen een persoonlijke ontwikkeling ontzegd. "De levende Ronaldo is natuurlijk slechts aanleiding voor de Ronaldo die ik ervan maak. Dat geldt ook voor andere idolen. Neem nou Elvis Presley, die op een gegeven moment heel dik werd. Toch heeft hij daarmee weinig fans verloren. Mensen blijven trouw aan die glansperiode en negeren de rest."

E-mail

Tanya, Cindy en Marco hebben alle drie contact gezocht met hun idool. Tanya mist nooit een signeersessie of optreden van Giphart, mits die enigszins bij haar in de buurt is. Cindy schreef in het gastenboek van Bianca's website: 'Je bent zo open en eerlijk geweest dat dit mijn hele leven heeft veranderd. Dank je.' Marco feliciteerde Ronaldo via e-mail met de geboorte van zijn zoon en bood hem zelfs bijlessen wiskunde aan. Zowel de e-mails van Cindy als van Marco bleven onbeantwoord.
Als Han een tijdgenoot van Spinoza was geweest, had hij hem zeker opgezocht of geschreven. "Ik hoop alleen maar dat ik hem in die tijd voldoende zou hebben begrepen. Spinoza was nogal kortaf en ongeduldig tegen mensen die hem niet meteen konden volgen."
De vier bewonderaars hebben ook meer dan één idool in hun leven. Han bewondert 'verwante zielen'. Dat zijn niet alleen bepaalde filosofen, maar ook popsterren zoals Diana Ross en Michael Jackson. Cindy bewondert niet zo snel, maar als het zo ver is, is het wel raak. Op haar arm heeft ze een tatoe van U2 en haar hele huis staat vol met Mickey Mouse. Marco bewondert de Italiaanse Renaissance-schilder Agnolo Bronzino (1503-1572), de wiskundige L.E.J. Brouwer (1881-1966) én onze koningin. Zijn levende idolen koestert hij. "Ik hoop dat hen niets overkomt", zegt Marco.
Tanya kan echt niet zonder idolen: "Al sinds mijn kleutertijd ben ik fan", vertelt Tanya, die de een record aantal idolen heeft gehad. "Op mijn zeventiende had ik opeens geen idool meer. Toen ben ik maar fan geworden van de band 'New kids on the block'. Niet dat ik ze zo goed vond. Maar door met die hype mee te gaan, kon ik met allerlei andere fans corresponderen. Opeens had ik twintig penvriendinnen." Fan zijn geeft Tanya een heerlijk gevoel. "Het maakt veel in me los, ik ben blij dat ik zo enthousiast kan worden."
Ook Han zou niet kunnen leven zonder bewondering: "Als mens blijf je altijd maar in beperkte mate verlicht. Bewonderen is streven naar een bepaald ideaal. Maar hoe meer ik een voorbeeld kan evenaren, hoe meer ik het waarschijnlijk kan loslaten." H

Socialisme is Sovjetmacht plus elektrificatie.

Jezelf tot een succes verklaren kan niet. Je hebt de erkenning van anderen nodig. De Russische uitvinder Leon Theremin heeft dat geweten. In de jaren twintig van de vorige eeuw werd hij wereldberoemd met zijn termenvox. Later werd hij verguisd en bespot. Hoe een politiek systeem een carrière kan kneden.

De Rus Leon Theremin was begin vorige eeuw wereldberoemd. Zijn carrière begon in 1921 met de uitvinding van de termenvox, beroemd om zijn vreemde, buitenaardse klanken die het midden houden tussen de menselijke stem en een zingende zaag. Het was een van de eerste synthesizers ter wereld. De Beach Boys gebruikten het instrument, Fay Lovski speelt erop, en Vladimir Iljitsj Lenin was verrukt van het ding. Het elektrische apparaat zette zijn lijfspreuk 'Socialisme is Sovjetmacht plus elektrificatie' kracht bij. Lenin vroeg professor Theremin een agitproptour, ofwel een promotietoer voor het communisme, door de Sovjet-Unie te doen.

Daar bleef het niet bij. Een paar jaar later verscheen Theremin met zijn instrument in alle grote zalen van West-Europa. Hij werd bewierookt en toegejuicht. 'De Russische Edison', noemden fans hem. Zijn instrument gold als 'het grootste muzikale wonder' aller tijden. Een Duitse poëet schreef zelfs een lofdicht op het apparaat.

In 1927 voer Theremin naar de VS, zodat hij met toestemming van de Sovjetautoriteiten ook daar zijn instrument kon tonen. Theremin kwam precies in het juiste tijdperk in de Verenigde Staten aan. De ene na de andere nieuwe uitvinding werd er gedaan: de wasmachine, het vliegtuig, de radio. De uitvinding van Theremin viel goed in dat klimaat; Amerika haalde de Rus binnen als een held. Op foto's en filmopnames uit die tijd zie je het succes van hem afstralen. Theremin: een charmante, slanke jongeman met twinkelend blauwe ogen. Gracieus dansend met dwepend vrouwelijk schoon. Intelligent, communicatief en met een sprankelend leven voor zich.

Stalinprijs

En toen was de roem plotsklaps voorbij. In 1938 verdween Leon Theremin. Terug naar zijn vaderland, de Sovjet-Unie. Of hij gekidnapt werd door de geheime dienst van de Sovjet-Unie, zoals sommige tongen beweerden, of dat hij zelf naar huis wilde - niemand weet het precies. Theremin sprak er zijn hele leven met geen woord over. Hij keerde terug tijdens de meest duistere Stalinjaren. De paranoia Sovjetleider ruimde iedere verdachte, schuldig of onschuldig, uit de weg. Theremins ouders waren inmiddels gestorven, vrienden en collega's opgepakt, vermoord of in kampen gestopt. Na een jaar rondgedwaald te hebben zonder werk of geld werd ook Theremin naar een strafkamp in Siberië afgevoerd. Maar de Sovjet geheime dienst wilde het brein van de professor niet laten verdorren. Hij werd tewerkgesteld in een speciale 'ontwerp-gevangenis', waar hij onder dwang moest werken aan allerlei technologische uitvindingen. Volgens sommigen zelfs aan een Russische atoombom. In ieder geval ontwierp hij er vernuftige afluisterapparatuur, waarmee hij uit een hoeveelheid stemmen de juiste kon pikken door de anderen weg te filteren. Hij kreeg er in 1947 de Stalinprijs voor, de hoogste onderscheiding binnen de toenmalige Sovjet-Unie. Hij ontving twintigduizend dollar en kreeg - veel belangrijker - zijn vrijheid terug, omdat hij ontslagen werd van zijn werk bij de geheime dienst. Toch ging Theremin terug naar de KGB. Vrijwillig. Voor velen was die stap onverklaarbaar, maar waarschijnlijk voorvoelde de Rus dat hij alleen binnen de muren van de KGB-laboratoria succesvol kon zijn. Immers, het werk dat hij deed was staatsgeheim; op het naar buiten brengen ervan stond de guillotine. Niemand buiten die muren van de laboratoria wist hoe geniaal Theremin was. Sterker nog, vijfentwintig jaar lang leefde hij als een schim. Zijn vrienden uit zijn tien Amerikaanse jaren waanden hem dood.

Theremin, gefotografeerd tijdens zijn arrestatie.

Fantast

Toen de Sovjetleiding in 1967 eiste dat hij zich bezig hield met onderzoek naar UFO's en buitenaardse verschijningen, besloot hij toch uit het KGB-netwerk te stappen. De professor wilde zich met serieuzere zaken bezighouden en terug naar zijn geliefde termenvox.

Die stap leek fataal voor zijn carrière. De communistische leiders van de Sovjet-Unie hielden niet van elektronische muziek. Het was te westers, en daarom fout. Niemand die hem nog kende van vroeger of wist van zijn roem in de VS. 'Wat een fantast', fluisterden toehoorders als hij verhaalde over New York. Toen Theremin het concept van een nieuwe uitvinding opstuurde naar een gerenommeerd vakblad, kreeg hij het stuk honend teruggestuurd. 'Gebral van een waanzinnige', concludeerde de hoofdredacteur.

Het tij keerde pas toen ook het systeem veranderde. Gorbatsjov kwam aan de macht. De grenzen gingen open, de vinger mocht van de mond. Er was opnieuw aandacht voor elektronische muziek, en daarmee ook voor Theremin. Er verschenen biografieën, documentaires en artikelen over hem. Theremin zelf verscheen weer op festivals voor elektronische muziek en werd aanbeden door vakgenoten. Hij leefde nog lang genoeg om deze renaissance mee te kunnen maken. Op 96-jarige leeftijd stierf hij. Hij kreeg een sober graf op een winderige begraafplaats in Moskou, als een doorsnee Rus tussen duizenden andere dode zielen. H

Ik heb gewoon gebruik gemaakt van mijn netwerk.

Als broekie van 23 meldde couturier Mart Visser zich negen jaar geleden in de modewereld. Nu geldt hij als een van de gevestigde namen in de Nederlandse haute-couture. 'Succes bereik je nooit alleen.'

"Ik denk dat ik een bepaald tijdsbeeld vertegenwoordig binnen de Nederlandse haute-couture. Max Heijmans, Frank Govers, Frans Molenaar en Edgar Vos zijn stuk voor stuk couturiers van het oude stempel. Daarna komt er een hele tijd niets. Tussen hen en mij zit een groot gat. Ik heb zelf het gevoel dat ik de eerste ben in een nieuwe lichting Nederlandse couturiers. Zeker nu ik zie dat links en rechts om mij heen ook andere mensen opstaan met een eigen collectie en een eigen smaak. Die nieuwe lichting heb ik gestart."

Voor Mart Visser (32), de benjamin van de Nederlandse haute-couture, stond eigenlijk altijd al vast welke weg hij wilde inslaan. Op de Modeacademie Charles Montaigne in Amsterdam leerde Visser de fijne kneepjes van het vak. Gedurende zijn studie deed hij werkervaring op als assistent van couturier Frans Molenaar en liep hij twee keer stage in New York. Een jaar na het behalen van zijn getuigschrift ging hij onder zijn eigen naam werken: Mart Visser Couture. Sindsdien presenteert hij halfjaarlijks een nieuwe collectie aan zijn vaste cliëntèle. In zijn eigen salon aan de Beethovenstraat in Amsterdam Oud-Zuid wordt uitsluitend op afspraak haute-couture van eigen signatuur verkocht.

Inmiddels heeft Mart Visser ook bedrijfskleding ontworpen, zijn eigen schoenen- en laarzenlijn gelanceerd en een collectie tassen en lederwaren op de markt gebracht. Binnenkort zal Visser zich ook aan de pret-à-porter voor heren wagen; in september presenteert hij het nieuwe label MVM: Mart Visser Men.

"Het is niet makkelijk geweest. Zeker in het begin sta je er helemaal alleen voor. De oude vaderlandse couture was er altijd al en daar presenteerde ik me ineens tussen - als broekie van 23. Ik moest me nog manifesteren binnen die groep gesettelde Nederlandse couturiers. Pas na drie jaar keerde het tij enigszins, omdat ze zagen dat ik er nog steeds was en me niet door hen uit het veld liet slaan. Inmiddels heb ik wel iets neergezet. Ik heb een statement gemaakt: dit is mijn signatuur en dit is mijn beeld. Maar ieder halfjaar als ik weer een nieuwe collectie presenteer, heb ik nog het gevoel dat ik zwaar examen moet doen."

Soulmates

"Mijn grootste succes is dat ik zelf een stuk continuïteit heb kunnen creëren over de gehele linie: mijn schoenen, mijn tassen, mijn hele beeld naar de mensen toe. Mensen weten wie ik ben en wat ik doe. Alleen wordt succes vaak uitgelegd als een triomf. Gevaarlijk daaraan vind ik dat je succes heel gemakkelijk kunt populariseren. En populariseren heeft iets vergankelijks. Succes heeft ook iets 'engs' voor mij. Dat zal ongetwijfeld komen doordat ik heel jong begonnen ben en zeker in die tijd compleet alleen stond. Ik had geen soulmates en moest alles van de oude garde leren. Inmiddels heb ik me kunnen onderscheiden van de rest en gaat het me voor de wind. Maar ik realiseer me ook dat ik over een aantal jaar onvermijdelijk een flinke klap zal krijgen. Zakelijk gezien. Ieder bedrijf stabiliseert ergens en daarmee zal ook onvermijdelijk je succes stabiliseren. Omdat ik vrij jong begonnen ben, zal ik dat moment ook eerder tegenkomen in mijn leven. Daar denk ik soms best wel eens over na.

Ik denk dat er in iedere creatieve sector veel haat en nijd is. Onder acteurs, onder kappers en dus ook in de modewereld. Als iemand anders succes heeft, wordt dat maar moeizaam door vakgenoten geaccepteerd. Dat heeft te maken met het feit dat je bezig bent met het uiten van een stuk eigen creativiteit. Omdat die creativiteit zo ontzettend persoonlijk is, wil je daar geen concurrentie in. Je staat immers voor een eigen beeld en op dat beeld wil je niet worden aangevallen. Waar je voor staat is namelijk je eigen intuïtie en je eigen gevoel.

Ooit heb ik eens over de Nederlandse couturiers gezegd: 'ik krijg altijd een beetje het gevoel dat het stuk voor stuk prinsjes op de erwt zijn.' Dat klopt ook wel, maar dat is aan de andere kant ook heel erg uitgespeeld in de pers. De pers weet gewoon dat de haute-couture gevoelig is voor dat soort zaken. Maar als het over succes gaat denk ik ook: hoge bomen vangen veel wind. Vooral in Nederland, want succes hebben in Nederland mag niet. Omdat je jezelf dan te veel profileert, jezelf te veel op de voorgrond plaatst door te laten zien dat je het goed doet. En je mag jezelf niet op de borst kloppen in Nederland. Gelukkig is het de laatste tijd wat rustiger en valt het wel mee met die haat en nijd of onderlinge jaloezie. Acht jaar geleden visten we allemaal nog uit dezelfde vijver. Dat is veranderd. De mens is veel individualistischer geworden. Dat merk je ook aan klanten. Tien jaar geleden ging een klant naar Frans Molenaar en zei: ik wil een Molenaar. Punt. Dat is veranderd. Ze gaan nu veel meer voor een eigen stijl en een eigen beeld. Een klant combineert nu veel makkelijker jasje A met hoedje B. Haute-couture heeft ook niets meer met rijkdom te maken, maar veel meer met comfort."

Ellebogenwerk

"Succes kun je niet in je eentje bereiken. Daarvoor heb je altijd andere mensen nodig. In mijn geval zijn dat goede vakmensen: de juiste dame in de salon, de juiste coupeuse, de juiste persoon aan de telefoon. Succes bereik je nooit alleen.

Toen Frank Govers overleed, weet ik wel dat er heel duidelijk een aantal klanten van hem naar mij is gestapt. Maar ik zie dat niet als profiteren van zijn succes. Nee, dat is de persoonlijke keuze van die klanten geweest. Zij zijn destijds naar mij toe gestapt en niet andersom. Maar ik heb in het begin wel gebruik gemaakt van het succes van vijf bestaande couturiers. Zij presenteerden hun nieuwe collecties altijd in één en dezelfde week en inviteerden altijd dezelfde groep dames die op de eerste rij mochten zitten. Ik presenteerde daar ook mijn collectie. Zodoende zagen de klanten van andere couturiers ook wat ik deed. Toen ik net begon had ik natuurlijk nog geen eigen cliëntèle. Dus dan ga je op een gegeven moment toch op zoek naar de mensen die haute-couture dragen. Dat is een vrij select gezelschap. En zeker omdat we acht jaar geleden nog uit dezelfde vijver visten, was het ook vrij voor de hand liggend dat ik bij de cliëntèle van bestaande couturiers ging kijken. Ik kende natuurlijk ook al een aantal gezichten, omdat ik vier jaar lang bij Frans Molenaar had gewerkt. Dat een aantal van zijn klanten ook bij mij koopt, zie ik niet als ellebogenwerk of profiteren van andermans succes. Frans wist namelijk dat ik voor mijzelf wilde beginnen, al vanaf de eerste dag dat ik daar binnen liep. Ik heb gewoon gebruik gemaakt van mijn netwerk. Van Frans heb ik natuurlijk wel veel geleerd. Ik heb mogen zien hoe Frans zijn bedrijf opzette en hoe hij met haute-couture in Nederland omging. Puur zakelijk dus.

Profiteren van andermans succes is een ander verhaal, dan ga je echt liegen of hele adressenbestanden, stoffen en patronen van een collega meenemen. Dat heb ik nooit gedaan, maar het is wel een keer bij mij gebeurd. Twee jaar geleden heeft er iemand voor mij gewerkt, die mijn bestanden heeft meegenomen en vervolgens klanten is gaan benaderen. Dat is pas echt hard, omdat daar pure oneerlijkheid uit spreekt."

Staande ovatie

"Uiteraard kan je succes sturen, ook in mijn vakgebied. Als ik een collectie zou maken met de vijf meest waanzinnige avondjurken met nog meer bloot en seks erin, nog gewaagder en dramatischer gepresenteerd, dan heb ik aan het eind gegarandeerd een staande ovatie. Alleen vind ik dat te makkelijk. Dat doe ik niet. Misschien is dat ook wel een verklaring voor mijn succes. Ik ben namelijk geen trendsetter. Ik maak een mooi ambachtelijk product. Daarbinnen heb ik mijn eigen keuzes en mijn eigen signatuur. Ik hou van een bepaalde stof, van een bepaalde snit en een bepaalde detaillering. Het is die hele mix. Als ik naar een stoffenleverancier ga en hij laat mij honderd verschillende stoffen zien, vind ik er hooguit vier mooi, waarvan ik er uiteindelijk maar twee zal gebruiken. Als ik honderd mannequins binnenkrijg die voor mij een bepaald vrouwbeeld moeten neerzetten in mijn show, vind ik er misschien maar drie tussen die ik wil hebben. Op die manier maak je je eigen keuzes en bouw je aan een eigen signatuur. Natuurlijk: een jasje blijft een jasje. Maar juist door die aangeknipte kraag, mijn manier van dressering of het persen van die aangeknipte kraag, bouw ik aan een beeld dat staat voor Mart Visser haute-couture. Zonder die eigen signatuur zou mijn succes ondenkbaar zijn." H

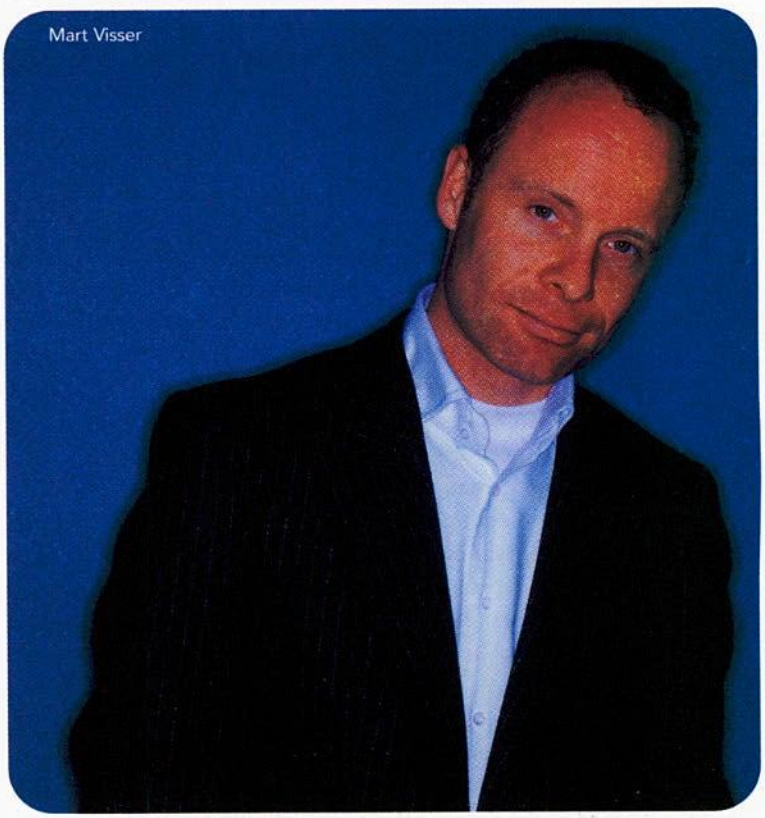
Mart Visser

Ik denk dat er in iedere creatieve sector veel haat en nijd is.

Ik zat helemaal verkrampt achter het stuur.

Vier keer is ze op rijexamen geweest, maar nog steeds heeft Judith (30) haar rijbewijs niet gehaald. 'Tien jaar lang durfde ik geen rijlessen te nemen.'

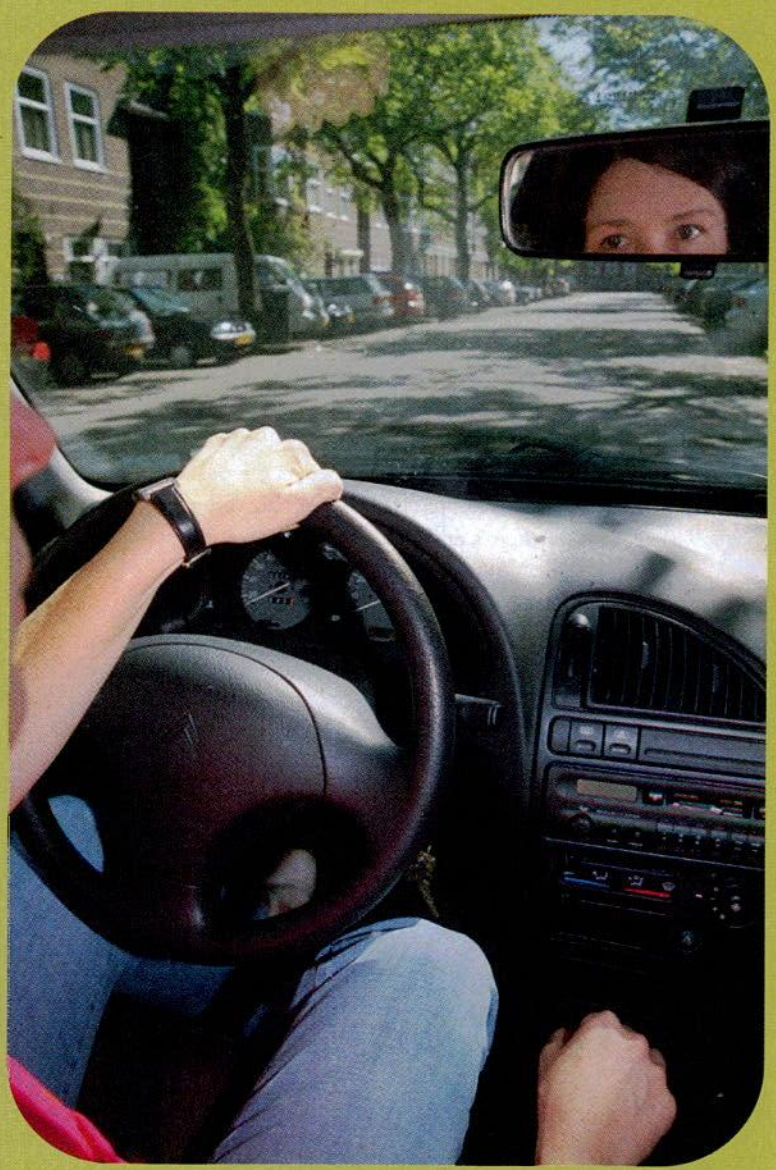

Foto: Adriënne M. Norman

"De eerste keer dat ik op rijexamen moest, zakte ik omdat ik niet goed keek. De tweede keer was het iets anders. De derde keer had ik een ingreep. Daarna heb ik staatsexamen gedaan, daar wordt meer rekening gehouden met je zwakke kanten. Iedereen zei: 'ach, dan slaag je wel.' Ik dus niet. Ik zat helemaal verkrampt achter het stuur, zo ontzettend zenuwachtig. Ik weet nog goed hoe dat voelde. Pijn in mijn onderrug. Zweten. Mijn stem sloeg over.

Na dat staatsexamen wilde ik niet meer. Natuurlijk zijn er genoeg mensen die vaker op zijn geweest, zelfs elf of twaalf keer. En die het toch gehaald hebben. Maar ze konden me niet overtuigen. 'Ja, jij wel', dacht ik dan. 'Maar ík, ik haal het nooit.' Ik leer dit nooit'. Ik was zo bang om te falen. Tien jaar lang durfde ik geen rijlessen meer te nemen. Terwijl ik het toch heel graag wilde. Nog steeds vind ik het moeilijk om er openlijk voor uit te komen dat ik geen rijbewijs heb. Ik durf het wel tegen goede vrienden te zeggen, maar niet tegen iedereen. Want dan geef je toe dat je faalt. Anderen kunnen het wel, en jij niet.

Toch heb ik een paar maanden geleden de stoute schoenen aangetrokken. Ik wil ook een autootje. Ik ben gaan lessen bij een rijschool die gespecialiseerd is in mensen met gebrek aan zelfvertrouwen, snelwegangst, fobieën. De aanpak is daar heel anders. Mijn rij-instructeur heeft me geleerd dat het allemaal niet móet. Dat scheelt. Alhoewel ik de druk blijf voelen. Als ik bijvoorbeeld moet optrekken als het stoplicht op groen gaat, ben ik als de dood dat mijn auto afslaat. Ik voel dan al die ongeduldige mensen achter me. Het heeft ook met schaamte te maken. Eigenlijk zou je moeten denken: ik sta hier gewoon. Effe dimmen, laat me gewoon rustig alles uitzoeken. Maar dat kan ik niet. Mijn vriend heeft een tijd geleden een ongeluk meegemaakt. Het was niet zijn fout, maar hij had wel dood kunnen zijn. We zijn de volgende dag naar die auto wezen kijken. Helemaal total loss. Dat ongeluk heeft mijn onzekerheid en mijn angstgevoelens versterkt. Laatst moest ik een rotonde nemen. Ik had voorrang, kwam van rechts. En iemand kwam keihard aanrijden van de andere kant. Ik moest eigenlijk doorrijden, maar ik stopte. Gewoon doodsbang.

Ik heb nu nog maar negen lessen achter de rug. Maar als mijn rij-instructeur zegt: 'zullen we je examen aanvragen voor het einde van het jaar', dan denk ik meteen: nee, ik wil niet. Het zit echt heel diep." H

H-NIEUWS

Toekomst V >
Uit het hoofdbestuur

21 april was een belangrijke dag voor het Humanistisch Verbond (HV). De ledenvergadering nam 's ochtends besluiten over het gewenste toekomstscenario voor het HV. Na de vergadering was het tijd voor feest: de viering van het 55-jarig bestaan met muziek, een drankje en een hapje. Het woord was aan de oud-voorzitters en leden van het eerste uur. "55 jaar Humanistisch Verbond is een groot succes", zegt hoofdbestuurslid Leo Bosland "In vergelijking met de eerste jaren van het HV zijn humanisten nu geen zonderlingen meer, die met de nek worden aangekeken en als niet-godsdienstigen nergens bijhoren. Ook maken nu veel meer mensen eigen keuzes voor hun leven: de zelfbeschikking is veel groter." Bosland noemt voorbeelden. "Het kiezen voor het combineren van werk en opvoeding voor mannen en vrouwen, de eigen relatiekeuze - alleengaand, homo of hetero - en de niet meer omstreden mogelijkheid van abortus en euthanasie. Ook het onderwijs heeft sterk bijgedragen aan de vorming van zelfkiezende mensen. Dit zijn belangrijke humanistische verworvenheden, die in de afgelopen 55 jaar zijn bereikt."
Betekent dit succes dat er aan georganiseerd humanisme geen behoefte meer is? Bosland: "Nee, zeker niet. Ondanks de humanisering van de samenleving zijn er nog vele schaduwkanten. De aandacht voor een niet-godsdienstige ethiek is nog minimaal. En we dreigen door te schieten naar een te grote individualisering. Er zijn nog te veel eenzamen, daklozen en vluchtelingen. Individualisering is goed, maar het moet wel samen gaan met verantwoordelijkheid voor andere mensen: zelf denken, samen leven. Er is daarom nog genoeg te doen voor het HV".
's Ochtends nam de ledenvergadering met een hoge opkomst van zo'n tweehonderd leden besluiten over de toekomstige koers van het HV. Bosland is zeer te spreken over het aangenomen toekomstscenario. "Het is een nieuwe koers die past bij de 21ste eeuw en bij onze beperkte financiële mogelijkheden. Het HV blijft als vereniging een ontmoetingsplek voor leden, waarbij er in de regio's en landelijk verschillende aantrekkelijke activiteiten zijn."
Geestelijke verzorging kreeg op de ledenvergadering veel aandacht, omdat geestelijke verzorging in ziekenhuizen en verzorgingshuizen nog niet op eigen benen kan staan. Bosland: "De werving en het behoud van arbeidsplaatsen is nog een zorgenkindje. Of, zoals iemand treffend op de ledenvergadering zei: voor je het weet, zit er weer een katholiek. Een apart op te richten bestuurscommissie zal gaan bekijken hoe de werving van deze arbeidsplaatsen in de zorgsector het beste aangepakt kan worden."
Ook gaat het HV nauwer samenwerken met de andere humanistische organisaties in de nieuw op te richten Vereniging van Humanistische Organisaties (VHO). Het HV en de andere humanistische organisaties behouden ieder hun eigen zelfstandigheid. Ze gaan meer samenwerken en zich roeren in het maatschappelijk debat. Het HV gaat zelf ook meer werk maken van profilering.

Hoofdredacteur V vertrekt

Marjan Slob is opgestapt als hoofdredacteur van Humanist. Dit is het laatste nummer dat onder haar hoede tot stand is gekomen. Zij was hoofdredacteur vanaf 1997. Haar hoofdredactionele taken zullen tot het einde van dit jaar waargenomen worden. Naar verwachting is dan duidelijk hoe de toekomst van Humanist eruit ziet, waarna eventueel een nieuwe hoofdredacteur geworven kan worden. Jan Haasbroek, Willem Offenberg en Saskia ter Kuile zijn inmiddels afgetreden als lid van de redactiecommissie.

Advertentie

Deze ansichtkaart wordt u aangeboden door het Humanistisch Verbond, die deze kaart verspreidt rond haar campagne 'multiculturaliteit op scholen'.

meertoekomstminderheden

zelf denken samen leven

Het Humanistisch Verbond maakt zich sterk voor een humane multiculturele samenleving.

Kaart gemist? Bel (020) 521 90 00 voor en nieuwe of voor een **gratis informatiepakket.**

Of bel (020) 521 90 34 om iemand een jaarabonnement op **Humanist cadeau** te doen! U ontvangt dan als gever van het cadeau-abonnement gratis het maartnummer met het artikel over de discussie rond witte/zwarte scholen.

Nieuwe Koers HV

Het Humanistisch Verbond kiest ervoor een ledenorganisatie voor humanisten te zijn die zich uitdrukkelijk landelijk profileert. Dat is de belangrijkste uitkomst van de Algemene Ledenvergadering van 21 april. De ondersteuning van de verschillende humanistische diensten wordt minder. Voor het uitgeven van Humanist wordt een partner gezocht.
Onder druk van grote tekorten – op een begroting van zo'n 4,5 miljoen gulden moet het HV structureel 9 ton bezuinigen – stonden de aanwezige leden voor een moeilijke keuze: waar moet geschrapt gaan worden? De leden volgden in grote lijn het advies van het hoofdbestuur en zetten hun kaarten voornamelijk op de ledenorganisatie met regionale afdelingen. De afdelingen kunnen blijven rekenen op dezelfde ondersteuning vanuit het landelijk bureau van het HV, dit wel vanuit de verwachting dat de regio's zich extra zullen inzetten voor het verbreiden van het humanistisch gedachtengoed in hun omgeving. De landelijke profilering van dat gedachtengoed, bijvoorbeeld via het (mede-)organiseren van debatten, blijft op dezelfde voet doorgaan.
De negen ton wordt deels ingewonnen door een kostendekkend uitvoeren van de humanistische diensten, zoals de uitvaartbegeleiding, relatieviering en humanistisch vormingsonderwijs. Deze diensten moeten zichzelf op termijn gaan bedruipen. Ook de humanistisch geestelijke verzorgers zullen vanuit het landelijk bureau minder ondersteund gaan worden. De in relatief grote getale aanwezige geestelijk verzorgers kregen wel een amendement aangenomen: er wordt een bestuurscommissie ingesteld die gaat onderzoeken hoe het verwerven en behouden van plekken voor geestelijk verzorgers en het ondersteunen van hun beroepsvereniging vanuit het landelijk bureau vorm kan krijgen en hoeveel dat zou gaan kosten.
Een ander deel van de bezuinigingen moet komen doordat er een uitgever voor publieksblad Humanist gezocht wordt, die een groot deel van de exploitatiekosten voor zijn rekening neemt. Voor de leden van het HV komt er een nieuw, sober ledenblad met veel verenigingsnieuws. Humanist blijft in zijn huidige vorm in ieder geval tot eind van dit jaar bestaan. Wat daarna gebeurt, hangt af van de uitkomsten van de zoektocht naar een uitgever.
De bezuinigingen zijn vooral nodig omdat de kosten van het HV gelijk blijven, terwijl de subsidies teruglopen.

Websites

Hivos, het Humanistisch Instituut voor Ontwikkelingssamenwerking, heeft op 29 maart van dit jaar zijn nieuwe website gelanceerd. Op www.hivos.nl staat allerlei informatie over Hivos en nieuws over projecten die Hivos in het zuiden ondersteunt.
In het mei-nummer van Humanist stond een 'consumententest' van humanistische websites. Die test werd uitgevoerd op 7 maart, en heeft dus betrekking op de oude Hivos-site. Als illustratie bij dit verhaal staat echter een beeld van de nieuwe site, waardoor de indruk ontstaat dat de opmerkingen slaan op de nieuwe site. De redactie van Humanist betreurt deze verwarring.
De bibliotheek van de Universiteit voor Humanistiek heeft een vernieuwde site (www.uvh.nl/bibliotheek). De webpagina's bieden onder meer toegang tot de catalogus en tot de Database Praktische Humanistiek. Ook het HOM (Humanistisch Overleg Mensenrechten) is inmiddels online: www.hom.nl.

Rente voor HV

De ASN Bank heeft het Humanistisch Verbond als renteschenkingspartner geselecteerd. Iedere klant kan 25, 50, 75 of 100 procent van de rente op een ASN Sparen of een ASN Milieusparen-rekening schenken aan een goed doel naar keuze. Een van die (tien) goede doelen is het HV. Boven de fiscale drempel is de schenking als gift aftrekbaar van de inkomstenbelasting.
De ASN bank -ontstaan uit de vakbond- is een van de banken die haar gelden maatschappelijk verantwoord belegt. Dat de ASN het Humanistisch Verbond een warm hart toe draagt, blijkt ook uit het prijzengeld dat deze bank dit jaar voor de tweede keer beschikbaar stelt voor de Bemoei-je-d'r-mee-prijs.

Sprekend
Gerda Plakman

Gerda Plakman (56) woont in Oudkarspel en werkt al bijna 25 jaar als leidster op een peuterspeelzaal. Ruim dertig jaar is ze lid van het HV en leest ze Humanist.

Grootste wens...
Mijn man en ik wonen in een heerlijk huis met een grote tuin en ik hoop dat wij daar nog heel lang kunnen blijven, in goede gezondheid.
Benijdenswaardige eigenschap...
In mijn omgeving zijn enkele mensen altijd attent. Dat vind ik heel benijdenswaardig.
Favoriete zondagmiddagbezigheid...
Met goed weer een flinke wandeling maken en anders op de bank met de zaterdagkrant of een boek en een muziekje erbij.
Grootste flater ooit...
Het zijn kleine flaters die ik regelmatig sla, zoals de laatste: de aanschaf van een partij paaseitjes, gevuld met whisky en cognac, voor de peuters van mijn speelzaal. Het gevolg van inkopen zonder leesbril.
Maakt zich zorgen om...
Het verdwijnen van landelijk gebied. Overal om ons heen rukken woonwijken en industriegebieden op. Ik gun iedereen recht op woonruimte, maar word wel benauwd als ik zie dat er weer een groot stuk open landschap verdwijnt.
Favoriete muziekstuk...
Als meisje van 18 werd ik voor het eerst meegenomen naar een uitvoering van de Matthaeus Passion in de Grote Kerk in Alkmaar en sindsdien ben ik verkocht.

Lezersactie

In het meinummer stond een interview met Aafke Steenhuis. Aan dit artikel verbond de redactie een lezersactie. Lezers konden een kaartje sturen naar de redactie als ze in aanmerking wilden komen voor een van de van tien exemplaren Aafke Steenhuis' nieuwste boek 'Stemmen van Groninger dijken'. De volgende lezers krijgen binnenkort het boek thuisgestuurd: J. Wassenaar uit Zwolle; H. Westra uit Utrecht; A.C. Koppenol uit Schipluiden; Hennie Groot-Schermer uit Akersloot; A.C. Geerke-Hielink uit Leusden; Josien Krosenbrink uit Winterswijk; M. Massar uit Alkmaar; H.W. Lagerwey uit Zeist; A. de Harde uit Amstelveen en J.C.T. Méjan uit Slochteren.

HETE BRIJ

Ingezonden brief

Steenhuis

Wat goed, dat interview met Aafke Steenhuis door Jolanda aan de Stegge in Humanist van mei. Wat bemoedigend dat er mensen zijn als Aafke Steenhuis, vol ideeën over ideologieën en ethiek, die het ook nog goed onder woorden kunnen brengen. Bravo!
Ico van der Willik, Veldhoven

Meinummer

Wat een lentegevoel geeft dit lentenummer. Vernieuwing, inspiratie, bezinning, bespiegeling, groei, verbondenheid en idealen, boeiende toegankelijkheid. Klasse, wat een lay-out! Fantastisch nummer.
Ad Verburg, Gouda

Naaikrans

Deze bijdrage ('In zo'n randje zitten heel wat uren borduurwerk', Humanist april) hoort helemaal niet thuis in Humanist. Past beter in de Libelle of iets vergelijkbaars truttigs. Mevrouw Klaassen schrijft ook onzin over de Amerikaanse politiek. ['Het is niet voor niets dat Bush de verkiezingen in Amerika heeft gewonnen. Hij is een typische jaren vijftig man. Conservatief, degelijk, weinig franje', red]. Bush won ook omdat Gore in de weg werd gezeten en ruim vijf procent van de stemmen verloor aan de groene kandidaat Ralph Nadaer. Tegen Clinton zou Bush lachwekkend onderuit zijn gegaan. Ik ben benieuwd of u deze bijdrage durft te plaatsen.
Gordon Schaake, Vreeland

Kinneging

In tegenstelling tot Andreas Kinneging (Humanist april jl.) ben ik blij dat het humanisme zich na de oorlog heeft ontwikkeld tot een ongodsdienstige levensbeschouwing. Het stoort me dat een christelijke persoon het humanisme vanuit de klassiek-religieuze invalshoek naar zich toe trekt. Als ik in Humanist van april en het Parool van 24 maart lees dat Kinneging vindt dat het Humanistisch Verbond zich moet aansluiten bij de christelijke organisaties die zich met humanisme bezighouden, vraag ik me af: waarom niet andersom?
Veel humanisten geloven niet in een hogere geest, maar er zijn er ook die spiritualiteit niet uitsluiten. Een christelijke organisatie daarentegen gaat in beginsel uit van het bestaan van een god of hogere macht. Dus als niet-gelovige heb je daar niks te zoeken, terwijl het andersom wel kan.
Het HV, uitdrager van een niet-religieuze levensbeschouwing, kan mensen een basis geven waarbij veel van de door Kinneging gezochte waarden een plek krijgen, maar meer vanuit het idee 'samen leven met individuele verantwoordelijkheid en respect'. Dat een vereniging als het HV voornamelijk aantrekkelijk is voor mensen boven de veertig is logisch: mensen nemen dan vaak meer tijd en ruimte om zich te bezinnen of hebben dan iets mee gemaakt dat hen dwingt tot bezinning en reflectie.
Er is behoefte aan een niet-dogmatische visie. Daarom hoop ik persoonlijk dat de nieuwe conservatieven klein blijven. Zo niet, dan komen dogma en geloof in een hoger macht weer voorop te staan, en komt veel van wat we hebben verworven op de tocht.
Yvonne Breuk, directeur Humanistisch Verbond

De redactie is blij met reacties op Humanist, maar behoudt zich het recht voor brieven niet te plaatsen of in te korten.

Nieuws

Lezersonderzoek

Humanist wordt goed gelezen en in hun waardering voor Humanist ontlopen abonnees en leden van het Humanistisch Verbond elkaar niet veel. Dat blijkt uit het lezersonderzoek dat in maart aan zevenduizend leden en abonnees is toegezonden. Twaalf procent van hen stuurde het onderzoek ingevuld terug.
Bijna de helft van de lezers zegt vrijwel alles in Humanist te lezen. De andere helft leest een aantal artikelen dat hen interesseert. Vooral de artikelen over ethische keuzes vallen in de smaak (bij 68 procent van de leden en bij 79 procent van de abonnees). Ook de verhalen over beweegredenen van mensen en maatschappelijke ontwikkelingen scoren goed. De verschillen tussen leden en abonnees worden duidelijker zodra het gaat over humanistisch nieuws. Van de leden vindt 38 procent artikelen over ontwikkelingen binnen het humanisme interessant tegen 25 procent van de abonnees. Het verenigingsnieuws interesseert 25 procent van de leden en drie procent van de abonnees.
De nieuwe vormgeving van Humanist, doorgevoerd in september 2000, blijkt uitgesproken voor- en tegenstanders te kennen. Ongeveer de helft vindt het mooi, de andere helft mist het oude blad. Deze vraag nodigde uit tot veel spontane opmerkingen. De klachten over letter en papier, eerder te lezen in de ingezonden brieven rubriek, blijken door een minderheid gedragen te worden (tien procent). Zo'n zeventig procent van de lezers vindt de toon van de artikelen goed; niet te licht en niet te zwaar.
De informatie uit het onderzoek zal goed van pas komen bij het bepalen van het beleid rond Humanist.

Robert Rubenstein V

Schijnheilig

Het heeft me altijd verbaasd dat Albert Heijn (Ahold) hier een status als nationaal symbool heeft die alleen de koningin weet te overtreffen. Op een of andere manier heeft AH het image de belangen van werknemers en aandelenhouders zeer hoog te houden. Als je vraagtekens plaatst bij AH's status van een sociaal bewogen multinational, dan leidt dat tot verontwaardigde reacties: 'hoe durf je!'. Maar het is hoog tijd dat AH's gedrag ter discussie wordt gesteld. Als we kijken naar wat AH doet en zegt, wordt duidelijk dat het bedrijf staat voor rook, spiegels, en de belangen van de aandeelhouders.

Onlangs stond de topman, Cees van der Hoeven, op tijdens de Rabobank Raffeisen lezing om een speech over de sociale verantwoordelijkheid van een bedrijf af te steken zoals Ahold die ziet. Ik reageerde emotioneel, alsof iemand pieste over een belangrijk symbool. Het was alsof ik luisterde naar de Hollandse Dick Cheney. Het hele idee van zaken doen als instrument om fundamentele sociale en ecologische verbeteringen te bereiken, werd hier gebruikt als mooie kleren voor een grotesk lichaam. Ik een van hun persberichten, die AH bij duizenden de deur uit doet om de prijs van de aandelen te beïnvloeden, stelde AH onlangs dat het een driejarig onderzoeksproject zou financieren om tot een toetsingsinstrument voor maatschappelijk verantwoord ondernemen te komen. Deze instrumenten zijn er al in overvloed, maar door zo'n opmerking verschaf je jezelf de ruimte om drie jaar lang niets te hoeven rapporteren. Ahold heeft nog nooit een door buitenstaanders geverifieerd verslag gepubliceerd over zijn sociale of ecologische politiek. Nooit. Als ze hierover aan de tand worden gevoeld, dan trekken ze termen als 'concurrentiepositie' uit de kast. In hun jaarlijkse milieurapportage verklaart Ahold: "We streven ernaar om milieubewust te werken in elke markt waar we opereren." Maar als hun dan gevraagd wordt of het geen goed idee is om de twee miljoen kopieën per maand van Allerhande op gerecycled papier te drukken, antwoorden ze dat dat te duur is. Nogal vreemd, aangezien er flink winst wordt gemaakt op dat gratis tijdschrift en het milieu voor Ahold zo belangrijk is.

De enorme winstgroei die Ahold heeft bereikt, houdt gelijke tred met een enorme toename in de productie van CO_2 (vooral vanwege meer koeling en transport). Als de consumenten beter op de hoogte waren van de beroerde milieuprestaties van Ahold, zouden ze misschien wel twee keer nadenken voordat ze AH's exorbitante prijzen voor voedsel neertelden, of de onzin van het management voor zoete koek slikten.

AH beweert goede relaties met mensenrechtenorganisaties te onderhouden. Maar toen ik deze organisaties hiernaar vroeg, vertelden ze me dat Ahold zich erg ontoegankelijk opstelde. Onlangs stelde AH iemand aan als manager maatschappelijk verantwoord ondernemen, maar zij moest dit werk doen naast haar andere werk. Als je maatschappelijk verantwoord ondernemen belangrijk vindt, dan moet je ook middelen vrijmaken om dat te doen. Bij Ahold lijkt er echter meer geld en moeite te gaan zitten in het aanhalen van de banden met investeerders dan in milieuzaken. Zelfs de managers milieu klinken er meer als manager investeerders. Een van hen belde me op om te zeggen dat hij zich mijn kritiek zo aantrok, maar gaf toe dat hij niet de steun krijgt die hij nodig heeft omdat maatschappelijk verantwoord ondernemen niet zo strategisch is.

Ahold is exemplarisch voor veel bedrijven die denken dat het politiek incorrect is om je niet sociaal verantwoordelijk op te stellen. Mooi. Maar als je een sociaal verantwoordelijk bedrijf wilt zijn, dan moet dat uit je hart komen en uit je daden blijken. Tot nu toe blijkt daar bij Ahold niets van. Ze doen alleen maar alsof, en consumenten, werknemers en financiers zouden hen daarvoor ter verantwoording moeten roepen.

Robert Rubinstein is columnist van Humanist. Hij wisselt zijn column af met die van Stella Braam.

Kees de Boer V

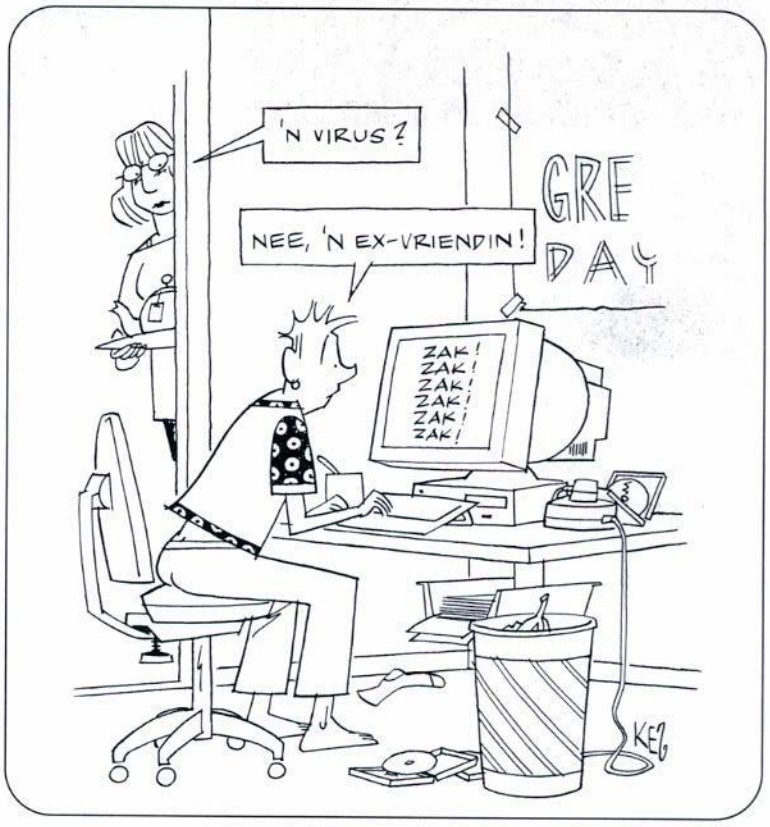

Advertentie

Nalaten is iets heel anders dan nalatigheid

Na een overlijden moet snel heel veel geregeld worden. Dat gaat veel makkelijker als u zelf al maatregelen heeft genomen. Veel mensen vinden het echter moeilijk of onaangenaam om zulke maatregelen te treffen.

De Stichting Steunfonds Humanisme kan -als u dat wenst en in uw testament regelt- optreden als uw executeur-testamentair. Een jarenlange ervaring met deze vorm van dienstverlening staat borg voor zorgvuldigheid en integriteit. Uw wensen staan daarbij centraal.

De Stichting Steunfonds Humanisme is een werkstichting van het Humanistisch Verbond. Het Humanistisch Verbond zet zich in voor een humane, tolerante samenleving. Informatie: (020) 5219000 of via onderstaande bon.

Ja ik wil meer informatie over executeur-testamentair van het Steunfonds Humanisme

naam _____ v/m

adres _____

pc/plaats _____

telefoon _____

Stuur deze bon in een envelop zonder postzegel naar:
Steunfonds Humanisme, Antwoordnummer 10938, 1000 RA Amsterdam

ZOOM

Mee-ademen

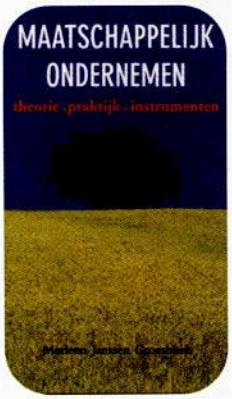

De overheid moet bedrijven vooral niet dwingen om verantwoord te ondernemen, schrijft Marleen Janssen Groesbeek. Dat werkt in de hand dat bedrijven morrend de wet volgen en verder niets doen. De goede bedrijven komen er zelf wel achte dat verantwoord onderne men hen efficiënter, alerter en positiever maakt. Janssen Groesbeek, journalist bij het Financieel Dagblad en lid van de redactiecommissie van Humanist, gaat in dit dikke boek in op de theorie van het maatschappelijk ondernemen en geeft tal van voorbeelden van de manier waarop Nederlandse bedrijven die in praktijk proberen te brengen. In het laatste deel van het boek stelt Harry Hummels verschillende codes aan de orde waarin organisaties kunnen vastleggen welke normen en waarden zij willen hooghouden.
Uit het boek wordt duidelijk dat Nederlandse bedrijven nog maar zelden ideale 'maatschappelijke ondernemingen' zijn, maar op dit moment wel degelijk een enorme cultuuromslag ondergaan. Vooral grote ondernemingen proberen de zorgzaamheid voor werknemers, klanten en milieu te institutionaliseren. Wellicht uit welbegrepen eigenbelang, maar wat is daar mis mee?
'Maatschappelijk ondernemen: theorie, praktijk, instrumenten', door Marleen Janssen Groesbeek. Contact, ƒ65,-, ISBN 90 254 9755 1.

Zuivere winst

'Een uitnodiging om mee te denken en als het ware mee te ademen in de niet eindigende oriëntatie op de zin van ons humane bestaan.' Zo presenteert zijn uitgever het nieuwste boek van Jan Glastra van Loon, rechtsfilosoof, ex-senator en ex-voorzitter van het Humanistisch Verbond.
Dit boek, de derde bundel met artikelen die van Glastra van Loon verschijnt, valt uiteen in twee delen: filosofische beschouwingen, en opstellen over actuele maatschappelijke kwesties. In het filosofiegedeelte spelen de helden van Glastra van Loon een centrale rol: de Duitse wijsgerig-antropoloog Helmut Plessner en de Amerikaanse pragmaticus C.S. Peirce. Het tweede, meer omvangrijke gedeelte gaat in op actuele thema's als doelloos geweld en Europa. Ook Glastra van Loons humanistische achtergrond treedt hier naar voren, getuige hoofdstuktitels als 'traditionele godsdienstigheid en moderne religiositeit' en 'humanisme met een menselijk gezicht'. Vanwege de weinig flitsende schrijfstijl en presentatie is het echter niet waarschijnlijk dat dit boek een ander dan het vaste Glastra van Loon-publiek zal bereiken.
'De Platoonse cirkel: filosofische beschouwingen en actueel-maatschappelijke opstellen', door Jan Glastra van Loon. Damon, ƒ34,90. ISBN 90 5573 194 3.

Slavenhandel

1 juli 1863 werd de slavernij en de slavenhandel in Nederland afgeschaft. Drie eeuwen lang hadden de Nederlanders zich daar actief mee bezig gehouden, en dat leverde ons bepaald geen windeieren op. 1 juli is voor Nederlanders uit Suriname of van de Antillen daarom een nationale herdenkingsdag, terwijl autochtone Nederlanders dit eigenlijk nauwelijks of niet weten. Velen uit de Surinaamse en Antilliaanse gemeenschap ervaren dat de geschiedenis van de slavernij nog steeds invloed heeft op hun maatschappelijk functioneren en hun positie in de Nederlandse maatschappij.
27 juni is er daarom een publiek debat over de prikkelende vraag: Nederland en de slavenhandel: herdenken of vergeten? Tja, dat kunnen we als rechtschapen Nederlanders toch niet over onze kant laten gaan. Vanaf volgend jaar een extra vrije dag op 1 juli. Het debat is op initiatief van het 30 juni/1juli comité Nederland, het Humanistisch Verbond en Hivos.
Debat 'Nederland en de slavenhandel: herdenken of vergeten?', 27 juni in De Balie in Amsterdam. Tijd: 20:00 tot 22:00. Reserveren: 020-5535100

Kort

22, 23 en 24 juni is in Eindhoven het Fiësta del Sol muziekfestival en het Confetti Straattheater. Vooral Confetti belooft origineel en veelbelovend theater te zijn. Plaats: binnenstad Eindhoven. Toegang: gratis. Informatie: www.fiesta-del-sol.nl

23 juni organiseren de Jonge Humanisten de ontmoetingsdag 'Over de grens heen'. Maakt het uit welke levensvisie je hebt? Welke rol spelen idealen en overtuigingen? Iedereen t/m 35 jaar met welke levensbeschouwing dan ook is van harte welkom. Plaats: Universiteit voor Humanistiek. Tijd: 13:00 - 17:00. Aanmelding: Patricia van Wickeren, 020-5219000.

Op 24 juni vertelt Frans de Vette Het oneindige verhaal, vrij naar het boek van Michael Ende. Plaats: Theaterzaal van het Moluks Historisch Museum, Kruisstraat 313 Utrecht. Tijd: 15:30 tot 21:15. Toegang: ƒ45,- incl. Molukse maaltijd.

29 juni organiseert het Humanistisch Centrum Haaglanden de voorstelling 'De oude man en de zee' van Hemingway, gespeeld door Johannes Kemkes. Een verhaal over de tegenstelling tussen jeugd en ouderdom. Plaats: Laan Copes van Cattenburgh 72 Den Haag. Tijd: 20:00. Toegang: ƒ10,-.

Kinderen maar ook ouderen kunnen deze zomer in Nijmegen een geheimzinnig bos bezoeken. Alleen via een deur in een stokoude boom kan het bos betreden worden. Eenmaal binnen gebeurt er van alles: sporen van dieren, kabouters die verhalen vertellen en nog veel meer. Plaats: G. Noodtstraat 121 Nijmegen. Tijd: ma t/m vrij 10:00-17:00, zo 13:00-17:00. Toegang: volw. ƒ4,-; kind, 65+ ƒ3,-.

2 juli in het Ei van Erasmus: een humanistische visie op het armoedevraagstuk. Medio juni discussieerden de leden van het HV over dit onderwerp. Een terugblik met betrokkenen. Samenstelling: Bert Boelaars. Plaats: 747 AM. Tijd: 19:00-19:10.

Karavaan, het reizend theaterfestival, komt ook deze zomer weer met een mix van theater, dans en jeugdvoorstellingen op pittoreske buitenlocaties en pleinen in de kop van Noord-Holland. Tijd: 4 juli t/m 4 augustus. Informatie: www.karavaan.nl.

Buitenlucht V

Het Vondelparkfestival in Amsterdam is deze zomer een echte aanrader. Van 3 juni tot en met 19 augustus is in het openluchttheater van alles te doen. Marijke Boon zingt bijvoorbeeld op 17 juni 'komkommer'. Voor de fans: zij reist deze zomer ook mee met de Parade waar ze optreedt met de voorstelling 'En echte appel'. Voor kinderen is er ook heel veel te doen en te zien in het Vondelpark. Bijvoorbeeld Hakim met 'Roodkapje' op 27 juni om 15:00 uur. 10 augustus treedt om 21:00 Mathilde Santing op. Maar er zijn ook tangoworkshops (11 augustus, 15:00 uur) of meezingen met Jan Kortie en Karin Bloemen 19 augustus om 14:00 uur. En dit is allemaal gratis.

Vondelpark Openluchttheater in Amsterdam van 3 juni t/m 19 augustus. Dagelijks verschillende voorstellingen. Toegang: gratis. De agenda is te zien op: www.openluchttheater.nl

Opera Spanga houdt jaarlijks opera in de buitenlucht. Dit jaar brengen ze Aïda op 11, 15, 27, 29 en 31 juli en 2, 4 augustus. Vorig jaar kreeg het gezelschap lovende recensies. Op aanvraag kunt u een picknickmaand bestellen om tevoren lekker te eten tussen de Friese koeien. Info of kaarten bestellen kan via: 0561-480762 of www.operaspanga.nl.

Opvoeders die praktisch bezig willen zijn en stilstaan bij het in de praktijk brengen van eigen waarden kunnen dit najaar via HVO op diverse plaatsen een cursus volgen, getiteld 'Doen! Een praktische cursus voor opvoeders over communicatie tussen volwassenen en kind.' Info of aanmelding: 030-2856856.

Rust, stilte, traagheid Sandra Langendijk V

Frans Brinkman (42) leidt twee levens. In Nederland is hij een carrièreman. In Roemenië is hij de man van Somna, de Roma-vrouw die hij vijf jaar geleden ontmoette. Programmamaker Herbert Bitter reisde af naar Roemenië om zijn jeugdvriend twee weken lang te volgen en zijn leven met de Roma vast te leggen in een radiodocumentaire.

"Voor mij is het een grote camping. Een vakantieoord. Een nooit eindigende barbecue", schrijft Frans Brinkman in zijn wekelijkse column op het internet. "Hoe graag hurk ik niet in een schijthuisje, peinzend over de complexiteit van mijn toilet in 'Olanda'. Files, stress, contactarmoede, kilte, gehaastheid. Ik denk veel als ik mijn behoefte doe. Door de kieren zie ik ontelbare sterren. Ik hoor honden blaffen. Wat een rust, stilte, traagheid."

Het is nogal een keuze die Frans Brinkman maakte, te gaan leven met een Roma-vrouw, een zigeunerin met een volstrekt andere achtergrond dan hij. Het kostte hem dan ook wel enige moeite om te wennen aan de Roemenen, Roemenië - dat nog niet over de periode veertig jaar dictatuur heen is -, de cultuur van de Roma en ook de agressie richting hen. Bitter: "De haat van de Roemeniërs tegenover de zigeuners, die zit diep én erg aan de oppervlakte."

Na een periode van heel hard werken - van sociaal-psychiatrisch verpleegkundige klom hij op tot directeur van zijn eigen bedrijf in nascholing van personeel voor de zorg- en welzijnsector - vond Brinkman dat het tijd werd voor iets heel anders. In 1996 besloot hij voor onbepaalde tijd te gaan reizen naar onbepaalde bestemmingen. Na vele omzwervingen ontmoette hij in Roemenië Somna. Samen hebben ze een zoontje van twee: Franco. Zijn vrouw een zoontje maken deel uit van de hechte structuur van de Roma-familie in Vizuresti. Samen hebben ze ook nog een appartement in Boekarest. Sinds 1996 woont Brinkman afwisselend in Boekarest/Vizuresti en in Nijmegen. Die verandering die Brinkman zocht heeft hij dus gevonden; na zijn reizen is z'n leven volstrekt veranderd. Al is hij voor zijn werk nu ongeveer de helft van zijn tijd in Nederland, toch is het zeker de bedoeling dat Brinkman zich definitief in Roemenië gaat vestigen.

Veelzeggend is dit citaat van Brinkman: "Vermolmde deur. Gebroken ruitje. Kaal peertje. Veel mensen in een kleine kamer, democratisch opeengepakt. Weet je, ze beseffen hun rijkdom niet."

Programmamaker Herbert Bitter leefde twee weken lang mee met zijn vriend in het Romakamp. "Mijn bedoeling was een politiek protest te maken tegen discriminatie en hoe Frans daarmee om zou gaan. Daar is weinig van terechtgekomen. Het gaat over wat Frans miste in zijn leven, zocht en hier gevonden heeft. En over een diepe vriendschap die tussen hem en mij is ontstaan." Ten tijde van dit schrijven was Bitter in Roemenië om de documentaire op te nemen, dus was deze nog niet te beluisteren. Maar het onderwerp en de mensen maken de documentaire ongetwijfeld zeer de moeite waard.

De radiodocumentaire 'Rust, stilte traagheid' door Herbert Bitter is te beluisteren op 26 juni van 16:02 tot 16:45 bij Human op 747 AM. De columns van Frans Brinkman zijn te lezen via www.bureaubrinkman.nl.

Adverteren in Humanist?
Bel Recent: 070 - 3385400

DE ZEKERHEID

'Stop de uitverkoop van de beschaving'. Onder die titel stelde een aantal bekende Nederlanders onlangs de marktwerking in de publieke sector aan de kaak. Actiepuntje voor humanisten?

MARIUS ERNSTING, directeur Humanitas, humanistische organisatie voor maatschappelijke dienstverlening

Bent u het eens met het manifest?
"Ik zou het persoonlijk niet tekenen. Daarvoor is dit manifest te 'digitaal'. Het lijkt kiezen tussen òf de overheid òf de markt. Ik ben in principe voorstander van een actieve overheid, maar het is niet alleen aan de overheid om de beschaving te redden."

Waar slaat 'Stop de uitverkoop...' de plank mis?
"De burger komt niet in het stuk voor, behalve dat ergens staat dat het technocratische regeringsbeleid de burger tot een calculerend individu heeft gereduceerd. Ja, mensen zijn mondiger geworden en willen meer te kiezen hebben. Daar moet je niet moeilijk over doen, al moet je wel blijven nadenken over hoe je de waardenvorming in de maatschappij organiseert."

Waar maken ze wel een punt?
"De marktwerking in de publieke sector is natuurlijk een gegeven, bijvoorbeeld in de zorg. Het functionele denken van de overheid maakt het er voor organisaties als de onze ook niet eenvoudiger op. Nog maar één procent uit onze begroting komt van het rijk, waardoor wij ons geld van overal vandaan moeten schrapen."

Zou zo'n manifest iets voor het Humanistisch Verbond kunnen zijn?
"Op zich wel, en dat geldt ook voor Humanitas, maar niet zonder onze eigen verantwoordelijkheid er duidelijk aan toe te voegen. Want dat het maatschappelijk middenveld in dit stuk ontbreekt is mijn grote bezwaar."

PAUL CLITEUR, Socrateshoogleraar aan de TU Delft en oud-voorzitter van het Humanistisch Verbond

Bent u het eens met het manifest?
"Deels. Het is natuurlijk een retorisch stuk en allemaal wat groots aangezet. Naar mijn mening is marktwerking goed voor tandpasta en elektriciteit, met andere woorden: voor producten waar je een prijskaartje aan kunt hangen. Maar voor zorg en onderwijs is marktwerking een ramp. De Nederlandse universiteiten sleutelen bijvoorbeeld aan het curriculum, omdat het moet worden afgestemd op de vraag van het bedrijfsleven. Heel verkeerd."

Waar slaat 'Stop de uitverkoop...' de plank mis?
"Het is een tendentieus stuk, want de marktwerking is niet een bedenksel van Paars maar komt voort uit de hedendaagse samenleving. De komst van de commerciële omroepen bijvoorbeeld vind ik een waardevolle aanvulling op het publieke bestel. Je kunt ze verderfelijk vinden, maar er is vraag naar die programma's."

Waar maken ze wel een punt?
"Zoals gezegd, op de gebieden waarvoor marktwerking niet geschikt is. Veiligheid bijvoorbeeld: de overheid garandeert de veiligheid voor zijn burgers nu onvoldoende. Ik ben voor opheffing van het taboe op law and order, maar wil dat wel graag combineren met linkse opvattingen over burgerrechtelijke vrijheden."

Zou zo'n manifest iets voor het Humanistisch Verbond kunnen zijn?
"De lijn naar het HV is marginaal. Het HV moet zelf de grote trom roeren en een duidelijk geluid naar buiten brengen, zich profileren als een seculiere levenshouding. Het is wat mij betreft de laatste jaren teveel een platform voor anderen en te weinig voor zichzelf."

Advertentie

Maak kennis met het Humanistisch Verbond

De Humanist kent u natuurlijk al. U kunt voor ƒ60,- per jaar een abonnement nemen. Een proefabonnement (vijf nummers voor ƒ25,-) is ook mogelijk. Gebruik de bon in dit blad.

U kunt ook donateur van het Steunfonds Humanisme worden. Het Steunfonds is een werkstichting van het HV met als doel het verwerven en beheren van financiële middelen. Als donateur ontvangt u twee keer per jaar informatie over projecten en activiteiten van het HV met een acceptgiro. Zo kunt u per keer beslissen of u een financiële bijdrage wilt geven.

Lid worden van het Humanistisch Verbond biedt nòg meer voordelen! U krijgt negen keer per jaar de Humanist in huis. En ontvangt regelmatig nieuws over activiteiten bij u in de buurt. Als lid helpt u bovendien bij het instandhouden van geestelijke verzorging, uitvaartbegeleiding, relatievieringen en humanistisch vormingsonderwijs. Het lidmaatschap kost ƒ105,- per jaar; jongeren tot 27 jaar en mensen met een minimuminkomen betalen een lager tarief (resp. ƒ45,- en ƒ60,-).
Jongeren hebben hun eigen organisatie, de Jonge Humanisten.

Het HV heeft verschillende folders en brochures die u meer informatie geven. Interesse? Bel publieksvoorlichting 020 - 5219090. Of gebruik de bon in deze Humanist.

Ook de ASN Bank maakt vuile handen

De Algemene Spaarbank voor Nederland weet dat mensen in de Derde Wereld graag de handen uit de mouwen steken voor een betere toekomst. Daarom stimuleert de ASN Bank bijvoorbeeld eerlijke handel met ontwikkelingslanden. En werkt ze samen met organisaties die de mensen daar leren hun eigen boontjes te doppen. Zo investeert de ASN Bank bewust in een duurzame samenleving. En dat loont. Oók voor de ruim 160.000 spaarders en beleggers bij de ASN Bank.

Duurzaam belegd, eerlijk verdiend
De ASN Bank belegt de haar toevertrouwde gelden (nu zo'n ƒ 3 miljard) in zaken die een positieve invloed hebben op de kwaliteit van het leven en de samenleving. Dat klinkt idealistisch en dat is het ook. Wat overigens niet wil zeggen dat idealisme niet uitstekend kan samengaan met investeren en renderen. De ASN-spaarvormen bieden u prima rentes. En met de ASN Spaarbankpas kunt u bij alle geldautomaten in Nederland direct contant geld van uw spaarrekening opnemen en pinnen bij aankopen vanaf ƒ 500,-.

ASN Bank: dé specialist in ethisch beleggen
Bij de ASN Bank kunt u kiezen uit diverse goed renderende ethische beleggingsfondsen. Toonaangevend is het beursgenoteerde ASN Aandelenfonds, dat met een gemiddeld jaarrendement van ruim 31%* over de afgelopen 5 kalenderjaren, tot de best presterende wereldwijd beleggende aandelenfondsen in het land behoort. Daarnaast zijn er nog diverse andere aantrekkelijke fondsen, zoals het belastingvrije ASN Groenprojectenfonds en het ASN Obligatiefonds.

De unieke criteria van de ASN Bank
De ASN Bank doet ethisch beleggen er niet een beetje bij, maar het zit haar al sinds de oprichting in 1960 in het bloed. Mensenrechten, natuur en milieu, de Derde Wereld en het algemeen welzijn van mens en dier zijn enkele van de toetsstenen bij investeringen. Zodat u bijdraagt aan een wereld zonder kinderarbeid, kernenergie, bio-industrie of oorlogsgeweld als u zaken doet met de ASN Bank.

Sparen en beleggen vanuit huis
De ASN Bank is gespecialiseerd in spaar- en beleggingsproducten en hypotheken. Uw bankzaken doet u gewoon thuis. Via uw huidige bank- of girorekening (betaalrekening) kunt u gemakkelijk en snel geld overmaken naar of opnemen van uw speciale rekening bij de ASN Bank. Dat kan zowel per post, telefonisch als via internet.
Wilt u meer weten? Vul dan snel de bon in voor een gratis informatiepakket of bezoek de website: www.asnbank.nl

ASN Bank

DUURZAAM BELEGD, EERLIJK VERDIEND

Ja, ik wil meer weten over de ASN-aanpak en over:

- ☐ ASN-spaarvormen
- ☐ ASN-beleggingsfondsen
- ☐ ASN-hypotheekvormen
- ☐ ASN-online bankieren
- ☐ Renteschenking aan het Humanistisch Verbond

Naam

m/v

Adres

Postcode

Plaats 107-02

Stuur deze bon in een ongefrankeerde envelop naar de **ASN Bank**, Antwoordnummer 1188, 2501 WB DEN HAAG.
Faxen kan ook: 070 - 361 79 48.
Of bel gratis de ASN Informatie- en advieslijn (van maandag t/m vrijdag tussen 8.30 en 17.00 uur):

BEL GRATIS 0800-0380

*Alle ASN-beleggingsfondsen zijn in het bezit van een vergunning op grond van de Wet toezicht beleggingsinstellingen (Wtb). Van deze fondsen is een prospectus op aanvraag verkrijgbaar. De waarde van uw beleggingen kan fluctueren. In het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst.

Deeltijd Opleidingen

Psychosociale Wetenschappen & Counseling

In september 2001 begint een nieuw studiejaar voor de studierichting **Counseling**; inmiddels het **26-ste,** waarvoor men zich kan aanmelden.
Deze 4- jarige opleiding is bedoeld voor diegenen die de hulpverlening of begeleiding op psychosociaal vlak op een **professioneel** niveau willen brengen en voor diegenen die op een **effectieve** en **humane** wijze anderen hulp willen verlenen of willen begeleiden.

Na het gemeenschappelijke eerste en tweede jaar kan men in de afstudeerfase kiezen voor de volgende afstudeerrichtingen:

- **Psychologie**
- **Psychosociaal Werk**
- **Transpersoonlijke Counseling.**

Dit particulier opleidingsinstituut, met een gerenommeerd docenten- en trainerscorps, kenmerkt zich door een **brede** aanpak en een combinatie van **klassieke** en **holistische** benaderingen met een sterk **praktijkgericht** accent.
De opleidingen zijn op Hoger Onderwijsniveau en erkend door een samenwerkingsverband met een aantal Hogescholen. In beginsel is een vooropleiding op HAVO / MBO of vergelijkbaar niveau en een minimum leeftijd van 21 jr. vereist. De **colleges/workshops** worden om de 14 dagen in Utrecht op de zaterdagen gegeven (18 x). De **trainingsweekenden** (6 x) worden regionaal op diverse plaatsen in het land gegeven.

Daarnaast zijn er **gespecialiseerde opleidingen** te volgen**:**
- kunstzinnige counseling (1jr)
- creatieve loopbaan counseling (1,5 jr)

Voor meer informatie en voor een **brochure** kunt U zich op werkdagen wenden tot onderstaand adres.

Stichting Psycho-Sociale Opleidingen
Wijnesteinlaan 4, 3525 AL, Utrecht, telefoon 030-2803819
www.spso.nl

VERENIGING WOODBROOKERS BARCHEM

In ons conferentieoord bij Lochem zijn er dit jaar o.m. nog de volgende cursussen:

- **Faust**
- **Japanse geneeskunst**
- **Rijkdom en deugd?** Met prof.dr. Arjo Klamer
- **De islam in Nederland**
- **Also sprach Zarathustra**
- **Levenskunst.** Met dr. L. Dohmen

Inlichtingen en programmaboekje bij:

Woodbrookershuis
Woodbrookersweg 1
7244 RB Barchem
tel. 0573 - 44 17 34

Idee:
Geef Humanist cadeau!

Een jaar lang voor f 60,-

Bel: (020) 521 90 34
voor cadeau-abonnement
met persoonlijke brief.

 Schilderijen: Marco Swaen Foto's: Caecilia van der Drift

In de kroeg pagina 45 Foto: Paul Pesman

Tegen de bierkaai pagina 29 Foto: Norbert Voskens

Het is een moeilijk maar uitverkoren lot, geen andere jongen te zijn. Harry Mulisch

Succes is een geweldige deodorant. Elizabeth Taylor

Het probleem met de ratrace: zelfs als je wint, ben je nog altijd een rat. Lily Tomlin

Goede kritieken? Opgetild worden door een dwerg is iets waar je niet veel mee opschiet. Willem Frederik Hermans

Je zult maar een ééndagsvliegje zijn en je dag niet hebben. Fons Jansen

We moeten geloven in mazzel. Hoe verklaren we anders het succes van degenen die we niet mogen. Gore Vidal

Succes is gevaarlijk. Je gaat jezelf kopiëren en dat is gevaarlijker dan anderen kopiëren. Het leidt tot steriliteit. Pablo Picasso

De dichters zijn jaloers op mij. Daarom heb ik het ver gebracht. Maar wat heb ik dan ver gebracht? En wat waarheen? Leonard Nolens

Twee regels voor succes: 1) vertel nooit alles wat je weet. Roger J. Lincoln

Als a=x+y+z en a staat voor succes, dan is x werk, y spelen en z je mond houden. Albert Einstein

Je gaat het pas zien als je het doorhebt. Johan Cruijff

Als je in dit leven iets wilt bereiken, doe dan veel beloften, maar kom ze niet na. Napoleon Bonaparte

Wanneer de goden ons willen straffen dan laten ze onze gebeden waarheid worden. Oscar Wilde

Vele mannen danken hun succes aan hun eerste vrouw en hun tweede vrouw aan hun succes. Jim Backus

Zoals bij alles, succes is afhankelijk van nauwkeurige voorbereiding, en zonder zo'n voorbereiding is falen een feit. Confucius

Succes zit 'm in het gewone buitengewoon goed doen. Rockefeller

Succes is volstrekt nutteloos als je er niet van naast je schoenen gaat lopen. Daar dient het voor. John Otway

Succes is voor mij tien honingmeloenen, en dan van elke alleen de bovenste helft opeten. Barbara Streisand

8 710206 205513 01